

De Nederlandse conjunctuur

2004, aflevering 4

Verantwoording

Met de in 2000 opgestarte publicatie *De Nederlandse conjunctuur* wordt op basis van de vele CBS-conjunctuurgegevens een gedetailleerd, samenhangend overzicht gegeven van de recente ontwikkelingen in de Nederlandse economie. De samenhang wordt onder andere bereikt door het gebruik van de uitkomsten van de Kwartaalrekeningen, die een systematische beschrijving van de economie geven. Deze aflevering bevat de uitkomsten van de Kwartaalrekeningen 2004-II.

Waar mogelijk zijn de gegevens over het tweede kwartaal van 2004 aangevuld met indicatoren voor het derde kwartaal van 2004. Daarbij gaat het onder meer om de Consumptie-index, het Consumenten Conjunctuur Onderzoek, de Conjunctuurtesten van de industrie en de zakelijke dienstverlening en de Productie-index van de industrie.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Druk

Centraal Bureau voor de Statistiek
Facilitair bedrijf

Omslagontwerp

WAT ontwerpers, Utrecht

Inlichtingen

Tel.: 0900 0227 (€ 0,50 per minuut)
Fax: (045) 570 62 68
E-mail: infoservice@cbs.nl

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Voorburg/Heerlen, 2004.
Bronvermelding is verplicht.
Vereenvoudiging voor eigen gebruik of
intern gebruik is toegestaan.

Prijzen zijn incl. administratie- en
verzendkosten.
Abonnementsprijs: € 46,50
Prijs per los nummer: € 12,80
Kengetal: P-104
ISSN 1566-3191
Productnummer: 0531904040

Centraal Bureau voor de Statistiek

Inhoud

Verantwoording	2
Verklaring der tekens	4
Summary	7
1. Macro-economisch beeld	10
2. Bestedingen	13
2.1 Consumptie huishoudens iets hoger	13
2.2 Zeer geringe groei overheidsconsumptie	14
2.3 Investerings: groei door incidentele factoren	14
2.4 In- en uitvoer fors toegenomen	16
3. Productie	17
4. Prijzen en lonen	23
4.1 Verdere afvlakking BBP-prijsstijging	23
4.2 Inflatie in tweede kwartaal gestegen	23
4.3 Prijzen industrie in tweede kwartaal gestegen	23
4.4 Cao-loonstijging neemt verder af	24
5. Inkomen en arbeid	25
6. Internationaal	28
Artikelen	32
Financiële positie rijksoverheid verder in de min	32
Tabellen	36
Tables	36
Begrippenlijst	58
Main concepts	58
Verwante publicaties	60

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2002–2003	= 2002 tot en met 2003
2002/2003	= het gemiddelde over de jaren 2002 tot en met 2003
●	= niet aangepast aan jaarcijfers NR
□	= in overeenstemming met voorlopige jaarcijfers NR
■	= in overeenstemming met nader voorlopige jaarcijfers NR

In geval van afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen.

Explanation of symbols

.	= data not available
*	= provisional figure
x	= publication prohibited
–	= nil
–	= (between two figures) inclusive
0 (0,0)	= the figure is less than half of the chosen unit
a blanc	= category not applicable
2002–2003	= 2002 to 2003 inclusive
2002/2003	= the average of the years 2002 to 2003 inclusive
●	= not adjusted to annual figures NA
□	= adjusted to first preliminary annual NA figures
■	= adjusted to second preliminary annual NA figures

In case of rounding the total may not completely match the sum of the added numbers.

Afsluitdatum gegevensverwerking voor tabellen en persbericht: 30 september 2004.

De tekst van deze publicatie is tot 20 oktober 2004 bijgewerkt.

Closing data of data processing for tables and press release: September 30th 2004.

The text in this publication has been updated until October 20th 2004.

Short term indicators

	Unit	2003				2004		
		I	II	III	IV	I	II	III
Economic growth								
Netherlands	% volume growth	-0,2	-1,4	-1,4	-0,5	1,2	1,3	.
Germany	% volume growth	0,4	-0,7	-0,3	0,2	1,5	2,0	.
EU-15	% volume growth	1,3	0,2	0,5	1,0	2,0	2,5	.
US	% volume growth	2,1	2,4	3,5	4,4	5,0	4,8	.
Japan	% volume growth	2,7	2,4	1,8	3,5	5,2	4,5	.
Expenditure and foreign trade								
Imports of goods and services	% volume growth	1,0	-0,2	-0,6	2,3	3,5	6,3	.
Exports of goods and services	% volume growth	0,9	-1,2	-0,9	1,0	3,5	7,5	.
Consumption	% volume growth	0,7	-0,1	-0,6	-0,2	0,2	0,4	.
Government	% volume growth	1,9	1,2	1,4	2,6	-0,1	0,4	.
Households	% volume growth	0,2	-0,8	-1,5	-1,6	0,4	0,4	.
Gross fixed capital formation	% volume growth	-5,0	-4,8	-3,9	1,3	4,5	1,4	.
Businesses	% volume growth	-5,5	-5,5	-4,9	1,3	4,5	1,8	.
Government	% volume growth	-2,0	-1,3	0,2	1,5	4,6	-0,9	.
Surplus of the nation on current transactions	in % GDP	2,3	-0,1	4,1	4,4	3,1	1,8	.
Production (value added)								
Producers of goods	% volume growth	-0,8	-3,6	-4,2	-1,4	2,2	1,9	.
Producers of commercial services	% volume growth	-0,1	-1,1	-0,5	-0,2	0,7	2,3	.
Producers of non-commercial services	% volume growth	1,7	1,6	1,5	2,3	0,7	0,9	.
Prices, wages and interest rates								
Consumer price index	% change	2,4	2,0	2,0	1,9	1,2	1,5	1,1
Producers' prices manufacturing industry: output	% change	6,0	0,6	-0,2	-0,1	-1,4	4,2	.
Producers' prices manufacturing industry: input	% change	9,2	-0,3	0,9	2,0	-1,7	8,5	.
Crude oil, North Sea Brent	\$ per barrel	30,92	26,25	28,23	29,30	31,43	35,29	41,01
US dollar	euro	0,93	0,88	0,89	0,84	0,80	0,83	0,82
Monthly contract wages	% change	3,3	3,0	2,6	2,4	1,8	1,5	1,1
Call money	%	2,8	2,4	2,1	2,0	2,0	2,0	2,1
Assets and financing								
AEX All-share index ¹⁾	% change	-19,3	17,4	4,3	10,5	1,1	4,7	-2,8
Savings	% change	10,9	11,0	10,6	10,7	9,8	9,6	.
Consumer credit	% change	5,4	0,7	1,8	4,1	1,7	-1,0	.
Labour market								
Paid employment in full-time equivalents	% change	-0,7	-0,6	-1,1	-1,5	-1,8	-1,8	.
Hours worked by temporary workers	% change	-7,2	-10,1	-8,8	-8,7	-5,4	.	.
Registered unemployment	%	5,0	5,3	5,3	5,5	6,6	6,4	6,0
Vacancies	x 1 000	124	125	81	94	121	136	.
Sentiment								
Producers' confidence manufacturing industry	level (%)	-5,9	-7,2	-6,4	-3,0	-2,2	0,8	0,6
Consumer confidence	level (%)	-36,0	-36,3	-35,0	-32,9	-25,9	-25,9	-20,0
Calendar and season								
Shopping days		76	75	79	77	77	75	78
Working days		63	61	66	64	64	61	66

¹⁾ Change on previous period.

Summary

Dutch economic growth, i.e. increase in GDP volume, was 1.3 percent up in the second quarter of 2004 on one year earlier. After adjustment for seasonal and calendar effects, there was a small quarter-on-quarter decline of 0.1 percent in the second quarter compared with the first quarter of 2004.

GDP price increase slows down

In the second quarter of 2004, GDP price increases were 1.3 percent higher than one year earlier. In the second quarter of 2004 inflation (measured by the consumer price index) dropped to 1.5 percent.

Labour productivity up

Because of the delayed reaction of the labour market to the rapid deceleration of production growth, labour productivity stagnated in 2003.

The fall did not continue in the second quarter of 2004. Job growth fell by 1.8 percent in the second quarter, while production recovered, lifting up labour productivity.

Wage rise slows down

Wage rises slowed down further in the second quarter. The average wages per labour year in the second quarter of 2004 were 1.9 percent up on one year earlier. On average the year 2003 showed wage rises of 3.9 percent.

Operating surplus up

The total value of the wage sum rose more slowly than total income in the second quarter, pushing down the share of the wage sum in GDP.

The value of total net operating surplus - the income of enterprises and the self-employed - was 9.9 percent higher than in the second quarter of 2003.

Investment spending up again

As in the preceding quarter, investment spending in the second quarter of 2004 was higher than one year earlier (1.4 percent). Private sector investment was 1.8 percent up on one year earlier. Public sector investment fell by 0.9 percent in the second quarter.

Consumption stabilised

Household consumption was 0.4 percent higher in the second quarter of 2004. Public consumption was also 0.4 percent higher in the second quarter of 2004.

Exports up strongly

Exports showed a 7.5 percent higher volume growth in the second quarter than in the same period last year. In the year 2003 exports stabilised. The second quarter showed a strong recovery of both exports of goods produced in the Netherlands (+5.7 percent) and re-exports (+13.4 percent), i.e. goods produced abroad that are redistributed to foreign countries by distribution companies in the Netherlands, such as computers and electronics. Exports of services were higher than one year earlier (2.5 percent).

Imports also up in second quarter

Imports were also higher in the second quarter than one year earlier. This was also partly caused by the increase in re-exports.

Recovery in manufacturing production

The production volume in the manufacturing industry was 1.3 percent higher in the second quarter than one year earlier. Most branches of manufacturing showed a rise in production, especially the oil and chemical industry.

Production in construction down

In construction, volume declined in the second quarter was down 1.2 percent on one year earlier.

Production by commercial services higher

Production by commercial services was up in the second quarter of 2004 (+2.3 percent). In the period 1995–2000 this branch grew at annual rates of between 4 and 6 percent. In the hotel and restaurant, and temp agencies sectors in particular the volume of value added was lower than one year earlier.

In financial services, production rose strongly (+6.7 percent). Production in the post and communication sector was also up in the second quarter.

Growth in non-commercial services down

For non-commercial services volume growth stagnated in the second quarter. General government, education and care showed average growth rates of 0.9 percent, while in the past few years, these branches were the fastest growing sectors of the Dutch economy.

2004-III: economic recovery continues slowly

The value of Dutch exports was 7 percent higher in July compared with twelve months previously. The data on the third quarter of 2004 show that expectations improved

slightly. Business enterprises and consumer confidence indicate an improvement for the near future.

Consumer confidence is still low on average, but has been rising in the last few months. Consumer expectations regarding the economic climate are improving, but still low.

In July 2004 production in the manufacturing industry was 0.2 percent higher than one year earlier. Manufacturers are more optimistic for the near future. Producers' confidence in September reached a level of 0.7. This confidence was as low as -9.4 in June 2003.

Inflation was 1.1 percent in August 2004. Dutch inflation according to the European harmonised index was 1.2 percent in August. Therefore Dutch inflation was lower than inflation in Europe (+2.3 percent).

Staat 1
Conjunctuurindicatoren

	Eenheid	2003				2004		
		I	II	III	IV	I	II	III
Economische groei								
Nederland	% volumegroei	-0,2	-1,4	-1,4	-0,5	1,2	1,3	.
Duitsland	% volumegroei	0,4	-0,7	-0,3	0,2	1,5	2,0	.
EU-15	% volumegroei	1,3	0,2	0,5	1,0	2,0	2,5	.
VS	% volumegroei	2,1	2,4	3,5	4,4	5,0	4,8	.
Japan	% volumegroei	2,7	2,4	1,8	3,5	5,2	4,5	.
Bestedingen en buitenlandse handel								
Invoer goederen en diensten	% volumegroei	1,0	-0,2	-0,6	2,3	3,5	6,3	.
Uitvoer goederen en diensten	% volumegroei	0,9	-1,2	-0,9	1,0	3,5	7,5	.
Consumptie	% volumegroei	0,7	-0,1	-0,6	-0,2	0,2	0,4	.
Overheid	% volumegroei	1,9	1,2	1,4	2,6	-0,1	0,4	.
Huishoudens incl. IZW huishoudens	% volumegroei	0,2	-0,8	-1,5	-1,6	0,4	0,4	.
Bruto investeringen in vaste activa	% volumegroei	-5,0	-4,8	-3,9	1,3	4,5	1,4	.
Bedrijven	% volumegroei	-5,5	-5,5	-4,9	1,3	4,5	1,8	.
Overheid	% volumegroei	-2,0	-1,3	0,2	1,5	4,6	-0,9	.
Saldo lopende transacties met het buitenland	in % BBP	2,3	-0,1	4,1	4,4	3,1	1,8	.
Productie (toegevoegde waarde)								
Goederenproducenten	% volumegroei	-0,8	-3,6	-4,2	-1,4	2,2	1,9	.
Producenten van commerciële diensten	% volumegroei	-0,1	-1,1	-0,5	-0,2	0,7	2,3	.
Producten van niet-commerciële diensten	% volumegroei	1,7	1,6	1,5	2,3	0,7	0,9	.
Prijzen, Cao-lonen en rentestanden								
Consumentenprijsindex	% mutatie	2,4	2,0	2,0	1,9	1,2	1,5	1,1
Producentenprijsindexcijfer industrie afzet	% mutatie	6,0	0,6	-0,2	-0,1	-1,4	4,2	.
Producentenprijsindexcijfer industrie verbruik	% mutatie	9,2	-0,3	0,9	2,0	-1,7	8,5	.
Aardolie, North Sea Brent	\$ per barrel	30,92	26,25	28,23	29,30	31,43	35,29	41,01
Amerikaanse dollar	euro	0,93	0,88	0,89	0,84	0,80	0,83	0,82
Cao-lonen per maand	% mutatie	3,3	3,0	2,6	2,4	1,8	1,5	1,1
Daggeldrente	%	2,8	2,4	2,1	2,0	2,0	2,0	2,1
Vermogen en financiering								
AEX herbeleggingsindex ¹⁾	% mutatie	-19,3	17,4	4,3	10,5	1,1	4,7	-2,8
Spaartegoeden	% mutatie	10,9	11,0	10,6	10,7	9,8	9,6	.
Verstrekt consumptief krediet	% mutatie	5,4	0,7	1,8	4,1	1,7	-1,0	.
Arbeidsmarkt								
Arbeidsvolume van werknemers	% mutatie	-0,7	-0,6	-1,1	-1,5	-1,8	-1,8	.
Aantal uren van uitzendkrachten	% mutatie	-7,2	-10,1	-8,8	-8,7	-5,4	.	.
Werkloze beroepsbevolking	%	5,0	5,3	5,3	5,5	6,6	6,4	6,0
Aantal vacatures	x 1 000	124	125	81	94	121	136	.
Stemming								
Producentenvertrouwen industrie	niveau (%)	-5,9	-7,2	-6,4	-3,0	-2,2	0,8	0,6
Consumentenvertrouwen	niveau (%)	-36,0	-36,3	-35,0	-32,9	-25,9	-25,9	-20,0
Kalender en seizoenen								
Koopdagen		76	75	79	77	77	75	78
Werkdagen		63	61	66	64	64	61	66

¹⁾ Veranderingen t.o.v. de voorgaande periode.

1. Macro-economisch beeld

De Nederlandse economie is in het tweede kwartaal van 2004 met 1,3 procent gegroeid. Dit is de hoogste groei sinds het derde kwartaal van 2001. Vooral de uitvoer leverde een belangrijke bijdrage aan de groei van het bruto binnenlands product. Het uitvoervolume was in het tweede kwartaal 7,5 procent hoger. De consumptie van huishoudens en de investeringen lieten in het tweede kwartaal een bescheiden groei zien in vergelijking met een jaar geleden. Het volume van de overheidsconsumptie was 0,4 procent hoger. Deze stijging is aanzienlijk minder dan de afgelopen jaren. De indicatoren voor het derde kwartaal van 2004 laten zien dat het herstel van de economie langzaam doorzet.

De Nederlandse economie is in het tweede kwartaal van 2004 gegroeid. De volumestijging van het bruto binnenlands product (BBP) bedroeg 1,3 procent ten opzichte van het tweede kwartaal een jaar geleden. Dit is de hoogste groei sinds het derde kwartaal van 2001.

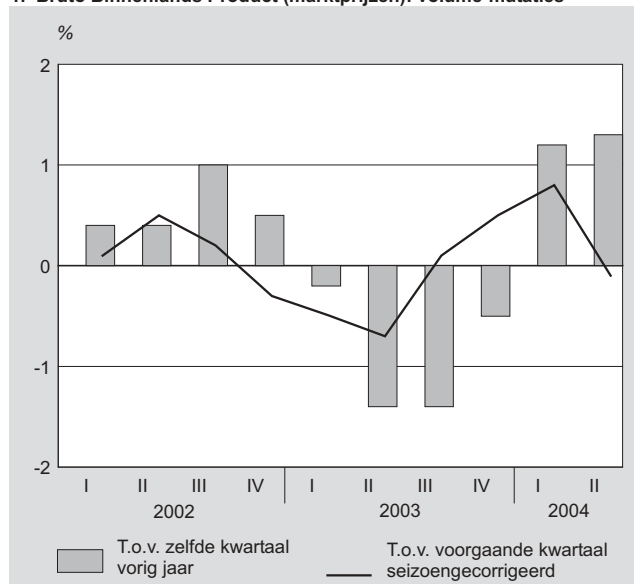
Na drie kwartalen op rij met een positieve kwartaal-op-kwartaalgroei is er in het tweede kwartaal een lichte krimp. Het volume van het BBP (na correctie voor seizoen- en kalendereffecten) was in het tweede kwartaal 0,1 procent lager dan in het eerste kwartaal van 2004. De economische groei kreeg in het eerste kwartaal een extra impuls door het gunstige bouwweer. Dit leidde tot een relatief hoge bouwproductie. In het tweede kwartaal is dit incidentele effect weggevallen.

Het sterk aantrekken van de uitvoer speelde een belangrijke rol bij de groei van de economie. De consumptie en de investeringen lieten in het tweede kwartaal een lichte groei zien.

Bestedingen: uitvoer trekt flink aan

Het volume van de uitvoer van goederen en diensten was 7,5 procent hoger in vergelijking met het tweede kwartaal van 2003. Dit betekent een aanzienlijke versnelling ten opzichte van de groei van 3,5 procent in het eerste kwartaal van 2004. Het volume van de uitvoer van goederen nam toe met 8,7 procent. Deze groei is toe te schrijven aan

1. Bruto Binnenlands Product (marktprijzen): volume-mutaties

zowel het aantrekken van de uitvoer van in Nederland geproduceerde goederen als de wederuitvoer.

De groei was het grootst bij de wederuitvoer. Dit betreft ingevoerde goederen die Nederland weer verlaten nadat ze hooguit een kleine bewerking hebben ondergaan (bijvoorbeeld computers en toebehoren). Het volume van de wederuitvoer nam in het tweede kwartaal van 2004 met 13,4 procent toe. Ook de uitvoer van in Nederland geproduceerde goederen nam fors toe (+5,7 procent). De hoeveelheid ingevoerde goederen groeide eveneens sterk (+7,1 procent).

De investeringen kenden een bescheiden groei. De investeringen in vaste activa stegen met 1,4 procent. De investeringen in machines en installaties groeiden sterk (+16,6 procent). Ook in woningen, bedrijfsauto's en computers werd meer geïnvesteerd. In infrastructuur werd daarentegen minder geïnvesteerd en in kantoren en bedrijfsgebouwen zelfs fors minder.

Staat 2
Bruto binnenlands product

	2002		2003				2004	
	III	IV	I	II	III	IV	I	II
<i>mld euro ; prijsniveau 1995</i>								
Oorspronkelijk BBP	90,7	94,6	90,5	93,1	89,4	94,1	91,6	94,3
Kalendereffecten	-0,2	0,3	0,5	0,0	-0,2	0,3	0,3	0,0
Gestandaardiseerd BBP	90,4	94,8	91,0	93,1	89,1	94,4	91,8	94,3
Seizoeneffecten	2,5	-2,3	1,0	-1,6	2,4	-2,3	1,0	-1,6
Conjunctuurrelevant BBP	92,9	92,5	92,0	91,4	91,6	92,1	92,8	92,7

De bedrijfsinvesteringen lieten een groei zien van 1,8 procent. Het volume van de overheidsinvesteringen nam echter af (-0,9 procent). De consumptie liet in het tweede kwartaal een geringe groei zien. Het volume van de consumptie van huishoudens was 0,4 procent hoger. Aan diensten en voedingsmiddelen werd meer uitgegeven in vergelijking met een jaar geleden. In 2003 daalde de consumptie van huishoudens nog met 0,9 procent. De overheidsconsumptie was in het tweede kwartaal 0,4 procent hoger. De stijging van de overheidsconsumptie is aanzienlijk minder dan de afgelopen jaren.

Productie: herstel goederenproducenten

In de meeste commerciële bedrijfstakken was de productie in het tweede kwartaal van 2004 hoger dan een jaar geleden. De stijging van de productie is het meest uitgesproken in de financiële dienstverlening, maar ook handel en vervoer lieten een flinke stijging van de productie zien. Buiten de commerciële sector tekent zich een groeivertraging af.

De landbouw zag haar productie in het tweede kwartaal van 2004 licht stijgen. Het volume lag 1,0 procent hoger dan een jaar geleden. In de industrie was het productievolume in het tweede kwartaal 1,3 procent hoger. In de delfstoffenwinning trok de productie zeer fors aan. De productiestijging was verder relatief groot in de aardolie- en chemische industrie. In de bouwnijverheid daalde de productie in het tweede kwartaal met 1,2 procent.

In de commerciële dienstverlening nam het productievolume toe met 2,3 procent. Vooral de productie van de financiële instellingen groeide fors (+6,7 procent). In de handel en reparatie steeg de productie met ruim 4 procent en de post en telecommunicatiebedrijven lieten een groei van bijna 3 procent zien. Negatieve uitschieter was de horeca met een forse daling (-4,2 procent) en ook bij de uitzendbureau's daalde de productie in het tweede kwartaal.

Werkgelegenheid daalt verder

De werkgelegenheid uitgedrukt in arbeidsjaren (voltijdbanen) is in het tweede kwartaal 1,8 procent lager. Dit is een

even grote daling als in het eerste kwartaal van 2004. In arbeidsjaren gemeten loopt de werkgelegenheid iets sneller terug dan in banen. Dit komt doordat in de bedrijfstakken met banengroei veel in deeltijd wordt gewerkt. Een steeds groter deel van de banen in Nederland zijn deeltijdbanen.

Arbeidsproductiviteit stijgt sterk

De arbeidsproductiviteit is sterk gestegen, na jaren van stagnatie. Dit wordt veroorzaakt door de aanhoudende daling van het arbeidsvolume en het simultane herstel van de productie. In het tweede kwartaal van 2004 daalde de werkgelegenheid in arbeidsjaren met 1,8 procent, terwijl het productievolume toenam met 1,3 procent. Hierdoor verbeterde de arbeidsproductiviteit in het tweede kwartaal met ongeveer 3,1 procent in vergelijking met een jaar geleden.

Loonkostenstijging sterk lager

De loonkosten per arbeidsjaar waren in het tweede kwartaal van 2004 slechts 1,9 procent hoger dan een jaar geleden. Sinds 1996 kwam zo'n lage loonkostenstijging niet meer voor. In 2002 en 2003 bedroeg de loonkostenstijging nog 6,2 en 3,9 procent. Belangrijkste oorzaak van de sterk gematigde loonkostenstijging is de vertraagde CAO-loonstijging. In het tweede kwartaal van 2004 stegen de CAO-lonen met 1,5 procent, tegen gemiddeld 3,7 en 2,8 procent in 2002 en 2003.

Aandeel loonsom in BBP lager

De totale waarde van de loonsom steeg in het tweede kwartaal van 2004 minder snel (+0,1 procent) dan het totale inkomen (+2,1 procent). Het aandeel van de loonsom in het BBP is daardoor licht gedaald.

Ondernemersinkomen fors hoger

De waarde van het inkomen van ondernemers en zelfstandigen (het netto exploitatieoverschot) is in het tweede

Staat 3
Bruto binnenlands product: ontwikkeling

	2002		2003				2004	
	III	IV	I	II	III	IV	I	II
	<i>% volumemutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>							
Oorspronkelijk BBP	1,0	0,5	-0,2	-1,4	-1,4	-0,5	1,2	1,3
Gestandaardiseerd BBP	0,8	0,5	-0,2	-1,4	-1,4	-0,5	0,9	1,3
	<i>% volumemutaties t.o.v. de voorgaande periode</i>							
Conjunctuurrelevant BBP	0,2	-0,3	-0,5	-0,7	0,1	0,5	0,8	-0,1

kwartaal bijna 10 procent hoger in vergelijking met een jaar geleden. In 2003 daalde het ondernemersinkomen nog met bijna 2 procent.

Consumptieprijsstijging lager

De inflatie, afgemeten aan de consumentenprijsindex, kwam in het tweede kwartaal van 2004 uit op 1,5 procent. In 2003 bedroeg de prijsstijging gemiddeld 2,1 procent. De inflatie in Nederland ligt daarmee beneden de inflatie in de Europese Unie (2,1 procent).

Besparingen nemen toe

De nationale besparingen zijn in het verslagkwartaal met 11,7 procent (2,7 miljard) toegenomen ten opzichte van het tweede kwartaal in 2003.

2004-III: herstel zet langzaam door

De eerste gegevens over het derde kwartaal van 2004 laten zien dat het herstel van de economie langzaam doorzet. De belangrijkste bijdrage levert de sterk aantrekkende export.

Uitvoer goederen hoger

Het volume van de uitvoer van goederen was in juli van dit jaar 7 procent hoger dan een jaar geleden. Juli telde in 2004 bovendien een werkdag minder dan in 2003. Hiermee zet de volumegroei van de uitvoer verder door. De export laat vanaf september 2003 een duidelijk opgaande lijn zien. Volgens de Conjunctuurtest industrie wijzen de afzetverwachtingen van ondernemers op een verdere groei van de export.

Consumentenvertrouwen verbeterd

Het consumentenvertrouwen laat in het derde kwartaal een stijging zien. Het komt 6 punten hoger uit dan in het tweede kwartaal, namelijk op -20. Dit is het hoogste niveau sinds het voorjaar van 2002. Medio 2003 bevond het consumentenvertrouwen zich nog op het laagste punt sinds het begin van de jaren tachtig. Ondanks een stijgende trend bevindt het consumentenvertrouwen zich nog steeds op een laag niveau.

Productie industrie hoger in juli

De gemiddelde dagproductie in de industrie lag in juli 0,2 procent hoger dan een jaar geleden. Het producentenvertrouwen, een stemmingsindicator voor de industrie en een leading indicator van de productie, is in september 2004 uitgekomen op 0,7. De indicator is de laatste drie maanden nagenoeg stabiel gebleven. In juni 2003 werd nog een historisch dieptepunt van -9,4 bereikt.

Inflatie gelijk gebleven

In augustus 2004 is de inflatie uitgekomen op 1,1 procent. Dat is even hoog als in juli, maar lager dan in het tweede kwartaal. Toen was de inflatie gemiddeld nog 1,5 procent. Prijsdalingen van aardappelen, groenten en benzine drukten het inflatiecijfer, terwijl de prijzen van kleding stegen.

Gemeten volgens de Europees geharmoniseerde methode kwam de inflatie in Nederland in augustus 2004 uit op 1,2 procent, net als in juli. Ook in de Eurozone is de inflatie gelijk gebleven. Volgens Eurostat, het Europese statistische bureau, is de inflatie in de Eurozone in augustus net als in juli uitgekomen op 2,3 procent.

2. Bestedingen

Het herstel van de economie zet door. De economische groei in het tweede kwartaal van dit jaar bedroeg 1,3 procent. De belangrijkste bijdrage aan de economische opleving leverde de sterk aantrekkende export. De consumptie van huishoudens en de investeringen lieten in het tweede kwartaal een bescheiden groei zien in vergelijking met een jaar eerder. De overheidsconsumptie groeide in het tweede kwartaal nauwelijks.

2.1 Consumptie huishoudens iets hoger

Het volume van de consumptie door huishoudens was in het tweede kwartaal van dit jaar 0,4 procent groter dan in dezelfde periode van 2003. Het eerste kwartaal liet een zelfde ontwikkeling zien. Hiermee krabbelt de consumptie van huishoudens voorzichtig op na de daling van 0,9 procent in 2003. Het consumptievolume van duurzame goederen was nog wel lager dan een jaar eerder.

Nog wel daling bij duurzame goederen

Voor prijsverandering gecorrigeerd werd in het tweede kwartaal van 2004 opnieuw minder besteed aan duurzame goederen. Bij deze conjunctuurgevoelige consumptie categorie kwam het volume 1,5 procent lager uit dan in hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Deze afname is vrijwel even groot als in het eerste kwartaal. In het jaar 2003 werd onder invloed van de economische neergang 3,7 procent minder aan duurzame goederen besteed, waarbij de sterkste daling zich in het tweede halfjaar aftekende. In het tweede kwartaal van 2004 werd meer besteed aan kleding en huishoudelijke apparaten dan een jaar eerder. Vooral aan auto's en woninginrichting werd echter minder uitgegeven.

In het tweede kwartaal van 2004 liet de consumptie van voedings- en genotmiddelen een plus van 0,6 procent zien.

De toename bij de bestedingen aan voedingsmiddelen van 1,9 procent compenseert de volumedaling bij de genotmiddelen met 1,5 procent. Bij de genotmiddelen staat de consumptie van rookwaren onder druk. In veel publieke gelegenheden geldt vanaf 1 januari 2004 een rookverbod. Daarnaast werd bij deze productgroep in de loop van het eerste kwartaal een stevige prijsverhoging doorgevoerd.

Dienstenconsumptie hoger

Het volume van de bestedingen aan diensten was in het tweede kwartaal van 2004 1,1 procent groter dan een jaar eerder. Bij deze consumptie categorie was het beeld nogal divers. De bestedingen bij de horeca en aan overige diensten, zoals reparatie en persoonlijke dienstverlening, waren lager dan een jaar eerder. Daartegenover stonden diensten als huisvesting, vervoer en communicatie, zorg en financiële diensten, waaraan voor prijsverandering gecorrigeerd meer besteed werd. In 2004 zijn er enkele belangrijke wijzigingen doorgevoerd in de Ziekenfondswet (ZFW) en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ). Deze beleidsmaatregelen brengen een verschuiving teweeg van de overheidsconsumptie naar de consumptie door huishoudens. De huishoudens zijn in 2004 meer zelf gaan betalen voor medische en maatschappelijke zorg.

2004-III Consumentenvertrouwen stabiel

Het consumentenvertrouwen schommelde in het derde kwartaal van 2004 rond een waarde van -20. Dit is de hoogste waarde sinds het voorjaar van 2002. Het vertrouwen liep in juli en augustus wat op, maar zakte in september weer iets terug. De koopbereidheid liet hetzelfde beeld zien. De koopbereidheid is gebaseerd op het oordeel over de financiële situatie van het eigen huishouden en op de vraag of de tijd gunstig is voor het doen van grote aankopen. Consumenten zijn in september somberder geworden

Staat 4
Binnenlandse consumptieve bestedingen

	2002	2003	2003				2004	
			I	II	III	IV	I	II
	% volumemutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar							
Goederen, w.v.:	1,1	-1,9	0,9	-1,8	-3,2	-3,5	-1,0	-0,4
Voedings- en genotmiddelen	0,7	-0,1	1,2	-0,2	-0,7	-0,5	0,7	0,6
Duurzame consumptiegoederen	1,8	-3,7	0,3	-2,9	-5,1	-6,7	-1,4	-1,5
Overige goederen	0,4	-1,0	1,5	-1,6	-2,7	-1,6	-2,0	0,1
Diensten	1,5	0,1	-0,2	-0,1	0,0	0,6	1,3	1,1
Consumptieve bestedingen huishoudens inclusief IZWh (binnenlands)	1,3	-0,9	0,4	-0,9	-1,6	-1,5	0,2	0,4
Consumptieve bestedingen huishoudens inclusief IZWh (nationaal)	1,3	-0,9	0,2	-0,8	-1,5	-1,6	0,4	0,4

over hun financiële situatie. Vooral de verwachtingen voor de komende twaalf maanden zijn verslechterd. Over het doen van grote aankopen zoals meubels is de consument in september nauwelijks van mening veranderd.

2.2 Zeer geringe groei overheidsconsumptie

In het tweede kwartaal van 2004 kwam het volume van de overheidsconsumptie iets hoger uit dan in hetzelfde kwartaal een jaar eerder. In het eerste kwartaal was er nog sprake van een geringe daling. Deze ontwikkelingen wijken fors af van de voortdurend sterke stijgingen in de afgelopen jaren. Deze trendbreuk is voor een belangrijk deel te wijten aan maatregelen waardoor de financiering van een deel van de zorg niet langer door de overheid wordt verzorgd. Deze financiering komt vanaf 2004 voor rekening van de belanghebbenden zelf, de gezinshuishoudingen.

De afgelopen jaren werd de stijging van de overheidsconsumptie voor een belangrijk deel gedragen door de zogenaamde uitkeringen in natura. Dit betreft vooral de verstrekte vergoedingen in het kader van de Ziekenfondswet en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. De groei hiervan, die in 2003 nog 4,0 procent bedroeg, komt in 2004 nagenoeg tot stilstand. Zowel pakketbeperkingen in de ZFW als van de AWBZ lagen hieraan ten grondslag.

In de ZFW zijn per 1 januari 2004 maatregelen genomen die de verstrekkingen op het gebied van tandheelkundige hulp, fysiotherapie, zittend ziekenvervoer en farmaceutische hulp (anticonceptie, zelfzorgmiddelen) flink beperken. Deze verstrekkingen komen voor rekening van de gezinshuishoudingen, die zich hiervoor wel (aanvullend) kunnen verzekeren.

De beperkingen van de AWBZ hebben betrekking op de ambulante geestelijke gezondheidszorg, de afbouw van de oude PGB-regeling, de zorgvernieuwing bij verpleeghuizen en de verhoging van de eigen bijdrage bij de thuiszorg. De bedoeling van deze maatregelen is te komen tot minder zorggebruik. Hier is dus geen sprake van verschuiving van de financieringsverplichting.

Ook zonder deze verschuivingen is de reële groei van de overheidsconsumptie echter duidelijk afgenomen. Zo

waren de uitgaven aan openbaar bestuur en onderwijs nagenoeg even groot als een jaar eerder.

2.3 Investerings: groei door incidentele factoren

De investeringen in vaste activa zijn in het tweede kwartaal van 2004 met 1,4 procent gegroeid ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Deze groei komt echter in zijn geheel voor rekening van een groot investeringsproject dat in het tweede kwartaal in gebruik is genomen. Wanneer dit project buiten beschouwing gelaten wordt, daalden de investeringen in vaste activa juist met 1,4 procent. De investeringen in bedrijfsgebouwen, infrastructuur en vliegtuigen namen af. Investerings in machines en installaties, woningen, computers, zakenauto's en bedrijfsauto's groeiden wel in het tweede kwartaal.

Woninginvesteringen opnieuw gestegen

De woninginvesteringen zijn in het tweede kwartaal gestegen met 1,7 procent. Na een aantal jaren van dalende investeringen was dit het tweede kwartaal op rij met groei. In het eerste kwartaal stegen de woninginvesteringen zelfs met 6,1 procent. Dit werd echter voor een deel veroorzaakt door gunstige weersomstandigheden en een extra werkdag (schrikkeloos).

De investeringen in bedrijfsgebouwen zijn opnieuw fors gedaald, dit maal met 7,6 procent. Het eerste kwartaal was met een nulgroei een uitzondering, maar al enkele jaren dalen de investeringen in bedrijfsgebouwen in snel tempo. In tegenstelling tot de investeringen in woningen is op deze markt nog geen sprake van enig herstel. Ook hier is het cijfer voor het eerste kwartaal positief beïnvloed door de gunstige omstandigheden.

Infrastructuur: daling hervat

In infrastructuur is in het tweede kwartaal 2 procent minder geïnvesteerd, na een groei van 4,8 procent in het kwartaal

Staat 5
Bruto investeringen in vaste activa

	2003				2004	
	I	II	III	IV	I	II
	<i>mld euro</i>					
Bruto investeringen in vaste activa	22,7	24,1	20,3	24,5	24,2	24,9
Investeringen in schepen, vliegtuigen en in cultuur gebrachte activa	0,4	0,8	0,1	0,8	0,8	0,7
Grote projecten	0,0	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6
Bruto investeringen in vaste activa (geschoond)	22,3	23,3	19,7	23,1	23,5	23,7
	<i>% waardenmutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>					
Bruto investeringen in vaste activa	-2,8	-2,8	-2,0	3,6	6,7	3,4
Bruto investeringen in vaste activa (geschoond)	-1,4	-1,4	-4,6	-1,4	5,1	1,8

ervoor. In 2003 daalden de investeringen in de infrastructuur met 2 procent. Het werk aan een aantal megaprojecten (Betuwelijn, Hoge Snelheids Lijn) is nog niet voltooid, maar de groei is er bij deze investeringen in infrastructuur inmiddels wel uit.

Sterke stijging investeringen in zaken- en bedrijfsauto's

Bij de zakenauto's namen de investeringen in het tweede kwartaal toe met 4,1 procent in volume. Dit is fors meer dan in het voorgaande kwartaal, toen de groei 1,2 procent bedroeg. In 2003 daalden de investeringen in zakenauto's nog licht. De investeringen in overige wegvervoermiddelen zijn sterk toegenomen, namelijk met 10 procent. Deze investeringscategorie bestaat onder andere uit bestelauto's, vrachtauto's, trekauto's en autobussen. Met name de fors hogere aankopen van bestelauto's en trekkers zorgen voor een sterke stijging van de investeringen in overige wegvervoermiddelen. In treinen en trams is in het tweede kwartaal meer geïnvesteerd dan in hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Er zijn nieuwe trams en treinen in gebruik genomen. Volgens de huidige investeringsplannen van vervoerbedrijven zullen de investeringen in treinen en trams de komende jaren verder toenemen. De investeringen in vliegtuigen waren fors lager dan in dezelfde periode vorig jaar. In het eerste kwartaal leverden de hoge vliegtuiginvesteringen nog een substantiële positieve bijdrage aan de groei van de totale investeringen in vaste activa. Dit is een kwartaal later niet meer het geval.

Computers: investeringsgroei versnelt

De investeringen in computers namen in het tweede kwartaal met 11 procent toe. Een kwartaal eerder stegen de uitgaven aan computers al met ruim 10 procent. Over heel 2003 werd 3,6 procent meer geïnvesteerd in computers.

Machines en installaties: forse stijging incidenteel

De investeringen in machines en installaties daalden in 2003 met 5 procent. Sinds het begin van 2004 gaat het wat beter. In het eerste kwartaal resteerde nog een kleine daling, maar in het tweede kwartaal stegen de investeringen met 16,6 procent. Dit cijfer is echter sterk beïnvloed doordat een omvangrijk investeringsproject, een gasgestookte warmtekrachtcentrale, in gebruik genomen is. Wanneer dit project buiten beschouwing gelaten wordt, stegen de investeringen in machines en installaties in het tweede kwartaal van 2004 licht, met 0,6 procent.

Overige materiële activa: daling houdt aan

De daling van de investeringen in overige materiële activa houdt aan. In 2003 bedroeg de daling 4,3 procent, grofweg

evenveel als in het eerste kwartaal van 2004. In het tweede kwartaal daalden de investeringen in overige materiële activa met 2,2 procent.

Tot deze investeringscategorie behoren onder andere meubilair, rekken, silo's, opslagtanks, containers, pallets en dergelijke.

Lichte groei investeringen in immateriële activa

De uitgaven aan immateriële activa zijn in het eerste halfjaar van 2004 met 1,5 procent gegroeid. In 2003 was nog sprake van een lichte daling.

Investeringscategorie bestaan voor het grootste deel uit software.

2.4 In- en uitvoer fors toegenomen

Bij de buitenlandse handel was het invoervolume van goederen en diensten in het tweede kwartaal van 2004 ruim 6 procent groter dan in dezelfde periode van het voorgaande jaar. In het eerste kwartaal bedroeg de groei 3,5 procent.

Het uitvoervolume was maar liefst 7,5 procent groter. Hiermee was de volumeontwikkeling van de uitvoer voor het derde achtereenvolgende kwartaal positief.

In het tweede kwartaal van 2004 liepen de ontwikkelingen van de in- en uitvoervolumes van goederen enerzijds en diensten anderzijds nogal uiteen. Het invoer- en uitvoervolume van diensten groeide in het tweede kwartaal bescheiden met 3,4 procent respectievelijk 2,5 procent. Bij de in- en uitvoer van goederen was de stijging met ruim 7 procent respectievelijk bijna 9 procent veel hoger.

Wederuitvoer stijgt flink

In het tweede kwartaal van 2004 was, ten opzichte van dezelfde periode in 2003, het volume van de wederuitvoer van goederen en diensten 13,4 procent groter. De uitvoer uit Nederlands product steeg in dezelfde periode met 5,7 procent. De ontwikkeling van de wederuitvoer heeft gevolgen voor de in- én uitvoer. De wederuitvoer bestaat namelijk uit goederen die uit het buitenland worden ingevoerd en, na hooguit een kleine bewerking, weer worden gedistribueerd naar andere landen. De productgroepen kantoor machines, medische meet- en regelapparatuur, de chemische eindproducten, radio's en tv's kenden in het tweede kwartaal een fors hogere wederuitvoer. Deze producten hebben een relatief groot gewicht in de totale wederuitvoer. De invoervolumes van vrijwel alle productgroepen stegen. De volumestijging was vooral groot bij de rubberen kunststofproducten, elektrotechnische machines en machines en apparaten. Het uitvoervolume van aardgas en aardolie, elektrotechnische machines en apparaten en de aardolieproducten was ook fors hoger dan een jaar eerder. Ook bij de uitvoer waren de volumeontwikkelingen van alle productgroepen positief.

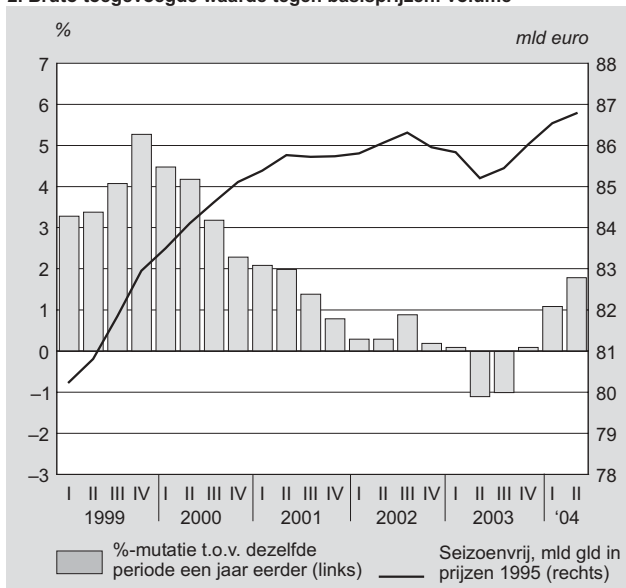
Een verbetering van de ruilvoet

De ruilvoet is de verhouding tussen de uitvoerprijzen en de invoerprijzen. De ruilvoet is in het tweede kwartaal van 2004 verbeterd. De prijzen van de uitvoer (2,2 procent) stegen harder dan de prijzen van de invoer (1,2 procent). Bij een verbetering van de ruilvoet wordt de invoer relatief goedkoper dan de uitvoer.

3. Productie

Het volume van de toegevoegde waarde tegen basisprijzen van de Nederlandse economie was in het tweede kwartaal van 2004 1,8 procent groter dan een jaar eerder. De groei in het eerste kwartaal is met 0,2 procentpunt opwaarts bijgesteld naar 1,1 procent. Daarmee komt de groei in het eerste halfjaar van 2004 uit op 1,5 procent. De cijfers duiden op een licht herstel van de Nederlandse economie in 2004. In 2003 kromp de toegevoegde waarde tegen basisprijzen nog ieder kwartaal.

2. Bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen: volume

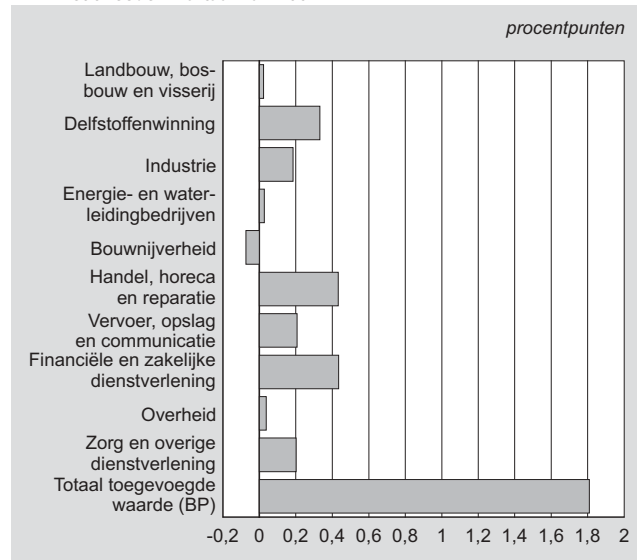

In het tweede kwartaal van 2004 was de productiestijging bij de goederenproducenten en de commerciële dienstverleners groter dan bij de niet-commerciële dienstverleners. Hieronder vallen de overheid en de zorg. In de laatste jaren was dit omgekeerd.

Staat 6
Bruto toegevoegde waarde van drie groepen producenten: volume

	Aandeel in 2003	2003				2004		
		I	II	III	IV	I	II	
	%	% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar						
Goederenproducenten	27	-2,5	-0,8	-3,6	-4,2	-1,4	2,2	1,9
Landbouw, bosbouw en visserij	2	3,4	4,2	10,1	-4,7	7,9	1,1	1,0
Delfstoffenwinning	3	-3,2	8,8	-16,9	-16,6	0,4	5,9	19,4
Industrie	14	-2,8	-2,3	-4,5	-2,0	-2,2	1,4	1,3
Energie- en waterleidingbedrijven	2	1,6	3,9	0,8	0,4	0,8	-2,2	1,6
Bouwnijverheid	6	-5,0	-5,5	-3,1	-7,4	-4,3	3,5	-1,2
Producenten van commerciële diensten	48	-0,5	-0,1	-1,1	-0,5	-0,2	0,7	2,3
Handel, horeca en reparatie	14	-1,4	-0,1	-2,2	-1,9	-1,2	0,9	3,0
Vervoer, opslag en communicatie	7	-0,9	-0,7	-1,4	-0,3	-1,1	2,5	2,9
Financiële en zakelijke dienstverlening	27	0,1	0,0	-0,4	0,3	0,6	0,1	1,7
Producenten van niet-commerciële diensten	25	1,7	1,7	1,6	1,5	2,3	0,7	0,9
Overheid	12	1,2	1,4	0,8	0,9	1,6	-0,3	0,3
Zorg en overige dienstverlening	13	2,3	1,9	2,3	2,0	3,0	1,6	1,5
Bruto toegevoegde waarde (basisprijzen)	100	-0,5	0,1	-1,1	-1,0	0,1	1,1	1,8

3. Bijdrage aan volumegroei van de totale toegevoegde waarde in het tweede kwartaal van 2004

De industrie, de groothandel, de transportsector en de financiële dienstverleners hebben het meest bijgedragen aan het economisch herstel. Hierbij heeft de aantrekkende export een belangrijke rol gespeeld. In de eerste helft van 2004 zijn er vanuit de consumptie vooralsnog weinig impulsen voor een verder herstel van de Nederlandse economie gekomen.

Binnen de industrie was de productie van de meeste branches groter dan een jaar eerder. Door de malaise in de markt voor kantoren en bedrijfsgebouwen is de productie in de bouwnijverheid gedaald. In de horeca heeft een eerder gemeld licht herstel nog niet doorgezet.

Grafiek 3 laat zien welke bijdrage de verschillende bedrijfstakken leveren aan de economische groei.

Goederenproducenten: breed herstel in industrie

De toegevoegde waarde van de industrie is in het tweede kwartaal van 2004 met 1,3 procent gegroeid. In het eerste halfjaar was de toegevoegde waarde 1,4 procent groter dan een jaar eerder. In het jaar 2003 werd nog een krimp van 2,8 procent gemeten. Bijna alle branches binnen de industrie hebben beter gepresteerd dan in 2003, waarbij de elektrotechnische industrie het grootste herstel heeft laten zien. In het eerste halfjaar vallen de hoge groeicijfers van de aardolie- en chemische industrie op.

In de periode juli-augustus van 2004 lag de gemiddelde productie 0,8 procent lager dan in de eerste zes maanden van 2004. Het producentenvertrouwen in de industrie is in oktober 2004 uitgekomen op 1,3. Dit cijfer is al maanden vrij stabiel en ligt duidelijk boven het dieptepunt in 2003. Volgens de uitkomsten van de Conjunctuurtest in oktober wordt door de ondernemers in het vierde kwartaal een lichte toename van de productie verwacht. Verder blijkt uit dit onderzoek dat in september zowel uit het binnenland als uit het buitenland meer orders zijn ontvangen dan in augustus. De omvang van de orderportefeuille is opnieuw iets toegenomen. De concurrentiepositie is volgens de ondernemers in het derde kwartaal met name op de bui-

tenlandse markt binnen de EU verbeterd. Voor het vierde kwartaal wordt een verdere toename van de export voorzien. Het prijsniveau van de afzet van de Nederlandse industrie lag in de maanden juli en augustus dit jaar ruim 1,7 procent hoger dan in het tweede kwartaal. De verbruiksprijzen die de Nederlandse industrie betaalde voor zijn grond- en hulpstoffen lagen in dezelfde periode ruim 3,1 procent hoger.

In het tweede kwartaal van 2004 was de groei van het productievolume van de aardolie-industrie de hoogste binnen de industrie. Vooral de productie van brandstof voor vliegtuigen (+28 procent) en diesel (+17 procent) is flink toegenomen. De energieprijzen zijn zeer snel gestegen. In het tweede kwartaal was de prijs van ruwe aardolie een kwart hoger dan in 2003. De prijsverhoging heeft wel direct doorgewerkt in de prijs van het verbruik, maar kon niet onmiddellijk in de afzetprijs doorberekend worden. Hierdoor is het tweede kwartaal de nominale toegevoegde waarde met bijna eenderde gedaald.

Binnen de basischemie hebben vooral de anorganische chemie en de mest- en stikstofindustrie hoge groeicijfers laten zien. In de petrochemie is de productie qua volume gelijk gebleven. De nominale toegevoegde waarde is ach-

Staat 7
Kerncijfers van de industrie in het tweede kwartaal 2004

	Aandeel in totale toegevoegde waarde	Waarde			Prijs			Volume		
		Productie	Verbruik	Toegevoegde waarde	Productie	Verbruik	Toegevoegde waarde	Productie	Verbruik	Toegevoegde waarde
	%	% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar								
BEDRIJFSTAKKEN										
Landbouw, bosbouw en visserij	2,1	3,5	6,4	0,4	2,4	5,1	-0,6	1,1	1,2	1,0
Delfstoffenwinning	2,0	15,5	15,1	15,6	-2,6	-0,6	-3,2	18,6	15,8	19,4
Industrie	13,8	5,8	8,9	-1,6	3,6	6,3	-2,8	2,1	2,4	1,3
Voedings- en genotmiddelenindustrie	3,0	3,0	4,5	-0,4	2,8	4,3	-0,7	0,2	0,2	0,4
Textiel- en lederindustrie	0,3	-3,8	-4,3	-2,7	-0,3	-0,7	0,6	-3,5	-3,6	-3,2
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	1,6	1,1	-0,4	3,3	1,1	-0,5	3,6	0,0	0,1	-0,2
Aardolie-industrie	0,4	36,2	47,6	-30,7	21,3	31,5	-38,5	12,3	12,2	12,8
Chemische basisproductenindustrie	1,1	9,7	13,1	-3,4	5,1	8,5	-7,9	4,4	4,2	4,9
Chemische eindproductenindustrie	0,7	3,3	5,8	-4,5	0,4	3,0	-7,6	2,8	2,7	3,3
Rubber- en kunststofindustrie	0,5	3,2	4,1	1,4	-0,9	0,1	-3,1	4,2	3,9	4,6
Basismetalaal- en metaalproductenindustrie	1,4	7,1	10,2	0,6	4,8	7,6	-1,2	2,2	2,4	1,8
Machine-industrie	1,1	1,9	1,4	2,9	1,5	1,2	2,0	0,4	0,2	0,9
Elektrotechnische industrie	1,1	1,5	0,8	3,3	0,5	-0,2	2,4	1,0	1,0	0,9
Transportmiddelenindustrie	0,7	6,4	5,6	9,4	2,4	1,3	6,6	3,9	4,2	2,6
Overige industrie	1,8	-4,6	-1,2	-8,5	-1,6	2,4	-6,2	-3,1	-3,6	-2,4
Energie- en waterleidingbedrijven	1,6	3,1	0,8	7,1	1,3	-0,9	5,4	1,7	1,8	1,6
Bouwnijverheid	6,1	0,3	-0,9	2,2	2,4	1,8	3,5	-2,1	-2,6	-1,2
Handel, horeca en reparatie	14,0	1,2	2,3	0,4	-0,9	1,4	-2,6	2,1	0,9	3,0
Handel en reparatie	12,1	1,9	3,7	0,6	-1,5	1,4	-3,5	3,4	2,2	4,2
Horeca	1,9	-2,5	-3,9	-1,2	2,2	1,1	3,2	-4,6	-5,0	-4,2
Vervoer, opslag en communicatie	7,1	3,9	3,0	4,9	1,8	1,7	1,9	2,1	1,2	2,9
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	4,4	3,8	3,3	4,5	1,8	2,2	1,4	2,0	1,1	3,0
Post en telecommunicatie	2,8	4,0	2,2	5,6	1,8	0,6	2,8	2,2	1,6	2,7
Financiële en zakelijke dienstverlening	26,4	2,6	1,2	3,4	1,7	1,6	1,7	0,9	-0,3	1,7
Financiële instellingen	6,9	6,4	5,7	6,8	0,8	1,8	0,1	5,6	3,8	6,7
Verhuur van en handel in onroerend goed	7,6	3,0	1,8	3,3	2,4	1,7	2,7	0,5	0,1	0,7
Uitzendbureaus	2,0	-2,1	-3,0	-2,0	0,9	1,4	0,8	-3,0	-4,4	-2,7
Overige zakelijke dienstverlening	9,9	0,9	-0,8	2,3	1,8	1,4	2,2	-0,9	-2,2	0,2
Overheid	13,4	1,0	0,4	1,3	1,2	1,5	1,0	-0,1	-1,1	0,3
Zorg en overige dienstverlening	13,5	4,0	2,6	4,8	2,8	1,8	3,3	1,2	0,8	1,5
Totaal	100,0	3,3	4,2	2,4	1,9	3,3	0,6	1,4	0,9	1,8

Staat 8

Industrie: bezettingsgraden, productiebelemmeringen, producentenvertrouwen en productiegroei

	2003				2004			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
	%							
Bezettingsgraad	82,3	81,9	81,2	81,4	82,2	82,9	83,1	
Productiebelemmeringen								
nee	80	76	76	77	79	80	79	
ja	20	24	24	23	21	20	21	
<i>te weten, als gevolg van:</i>								
onvoldoende vraag	15	18	19	17	16	13	11	
tekort aan arbeidskrachten	1	1	1	1	1	1	2	
te geringe capaciteit	1	2	2	1	1	2	5	
overige belemmeringen	3	3	2	4	3	4	3	
Producentenvertrouwen	-5,9	-7,2	-6,4	-3,0	-2,2	0,8	0,6	
Productiegroei in volume	-2,3	-4,5	-2,0	-2,2	1,4	1,3	.	

tergebleven omdat de opgelopen prijs van het verbruik niet volledig gecompenseerd werd door de productieprijs. Dit is een gevolg van de sterk opgelopen aardolieprijs. Mede hierdoor is de totale toegevoegde waarde van de basischemie ruim 3 procent teruggelopen. Binnen de basischemie vormt de mest- en stikstofindustrie een uitzondering. Deze branche heeft nog geprofiteerd van de lage aardgasprijs. De reële toegevoegde waarde van de basischemie is met bijna 5 procent toegenomen.

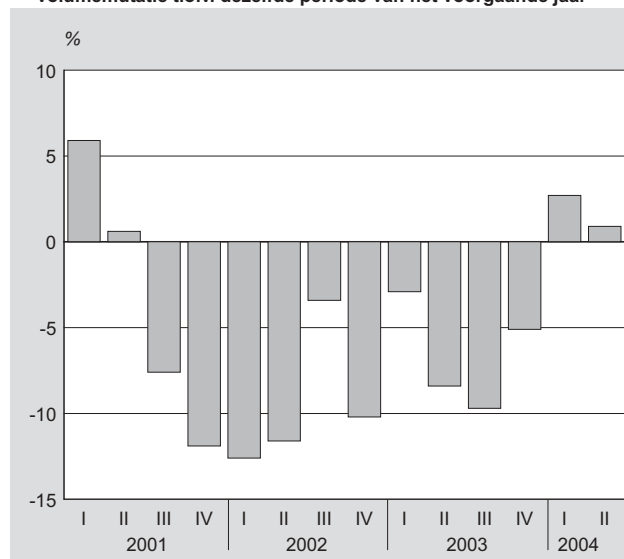
Ook de productie van de chemische eindproductenindustrie blijft in volume groeien. Dit geldt voor bijna alle productgroepen, met uitzondering van verf en zeep. Daar staat tegenover dat ook in de eindchemie de verbruiksprijs sneller is opgelopen dan de prijs van de productie. Hierdoor is de nominale toegevoegde waarde met ruim 4 procent gedaald.

In het tweede kwartaal van 2004 is de productie in de chemische industrie met 1,6 procent toegenomen ten opzichte van het eerste kwartaal. In juli lag de productie weer bijna 4 procent lager. Volgens de ondernemers zal ook in het derde en vierde kwartaal de productie niet toenemen. De afzetprijzen zijn in de periode juli-augustus 3 procent gestegen. De verbruiksprijzen stegen in dezelfde periode met ruim 4 procent. Volgens de ondernemers verbeterde in het derde kwartaal de concurrentiepositie vooral op de buitenlandse maar ook op de binnenlandse markt.

Een opvallende omslag is te zien bij de voedings- en genotmiddelenindustrie. Na vijf kwartalen met een krimpende productie is in het tweede kwartaal weer een lichte groei van het productievolume gemeten. Binnen de totale Nederlandse industrie is voeding en genot met twintig procent van de toegevoegde waarde de grootste branche. In het tweede kwartaal van 2004 was de vleesverwerkende industrie een van de snelst groeiende onderdelen. Zo lag de productie van slachterijen ruim 2 procent hoger dan een jaar eerder. Ook de productie van koffie, thee en veevoerders lag aanmerkelijk hoger.

De metaalindustrie heeft in het eerste halfjaar van 2004 een herstel laten zien. In 2003 werden nog forse productie-

4. Toegevoegde waarde elektrotechnische industrie volumemutatie t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar

dalingen gemeten. In het eerste halfjaar is het volume van de toegevoegde waarde met ruim 3 procent gegroeid, terwijl deze in het 2003 met hetzelfde percentage is gedaald. De groei was vooral te danken aan de basismetaalindustrie. Dit wordt verklaard door de sterke vraag vanuit China, waardoor zowel het volume als de prijzen van producten uit de basismetaalindustrie sterk zijn toegenomen. De nominale toegevoegde waarde van deze branche lag in het tweede kwartaal ruim 20 procent hoger dan een jaar eerder. Ook de machine-industrie toont een duidelijk herstel. De krimp van de toegevoegde waarde over het jaar 2003 van ruim vijf procent is het eerste halfjaar van 2004 omgeslagen in een groei van bijna 1 procent. Het volume van de investeringen in producten van de machine-industrie is met ruim 20 procent toegenomen. Ook de uitvoer van deze producten is aangetrokken, met circa 9 procent.

De elektrotechnische industrie heeft geprofiteerd van een aantrekkende vraag naar computers, audio-, video en telecommunicatieapparatuur. Daarnaast is de in- en uitvoer van elektronica sterk gestegen. Door deze ontwikkelingen

is de toegevoegde waarde van de elektrotechnische industrie het eerste halfjaar bijna 2 procent gestegen, nadat in 2003 de toegevoegde waarde nog met 6,5 procent was gekrompen.

In de periode juli-augustus is de gemiddelde productie in de metaalindustrie afgenomen ten opzichte van het tweede kwartaal. De ondernemers in de metaal zijn echter optimistisch voor het vierde kwartaal. In september ontvingen ze nauwelijks meer orders dan een maand eerder. De orderpositie in oktober is teleurstellend. De concurrentiepositie veranderde nauwelijks. Wel zijn de ondernemers nog positief over de mogelijkheden op de buitenlandse markt in het vierde kwartaal. Een achterblijvende vraag is nog altijd de belangrijkste productiebelemmering. Een tweede belangrijke belemmering vormen de hoge staalprijzen en daarmee de grondstofschaarste. De afzetprijzen in de metaalindustrie stegen in de periode juli-augustus met 0,8 procent, terwijl de verbruiksprijzen met 1,6 procent stegen.

In het tweede kwartaal van 2004 was de productiewaarde van de landbouw 3,5 procent hoger dan een jaar eerder. Vooral de productiewaarde in de veehouderij is gestegen door de hogere prijzen voor vee. In de tuinbouw is de productiewaarde licht toegenomen. Hier lagen de prijzen in het algemeen lager, maar was het productievolume groter. De reële toegevoegde waarde van de landbouw als geheel is licht gegroeid (+1 procent), maar de ontwikkeling van het landbouwincome is hierbij iets achtergebleven.

De bouwnijverheid liet in het eerste kwartaal van 2004 een opleving zien als gevolg van de goede weersomstandigheden. In het tweede kwartaal was de toegevoegde waarde echter 1,2 procent kleiner dan een jaar eerder. De bouw heeft al jaren te maken met een teruglopende productie van nieuwbouwwoningen. In het tweede kwartaal komt daar bij dat er minder is geïnvesteerd in kantoren en bedrijfsgebouwen.

Door de grote vraag naar aardgas vanuit het buitenland was de uitvoer van aardgas in het tweede kwartaal een derde hoger dan een jaar eerder. De binnenlandse vraag naar aardgas is het tweede kwartaal met ongeveer 10 procent toegenomen, waarmee de totale afzet met 20 procent is gestegen. De invoer van aardgas is echter met 3 procent gedaald. Om aan de grotere vraag naar aardgas te kunnen voldoen is de productie in het tweede kwartaal met ruim 30 procent opgevoerd. De productieprijs van aardgas lag circa 9 procent lager dan een jaar eerder. Dit komt door de incidenteel hoge prijs in het tweede kwartaal van 2003 als een reactie op het uitbreken van de oorlog in Irak. Per saldo is de productiewaarde van aardgas met ruim 19 procent toegenomen.

Commerciële dienstverlening: herstel handel, vervoer en communicatie

Het groeitempo van de bedrijfstak vervoer, post en communicatie lag in het eerste halfjaar van 2004 3,5 procent boven dat in het jaar 2003. Daarmee heeft deze bedrijfstak een substantiële bijdrage geleverd aan het economisch

herstel. Binnen het vervoer zijn de zee- en luchtvaart bovengemiddeld gegroeid. Binnen de post en telecommunicatie was het herstel geheel te danken aan de telecommunicatie.

De toegevoegde waarde van de financiële en zakelijke dienstverleners is in het tweede kwartaal in volume met 1,7 procent toegenomen. Dit is het hoogste groeicijfer sinds het vierde kwartaal van 2001. Vooral de financiële instellingen lijken te profiteren van het verbeterde economische klimaat. Hier bedroeg de groei bijna 7 procent. Ook in 2003 groeide de toegevoegde waarde van de financiële instellingen al met meer dan 5 procent. Toen namen vooral de rente-inkomsten fors toe. Omdat er meer beleggers terugkeren naar de beurs is ook het aantal effectentransacties aangetrokken. Ook waren er meer transacties in vastgoed. Het rentebedrijf blijft eveneens doorgroeien omdat er in een aantrekkelijke economie meer kredieten verleend worden.

In het tweede kwartaal van 2004 is het volume van de toegevoegde waarde van de uitzendbureaus met 2,7 procent gekrompen. Het lijkt erop dat de uitzendbureaus het dieptepunt in hun ontwikkeling gepasseerd zijn. Zowel in 2003 als in het eerste kwartaal van 2004 waren de dalingen van de toegevoegde waarde aanzienlijk groter.

De ondernemers in de zakelijke dienstverlening verwachten in het vierde kwartaal van 2004 een hogere omzet en meer orders. Over het derde kwartaal rapporteerden zij een iets hogere omzet en een grotere orderontvangst dan in het tweede kwartaal van 2004. Dit is vooral het geval bij de computerservicebureaus en de overige zakelijke dienstverlening (waaronder de uitzendbranche, schoonmaakbranche en accountants- en administratiekantoren). In het derde kwartaal van 2004 heeft per saldo één op de zes ondernemers de personeelssterkte verminderd. Voor het vierde kwartaal verwachten de ondernemers dat de werkgelegenheid stabiel blijft. Bij de leasebedrijven blijft de werkgelegenheid echter onder druk staan. Daar staat tegenover dat de computerservicebureaus een uitbreiding van de werkgelegenheid verwachten.

De groei van de toegevoegde waarde van de handel en reparatie is in het tweede kwartaal van 2004 aangetrokken. Dat gold met name voor de groothandel, die in volume met bijna 7 procent is gegroeid. Wel was de omzet van de detailhandel lager dan een jaar eerder, maar de daling is minder groot dan in de voorafgaande kwartalen. Opnieuw kwam de lagere omzet vooral voor rekening van de non-foodsector. Onder invloed van de prijzenoorlog in de supermarkten is de omzet in de foodsector licht gedaald. Het volume is nog wel iets toegenomen.

De autobranche is het belangrijkste onderdeel van de reparatiebedrijven. Na een lichte groei in het eerste kwartaal zijn de autoverkopen in het tweede kwartaal met 4,4 procent teruggelopen tot 129 duizend stuks. Voor particulier gebruik waren de verkopen ruim 12 procent lager, maar de zakelijke verkopen zijn daarentegen met bijna 5 procent toegenomen.

Het herstel van de horeca in het eerste kwartaal van 2004 heeft in het tweede kwartaal niet doorgezet. De omzet van de hotels, restaurants en cafés is met 1,5 procent gekrom-

pen. Alle branches binnen de horeca, maar ook de catering en de verblijfsrecreatie, hebben minder omzet gerealiseerd. Hiermee wordt de neerwaartse trend van de afgelopen jaren voortgezet.

Niet-commerciële dienstverlening: bescheiden groei

De zorg en overige dienstverlening is in het eerste halfjaar van 2004 nog wel gegroeid, maar de groei van de overheid is teruggevallen naar nul. Daarmee is de rol van de niet-commerciële dienstverlening als trekker van de Nederlandse economie verdwenen. Het volume van de toegevoegde waarde van de zorg en overige dienstverlening is in het eerste halfjaar 1,6 procent gegroeid. De groei van het arbeidsvolume (1,9 procent) is in het eerste halfjaar ongeveer gehalveerd vergeleken met 2003. Ongeveer 1 op de 5 banen in Nederland valt onder de zorg en overige dienstverlening.

In het eerste halfjaar van 2004 is de groei van de toegevoegde waarde van de bedrijfstak overheid, na twee jaren met een relatief hoge groei, tot stilstand gekomen. De ontwikkeling van de werkgelegenheid is een belangrijke factor voor de groei van de overheid, aangezien de toegevoegde waarde voor ongeveer 75 procent wordt bepaald door lonen en sociale lasten.

De werkgelegenheid is in de eerste helft van 2004, in tegenstelling tot de jaren 2002 (+2,8 procent) en 2003 (+1,7 procent), niet meer toegenomen. Bij het gesubsidieerd onderwijs nam de werkgelegenheid in die jaren nog met gemiddeld 2,5 procent per jaar toe om in 2004 in te zakken tot een groei van 1,5 procent. Bij het openbaar bestuur was de afnemende trend ook al in het vorige jaar zichtbaar. De werkgelegenheid groeide hier in 2002 met 2,9 procent en in 2003 met 1,4 procent. In het eerste halfjaar van 2004 bedroeg de groei nog slechts 0,1 procent. Bij defensie is de werkgelegenheid in 2004 sterk afgenomen, in het eerste kwartaal met 4,6 procent en in het tweede kwartaal met 5,8 procent.

Uitgelicht

Aantal geproduceerde personenauto's fors hoger

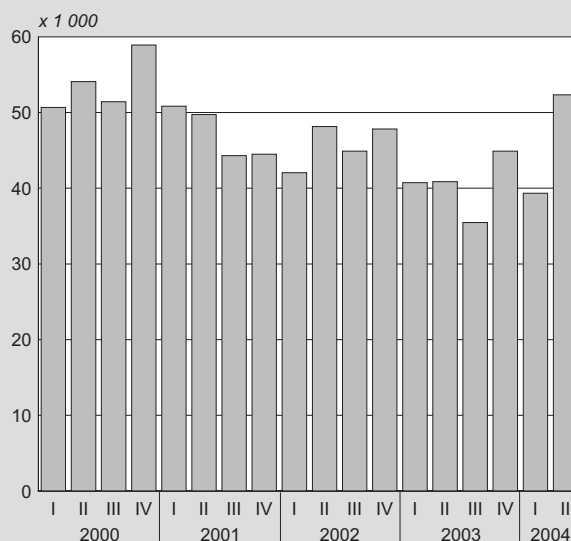
In het tweede kwartaal van 2004 is de productiewaarde van de transportmiddelenindustrie met ruim 6 procent gestegen in vergelijking met hetzelfde kwartaal van 2003. De waardestijging voor het eerste halfjaar komt daarmee uit op bijna 3 procent. De transportmiddelenindustrie bestaat uit de scheepsbouw, de rail- en vliegtuigbouw, de auto-industrie en de overige transportmiddelenindustrie. De productiewaarde van de auto-industrie, met een aandeel van 60 procent in de transportmiddelenindustrie, was in het tweede kwartaal 16 procent hoger. Voor het eerste halfjaar komt de toename daarmee uit op bijna 9 procent. De productiewaarde van de overige bovengenoemde branches is in het tweede kwartaal van 2004 met ongeveer 8,5 procent gedaald en in het eerste halfjaar met ruim 6 procent.

De sterke stijging van de productiewaarde van de totale transportmiddelenindustrie wordt dus veroorzaakt door de auto-industrie. De productie van de auto-industrie bestaat voor 30 procent uit personenauto's, voor 45 procent uit overige auto's (waaronder de bussen en bedrijfswagens) en voor 25 procent uit auto-onderdelen. In het tweede kwartaal van 2004 was de productiewaarde van de personenauto's bijna 35 procent hoger. Ook bij de overige auto's was er een stijging te zien, van ruim 9 procent. De gemiddelde personenauto is echter veel minder waard dan de gemiddelde bedrijfsauto. In aantallen worden er veel meer personenauto's dan bedrijfsauto's geproduceerd. Door de toename van de productie van personenauto's en van overige auto's is ook de productie van auto-onderdelen toegenomen (+5,5 procent). Deze toename is echter niet zo sterk omdat een deel van de auto-onderdelen wordt ingevoerd uit het buitenland. De auto-onderdelen worden samen met voornamelijk ijzer-

en metaalproducten en productieapparatuur gebruikt als input bij de productie van auto's.

In het tweede kwartaal van 2004 was het aantal geproduceerde personenauto's veel groter dan in hetzelfde kwartaal van 2003. Sinds het eerste kwartaal van 2001 zijn er niet meer zo veel personenauto's geproduceerd. Deze toename hangt samen met een aantal nieuwe modellen van personenauto's die aan de Nederlandse productielijn zijn toegevoegd. Het grote productieaantal is echter van tijdelijke aard. De binnenlandse autoverkopen vallen al een aantal kwartalen tegen. Na twee gunstige jaren (1999 en 2000) zijn de verkopen van nieuwe personenauto's alleen nog maar gedaald. Ook in Europa was er vanaf het jaar 2001 een afname in de verkopen van nieuwe personenauto's. Verwacht wordt dat in de

5. Productie van personenauto's

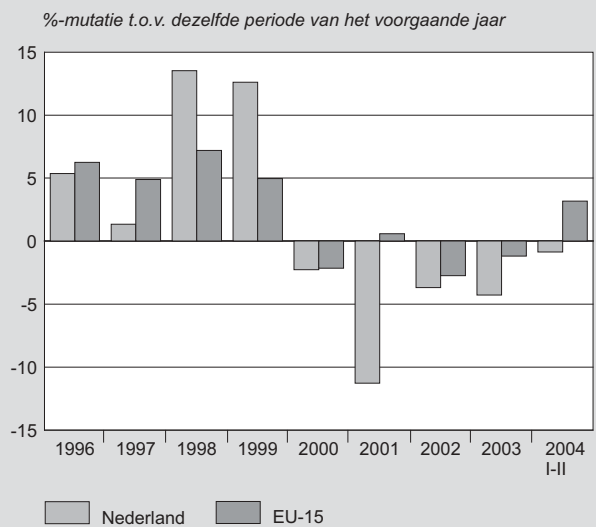

komende periode de vraag op de Europese automarkt slechts traag zal groeien.

De afzetprijzen in de transportmiddelenindustrie en de auto-industrie zijn in het tweede kwartaal van 2004 met respectievelijk bijna 2,5 procent en bijna 3 procent gestegen. De toename van het productievolume komt daarmee uit op bijna 4 procent voor de transportmiddelenindustrie en op bijna 13 procent voor de auto-industrie. In de overige branches zijn de afzetprijzen met ongeveer 1,5 procent gestegen. Het productievolume in deze branches was in het tweede kwartaal bijna 10 procent kleiner dan in dezelfde periode van 2003.

In alle branches van de transportmiddelenindustrie is te zien dat de verbruiksprijzen veel minder snel stijgen dan de afzetprijzen. Dit zorgt voor een ruilvoetverbetering en ook voor een toename van de toegevoegde waarde. In het tweede kwartaal van 2004 was de nominale toegevoegde waarde van de totale transportmiddelenindustrie 9,4 procent hoger dan in hetzelfde kwartaal van 2003. De stijging van de nominale toegevoegde waarde was vooral groot in de auto-industrie (+22 procent).

6. Verkochte nieuwe personenauto's in Nederland en de EU-15

4. Prijzen en lonen

De prijsstijging van het BBP is in het tweede kwartaal van 2004 uitgekomen op 0,8 procent. Dit is 0,3 procentpunt lager dan in het eerste kwartaal en fors minder dan de BBP-prijsstijging in 2003 (3,0 procent). De inflatie, gemeten aan de ontwikkeling van de consumentenprijsindex, kwam in het tweede kwartaal van dit jaar uit op 1,5 procent en is in het derde kwartaal gedaald naar 1,1 procent.

De cao-loonstijging is voor het zevende kwartaal op rij afgenomen. In het tweede kwartaal van 2004 was deze gedaald naar 1,5 procent. In het derde kwartaal lag de cao-loonstijging nog slechts op 1,1 procent. In 2003 lag de gemiddelde loonstijging nog bijna drie keer zo hoog.

4.1 Verdere afvlakking BBP-prijsstijging

De BBP-prijsstijging is verder afgevlakt. In het tweede kwartaal steeg de BBP-prijs nog met slechts 0,8 procent. De prijzen voor de gezinsconsumptie stegen gemiddeld met 1,4 procent. De prijzen voor de overheidsconsumptie stegen veel minder snel dan in het eerste kwartaal. De BBP-prijsstijging is sinds het tweede kwartaal van 2003 sterk teruggelopen. Destijds bedroeg deze nog bijna 4 procent.

4.2 Inflatie in tweede kwartaal gestegen

De inflatie, gemeten aan de ontwikkeling van de consumentenprijsindex, is in het tweede kwartaal van 2004 uitgekomen op 1,5 procent. In het eerste kwartaal was dit 1,2 procent, de laagste inflatie sinds 2000. De stijging van de inflatie in het tweede kwartaal werd voor een deel veroorzaakt door een accijnsverhoging op tabak. Deze in februari

doorgevoerde accijnsverhoging begon pas in april door te werken in de inflatie. Prijsverhogingen van rookartikelen werken vaak met enige vertraging door in de inflatie vanwege eerdere voorraadvorming. Dit was ook hier het geval. Als gevolg van de verder stijgende prijs van ruwe aardolie hadden ook de autobrandstoffen een inflatieverhogend effect. In het derde kwartaal is de inflatie weer gedaald naar 1,1 procent. Dat was mede het gevolg van een verdere daling van de prijzen van voedingsmiddelen, mede als gevolg van de prijzenoorlog in de supermarkten.

Het Nederlandse inflatiecijfer volgens de Europees geharmoniseerde norm (HICP) kwam in het tweede kwartaal uit op 1,6 procent. Voor de eurozone in zijn geheel was dat 2,3 procent. In het derde kwartaal liepen beide cijfers verder uiteen en kwamen uit op respectievelijk 1,2 en 2,1 procent.

4.3 Prijzen industrie in tweede kwartaal gestegen

De afzetprijzen in de industrie lagen in het tweede kwartaal van 2004 gemiddeld 2,7 procent hoger dan in het kwartaal ervoor. Vergeleken met een jaar eerder lag het gemiddelde niveau van de afzetprijzen van producten van de Nederlandse industrie ruim 4 procent hoger. De exportprijzen lagen 4,8 procent hoger terwijl de prijzen van de op de binnenlandse markt afgezette producten gemiddeld 3,5 procent hoger waren.

De ontwikkeling van de afzetprijzen is sterk afhankelijk van de aardolieprijzen. In het tweede kwartaal lagen de prijzen van zowel ruwe aardolie als van de aardolieproducten fors hoger dan een jaar eerder. In de eerste twee maanden van het derde kwartaal zijn de afzetprijzen verder gestegen en lagen gemiddeld ruim 6 procent hoger dan een jaar eerder.

Staat 9
Prijzontwikkeling bruto binnenlands product naar componenten

	2003	2003				2004	
		I	II	III	IV	I	II
% prijsverandering t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar							
Bruto binnenlands product	3,0	3,3	3,9	2,2	2,4	1,1	0,8
Bestedingen							
Consumptie	2,8	2,8	3,7	2,2	2,3	1,7	1,3
Investerings (incl. voorraden)	2,3	2,5	2,6	1,6	2,3	1,5	1,6
Uitvoeroverschot	9,0	16,5	14,9	4,1	3,9	-8,7	-10,2
Toegevoegde waarde							
Afzet	3,0	3,2	3,9	2,4	2,3	1,1	0,6
Verbruik	2,4	0,4	2,0
Verbruik	1,9	-0,1	3,3
Bedrijfstakken							
Goederenproducenten	3,8	5,2	4,2	2,7	2,8	-0,8	-0,7
Producenten van commerciële diensten	1,8	1,4	2,7	1,9	1,1	1,3	0,4
Producenten van niet-commerciële diensten	4,4	4,4	5,8	3,2	4,2	3,1	2,1

De prijzen van in de industrie gebruikte grondstoffen en halffabrikaten stegen in het tweede kwartaal met 3,8 procent. Vergeleken met hetzelfde kwartaal in 2003 lagen de verbruiksprijzen in het tweede kwartaal van 2004 8,5 procent hoger. De prijzen van ingevoerde verbruiksgoederen lagen in het tweede kwartaal van 2004 gemiddeld 11,2 procent boven het niveau van 2003. De in Nederland aangekochte grondstoffen en halffabrikaten stegen in dezelfde periode met 4,5 procent. Ook bij de verbruiksprijzen, met name bij de prijzen van de ingevoerde grond- en hulpstoffen en halffabrikaten, spelen de prijzen van aardolie en aardolieproducten een belangrijke rol. In de maanden juli en augustus van dit jaar waren, als gevolg van de olieprijsstijging, de prijzen van de ingevoerde grond- en hulpstoffen en halffabrikaten ongeveer 13 procent hoger dan in 2003.

Doordat de verbruiksprijzen van de industrie in het tweede kwartaal gemiddeld meer stegen dan de afzetprijzen, verslechterde de bedrijfstakruilvoet van de industrie ook dit kwartaal enigszins.

4.4 Cao-loonstijging neemt verder af

In het tweede kwartaal van 2004 was de loonstijging aanzienlijk kleiner dan een jaar eerder. De contractlonen stegen met gemiddeld 1,5 procent tegen 2,8 procent over

geheel 2003. Dit is berekend aan de hand van indexcijfers van de cao-lonen per maand inclusief bijzondere beloningen. De uitkomsten over 2003 zijn gebaseerd op alle cao's, terwijl het indexcijfer over het tweede kwartaal van 2004 is gebaseerd op 64 procent van de cao's. Bijzondere (niet maandelijks) beloningen, zoals vakantietoeslag en eindejaarsuitkering, zijn alle bindend voorgeschreven. Aangezien ongeveer acht van de tien werknemers onder een cao vallen, geeft de statistiek een goed beeld van de loonontwikkeling van alle werknemers. In 2002 begon de contractloonstijging af te nemen. De cao-loonstijging per maand lag in 2001 nog op 4,3 procent.

In het eerste kwartaal van 2004 was de stijging van het cao-loon bij de overheid een fractie lager dan bij de particuliere bedrijven. Dat kan nog veranderen als later dit jaar de overheidscao's met terugwerkende kracht worden afgesproken. Bij de particuliere bedrijven stegen de contractlonen in het tweede kwartaal met gemiddeld 1,9 procent ten opzichte van een jaar eerder. In de gesubsidieerde sector (waaronder het grootste deel van de zorg valt) bedroeg de toename in het tweede kwartaal 0,9 procent.

Bij de overheid zijn de contractlonen in het eerste kwartaal met 1,7 procent toegenomen. Over het tweede kwartaal zijn nog geen cao-loongegevens beschikbaar, omdat in het openbaar bestuur en in het onderwijs de cao-termijn is verstreken en er nog geen nieuwe collectieve afspraken zijn gemaakt.

5. Inkomen en arbeid

De werkgelegenheid gemeten in voltijdbanen is in het tweede kwartaal van 2004 met 1,6 procent gedaald vergeleken met een jaar eerder. Daarmee liep de werkgelegenheid verder terug, terwijl de economie in het tweede kwartaal met 1,3 procent is gegroeid.

In het tweede kwartaal van 2004 waren er 119 duizend banen van werknemers minder dan in het tweede kwartaal van 2003. Het bedrijfsleven telde 148 duizend banen minder dan een jaar geleden. Het aantal banen bij overheid en zorg samen was 29 duizend hoger.

Het inkomen van ondernemers en zelfstandigen steeg in het tweede kwartaal met 9,9 procent. De besparingen namen in het tweede kwartaal opnieuw toe, namelijk met 2,7 miljard euro.

Minder banenverlies in bedrijfsleven

Het bedrijfsleven telde in het tweede kwartaal van 2004 148 duizend banen minder dan een jaar eerder. Dat is een daling met 2,7 procent. In het eerste kwartaal bedroeg de daling nog 154 duizend banen. Het is voor het eerst sinds 2002 dat het banenverlies in het bedrijfsleven afneemt. Vooral in de financiële en zakelijke dienstverlening en in de horeca was de krimp van het aantal banen minder.

De daling van de werkgelegenheid was relatief het grootst in de bouwnijverheid (4,9 procent). De zakelijke dienstverlening telde 2,9 procent minder banen en de industrie 3,6 procent minder. Daarbij vergeleken is het verlies van werkgelegenheid in de financiële dienstverlening en de landbouw met 1 à 1,5 procent tamelijk bescheiden.

Als seizoeninvloeden uit de ontwikkelingscijfers worden verwijderd, zijn opeenvolgende kwartalen goed te vergelijken. In het tweede kwartaal van 2004 waren er 32 duizend banen minder dan in het eerste kwartaal. Het verlies aan banen is iets minder groot dan van het vierde kwartaal van 2003 naar het eerste kwartaal van 2004. Dan blijkt ook dat

de werkgelegenheid bij het openbaar bestuur al enkele kwartalen terugloopt en er in de zorg nauwelijks meer sprake is van werkgelegenheids groei. Daarentegen neemt de daling van het aantal banen in de zakelijke dienstverlening en in de industrie duidelijk af. De lichte verbetering van de werkgelegenheidsontwikkeling is in lijn met andere signalen die wijzen op een verbetering van de arbeidsmarkt.

Zorg en onderwijs groeien minder, krimp bij openbaar bestuur

In het tweede kwartaal waren de gezondheids- en welzijnszorg en het onderwijs de enige twee takken met banengroei. Hier waren respectievelijk 27 en 8 duizend banen meer dan een jaar eerder. De stijging vlak wel af. In 2003 was de banengroei in deze bedrijfstakken nog respectievelijk 57 en 14 duizend. Aan de jarenlange stijging van het aantal banen bij het openbaar bestuur is begin dit jaar een einde gekomen. In het tweede kwartaal waren hier 1 procent minder banen.

Minder banen voor mannen en vrouwen

Het aantal banen van mannen was in het tweede kwartaal van dit jaar 91 duizend lager dan een jaar eerder. Het banenverlies van vrouwen kwam uit op 27 duizend. De daling van het aantal banen voor mannen is al twee jaar gaande, terwijl het banenverlies voor vrouwen pas begin dit jaar inzette. De daling van het aantal banen voor vrouwen wordt steeds groter. Dit komt doordat de groei van de werkgelegenheid in onderwijs en zorg afneemt. In die bedrijfstakken werken relatief veel vrouwen.

Werkgelegenheid daalt in arbeidsjaren nog iets sneller

De werkgelegenheid uitgedrukt in arbeidsjaren (voltijdbanen) is in het tweede kwartaal 1,8 procent lager dan een

Staat 10
Arbeidsvolume en beloning van werknemers naar bedrijfstakken

	Arbeidsvolume van werknemers								Beloning van werknemers							
	2003				2004				2003				2004			
	I	II	III	IV	I	II	I	II	III	IV	I	II	I	II		
<i>% mutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>																
BEDRIJFSTAKKEN (SBI 1993)																
Landbouw, bosbouw en visserij	-1,5	-0,9	-0,6	-1,3	-3,0	-2,3	-1,1	4,1	5,9	5,3	3,6	1,7	1,5	0,1		
Delfstoffenwinning	-2,3	-0,8	-2,7	-3,4	-2,1	0,4	1,8	2,5	2,8	2,0	1,5	3,5	4,1	3,3		
Industrie	-3,1	-3,1	-2,9	-3,1	-3,5	-3,9	-3,8	0,5	1,6	1,0	0,5	-1,1	-1,2	-1,9		
Energie- en waterleidingbedrijven	-1,5	-2,6	-1,5	-1,1	-1,0	-1,4	-1,9	1,9	0,5	3,7	1,0	1,9	-2,0	0,2		
Bouwnijverheid	-3,6	-2,3	-3,2	-4,0	-4,8	-5,3	-4,8	-0,5	2,3	-0,3	-0,4	-3,6	-4,8	-3,9		
Handel, horeca en reparatie	-1,4	-1,2	-0,9	-1,8	-1,6	-2,2	-2,4	2,2	2,8	2,2	1,8	2,2	0,7	-0,7		
Vervoer, opslag en communicatie	-1,8	-1,6	-1,8	-1,9	-2,0	-2,1	-2,2	1,6	2,4	1,5	1,0	1,3	1,3	-0,5		
Financiële en zakelijke dienstverlening	-2,6	-2,2	-2,5	-2,7	-3,1	-3,3	-2,7	1,5	2,6	1,5	1,1	0,9	0,1	0,1		
Overheid	1,7	2,1	2,8	1,4	0,7	0,4	0,1	5,2	5,6	5,6	3,9	5,6	2,5	2,0		
Zorg en overige dienstverlening	3,2	3,0	3,7	3,4	2,7	2,3	1,6	8,2	9,5	9,0	7,7	6,6	4,8	3,0		
Totaal	-1,0	-0,7	-0,6	-1,1	-1,5	-1,8	-1,8	2,9	3,8	3,2	2,4	2,1	0,8	0,1		

jaar geleden. Daarmee is de daling even groot als in het eerste kwartaal van 2004. In arbeidsjaren gemeten loopt de werkgelegenheid iets sneller terug dan in banen. Dit komt doordat in de bedrijfstakken met banengroei veel in deeltijd wordt gewerkt. Een steeds groter percentage van de banen in Nederland betreft deeltijdbanen.

Na jaren van stagnatie is de arbeidsproductiviteit gestegen. Dit wordt veroorzaakt door de aanhoudende daling van het arbeidsvolume en het beginnend herstel van de economie.

Einde aan sterke stijging werkloosheid

De stijging van de seizoengecorrigeerde werkloosheid is in het tweede kwartaal tot stilstand gekomen. Nederland telde in de periode april – juni 2004 gemiddeld 486 duizend werklozen. Dit zijn er 90 duizend meer dan in dezelfde periode van 2003. In de tweede helft van 2003 groeide de werkloosheid met zo'n 10 duizend per maand. Dit stijgingstempo is teruggelopen tot 3 duizend per maand in het afgelopen half jaar.

In de periode mei-juli 2004 was gemiddeld 6,4 procent van de beroepsbevolking werkloos. In dezelfde periode van vorig jaar was dit 5,4 procent. In de periode mei – juli is de werkloosheid gemiddeld altijd wat hoger. Schoolverlaters melden zich dan op de arbeidsmarkt.

Aantal vacatures blijft stijgen

Het aantal vacatures is in het tweede kwartaal van 2004 verder opgelopen. Eind juni stonden, gecorrigeerd voor seizoeninvloeden, 121 duizend vacatures open. Dit zijn er 6 duizend meer dan een kwartaal eerder. Na een jarenlange daling stijgt het aantal vacatures al drie kwartalen op rij. De groei bedroeg gemiddeld bijna 10 duizend per kwartaal. De sterkste toename deed zich de afgelopen drie kwartalen voor in de commerciële dienstverlening.

De stijging van het aantal openstaande vacatures doet zich vooral bij de kleine bedrijven voor. Eind juni 2004 stonden 50 duizend vacatures open bij bedrijven met minder dan tien werknemers. Dit zijn er 11 duizend meer dan een jaar eerder. Bij de middelgrote bedrijven was er een kleine stijging. Bij de grote bedrijven was daarentegen sprake van een geringe daling. Eind juni 2004 telden deze bedrijven 3 duizend vacatures minder dan een jaar geleden.

De dynamiek op de arbeidsmarkt is weer gestegen: dat is de ontwikkeling in de aantallen ontstane en vervulde vacatures. In het tweede kwartaal van 2004 zijn 203 duizend vacatures ontstaan. Een jaar eerder waren dat er nog 175 duizend. En er zijn meer vacatures vervuld. In het tweede kwartaal van 2004 zijn 188 duizend vacatures vervuld, 15 duizend meer dan een jaar eerder.

Het aantal openstaande vacatures per duizend banen, de vacaturegraad, nam in bijna alle bedrijfstakken toe. Eind juni 2004 waren er gemiddeld 20 vacatures op duizend banen tegen 18 vacatures eind maart 2004 en een jaar eerder:

Loonkosten stijgen steeds langzamer

De loonkosten per arbeidsjaar waren in het tweede kwartaal van 2004 1,9 procent hoger dan een jaar eerder. Het stijgingstempo is sterk afgenomen. Sinds 1996 is een dergelijke lage loonkostenstijging niet meer voorgekomen. In 2002 en 2003 bedroeg de loonkostenstijging achtereenvolgens 6,2 en 3,9 procent. De vertraging in de loonkostenstijging deed zich over de hele linie voor. In de horeca was de loonkostenstijging met 0,6 procent het laagst en bij de financiële instellingen met 3,4 procent het hoogst. De cao-loonstijging vertraagde sterk in het tweede kwartaal. In het tweede kwartaal van 2004 stegen de cao-lonen met 1,5 procent, tegen gemiddeld 2,8 procent in 2003.

Zeer forse groei netto-ondernemersinkomen

Het inkomen van ondernemers en zelfstandigen steeg in het tweede kwartaal met 10 procent. De toename van de door werkgevers betaalde loonsom lag met 0,1 procent flink lager dan de waardeinstijging van het BBP (+2,1 procent). De belangrijkste oorzaak van de lage loonsomgroei is de verminderde spanning op de arbeidsmarkt. Verder speelt het kabinetsbeleid van loonmatiging hierbij een rol. Hierdoor zijn in vele bedrijfstakken CAO's afgesloten met lagere loonstijgingen. Doordat de groei van de loonsom in het tweede kwartaal lager was dan de groei van het BBP is de waardeinstijging van het bruto exploitatiesaldo (+5,2 procent) hoger dan die van het BBP. Dit saldo kan gezien worden als het inkomen van ondernemingen en zelfstandigen. Het netto exploitatiesaldo komt uit op 9,9 procent. Het verschil tussen de twee begrippen wordt veroorzaakt door de afschrijvingen en het saldo van de betaalde indirecte belastingen en verkregen subsidies.

Verdeling BBP naar onderdelen in het tweede kwartaal

	Mld	t.o.v. 2003
Lonen, salarissen en soc.lasten	69,5	+0,1%
Afschrijvingen	18,3	+3,4%
Belastingen en subsidies	13,6	+2,0%
Netto exploitatieoverschot	17,1	+9,9%
Totaal	118,6	+2,1%

Indirecte belastingen stijgen even hard als BBP

In het tweede kwartaal stegen de indirecte belastingen vrijwel even snel (2,0 procent) als het BBP (2,1 procent). Dit kwam vooral door de stijging van de overdrachtbelasting met bijna 6 procent. De stijging wordt getemperd door de geringe BTW-stijging bij de consumptieve bestedingen (0,6 procent) en bij de investeringen (1,8 procent).

Primaire inkomenssaldo sterk verbeterd

De uit het buitenland ontvangen dividenden, rente en andere primaire inkomens zijn in het tweede kwartaal fors

toegenomen (+19,7 procent). De betaalde primaire inkomens zijn slechts licht gestegen met 2,3 procent. Dit resulteert in een saldo van de primaire inkomens van –2,1 miljard, tegenover –4,0 miljard een jaar geleden.

Primaire inkomens in 2e kwartaal 2004

	Mld	t.o.v.2e kw.2003
Ontvangen	13,7	+19,7%
Betaald	15,7	2,3%
Saldo	–2,1	+1,9 mld

Het primaire inkomen dat uit het buitenland wordt ontvangen of aan het buitenland wordt betaald bestaat voor de helft uit rente en voor een kwart uit dividenden. De rest wordt gevormd door lonen en andere inkomens. Door de verbetering van het primaire inkomenssaldo ligt in het tweede kwartaal de groei van het bruto nationaal inkomen (BNI) met 3,9 procent ruim boven de groei van het BBP.

Lichte verslechtering saldo secundaire inkomens

De uit het buitenland ontvangen secundaire inkomens zijn in het tweede kwartaal met 10,4 procent gestegen. De betaalde secundaire inkomens stijgen echter nog sneller (+14,6 procent). Hierdoor verslechterde het saldo van de secundaire inkomens in het tweede kwartaal licht tot –1,0 miljard. Door deze ontwikkeling is de groei van het

beschikbaar nationaal inkomen met 3,8 procent iets lager dan de groei van het BNI.

Secundaire inkomens in 2e kwartaal 2004

	Mld	t.o.v.2e kw.2003
Ontvangen	1,9	+10,4%
Betaald	2,8	+14,6%
Saldo	–1,0	–0,2 mld

Besparingen blijven toenemen

Ondanks de zeer geringe groei van de betaalde loonsom (0,1 procent), nemen de besparingen in het verslagkwartaal toe met 11,7 procent (2,7 miljard) ten opzichte van het overeenkomstige kwartaal in 2003. Dit komt mede door de sterke stijging van het netto-ondernemersinkomen en de trage groei in de consumptieve bestedingen.

Investerings in het buitenland stijgen licht

Het totaal van de bruto investeringen (inclusief voorraden) stijgt in het tweede kwartaal van 2004 met 1,9 procent. Door de sterke stijging van de besparingen (+11,7 procent), stijgt het nationaal inkomensoverschot (het saldo van de Nederlandse investeringen en beleggingen in het buitenland) met 2,3 miljard euro in vergelijking met het tweede kwartaal van 2003 tot 2,1 miljard.

6. Internationaal

De Europese economie is in het tweede kwartaal van 2004 verder hersteld. Dit herstel werd vooral gedragen door de sterke stijging van de export. De groei van de binnenlandse bestedingscategorieën (investeringen, overheids- en huishoudensconsumptie) bleef vrij laag. De werkloosheid van de EU-25 was in het tweede kwartaal stabiel. De hoge olieprijs zorgden voor een forse stijging van de inflatie in de eurozone.

Herstel Europese economie zet door

Het herstel van de Europese economie heeft in het tweede kwartaal van 2004 doorgezet. De economische groei van de EU-25 bedroeg 2,5 procent. Door de uitbreiding met 10 nieuwe lidstaten per 1 mei 2004 zal vanaf nu de economische ontwikkeling van de EU-25 worden vergeleken met die van andere landen.

Ook in Duitsland en Nederland verbeterde de economische situatie in het tweede kwartaal verder. In Duitsland groeide de economie met 2,0 procent, tegenover 1,5 procent in het eerste kwartaal. In het tweede en derde kwartaal van 2003 kromp de Duitse economie nog. Nederland bevindt zich in een vergelijkbare situatie. Na een slecht 2003, waarin de economie in alle vier kwartalen kromp, gaat het dit jaar duidelijk beter. In het tweede kwartaal bedroeg de Nederlandse BBP-groei 1,3 procent.

VS en Japan: aanhoudend hoge economische groei

Hoewel in Europa de economie zich dus herstelt van de teruggang van de laatste jaren, blijft de economische ontwikkeling toch nog duidelijk achter bij die in de VS en Japan. De BBP-groei in de VS bedroeg in het tweede

kwartaal bijna 5 procent, ongeveer net zoveel als het eerste kwartaal. Hiermee was de economische groei in het eerste halfjaar van 2004 de hoogste sinds de tweede helft van 1984.

Ook in Japan draait de economie, na een reeks moeilijke jaren, erg goed. In het tweede kwartaal van 2004 groeide het Japanse BBP met maar liefst 4,5 procent. Over het eerste halfjaar van 2004 kwam de groei uit op 5 procent, de hoogste groei sinds het laatste halfjaar van 1990. De economische opbloei van Japan is voor een groot deel te danken aan de explosieve groei van de export vanaf de tweede helft van 2002. De toename van de Japanse export wordt veroorzaakt door de aanhoudend grote vraag vanuit het verre oosten (onder andere China) en de Verenigde Staten.

Fors herstel Europese export

Het herstel van de Europese economie gaat vaak gepaard met het aantrekken van de export. Ook tijdens de huidige economische opleving is dit het geval. In het tweede kwartaal van 2004 nam de Europese export fors toe met ruim 8 procent, na een groei van ruim vier procent een kwartaal eerder.

Tot begin dit jaar kon de Europese export niet profiteren van de opleving van de Amerikaanse economie. De groei van de Amerikaanse economie leidt tot een sterk toenemende vraag naar buitenlandse producten. De effecten van de hoge eurokoers lijken wat weg te ebben waardoor ook de Europese export kan profiteren van het ingezette mondiale herstel.

Binnen de EU-25 is met name de Duitse export in het tweede kwartaal een sterk gestegen. Het uitvoervolume steeg met ruim 13 procent, tegen 7 procent in het eerste

Staat 11
Internationale economische gegevens: Tweede kwartaal 2004

	Nederland	Duitsland	EU-25	Verenigde Staten ¹⁾	Japan ¹⁾
<i>% mutatie t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>					
Bruto binnenlands product (marktprijzen)	1,3	2,0	2,5	4,8	4,5
Consumptie door huishoudens incl. IZWh	0,4	-0,5	1,5	3,6	3,4
Consumptie door de overheid	0,4	0,0	3,0	1,0	2,0
Bruto investeringen in vaste activa	1,4	-1,1	2,1	10,4	2,4
Export van goederen en diensten	7,5	13,2	8,4	10,8	17,9
Import van goederen en diensten	6,3	8,1	7,6	10,7	10,8
%					
HICP ²⁾	1,6	1,8	2,1	2,7	-0,5
Werkloosheidsgraad ³⁾	4,8	9,8	9,1	5,6	4,6

Bron: Eurostat, OESO, CBS

¹⁾ Seizoengecorrigeerde cijfers

²⁾ Voor VS en Japan is CPI gebruikt

³⁾ als percentage van de beroepsbevolking, OESO definitie

kwartaal. Hiermee is de Duitse export duidelijk harder gegroeid dan het gemiddelde van de EU-25. In Nederland groeide de export in het tweede kwartaal weliswaar fors, maar met een groeipercentage van 7,5 procent bleef ons land toch licht achter bij het Europees gemiddelde. Dit is in een fase van economisch herstel voor een sterk op export gericht land toch enigszins teleurstellend. Wellicht speelt hierbij de verslechterde concurrentiepositie van Nederland een rol.

Export VS verder omhoog

De koers van de Amerikaanse dollar is vanaf het eerste kwartaal van 2002 gedaald ten opzichte van de euro en de Japanse yen. Ondanks het feit dat hierdoor Amerikaanse producten voor het buitenland relatief goedkoper werden, nam de vraag aanvankelijk niet toe. Pas aan het eind van 2003 kwam hierin verandering en trok de Amerikaanse export duidelijk aan. In het tweede kwartaal van 2004 zette deze ontwikkeling door en lag het uitvoervolume bijna 11 procent hoger dan in dezelfde periode een jaar eerder.

De motor achter het sterke herstel van de Japanse economie van de laatste twee jaar is de export. In het tweede kwartaal van 2004 lag het exportvolume maar liefst 18 procent hoger dan in dezelfde periode een jaar eerder. De sterke stijging van de export wordt onder andere veroorzaakt door aanhoudende vraag uit het verre oosten (met name China) en de VS.

Gematigde groei investeringen EU-25

De investeringen in vaste activa van de EU-25 zijn in het tweede kwartaal met 2,1 procent gegroeid. Daarmee namen de investeringen voor het derde achtereenvolgende kwartaal toe, na negen kwartalen van daling. Het is opvallend dat de Europese investeringen zich direct bij het begin van de economische opleving herstellen.

In het verleden bleven bij een aantrekkende economische groei de investeringen in het begin vaak achter. Aan de toegenomen vraag kan in eerste instantie worden voldaan door de bezettingsgraad te verhogen. Hiervoor zijn dus geen nieuwe investeringen nodig. Pas als de economische opleving enige tijd aanhoudt, zijn er uitbreidingsinvesteringen nodig. De situatie in de VS is hiervan een goede illustratie. Begin 2002 begon de Amerikaanse economie al aan te trekken, maar de investeringen volgden pas in de loop van 2003.

In Duitsland zette het herstel van de investeringen in het tweede kwartaal niet door. Het investeringsvolume was ruim 1 procent lager dan een jaar eerder. In het eerste kwartaal was er nog sprake van een stijging, na een lange periode van dalende investeringen in vaste activa. In Nederland ging het wat beter met de investeringen in vaste activa. In het tweede kwartaal groeiden de investeringen met 1,4 procent. Daarmee lag het groeitempo wel aanzienlijk lager dan in het kwartaal ervoor (4,5 procent).

Forse stijging investeringen VS

Een aanhoudende hoge economische groei zorgt in de VS en Japan voor vraag naar extra productiecapaciteit, waardoor nieuwe investeringen nodig zijn. Vooral in de VS vertaalt de hoge economische groei zich in fors stijgende investeringen. In het tweede kwartaal groeide het investeringsvolume in de VS met ruim 10 procent. Dit is de hoogste groei sinds het vierde kwartaal van 1984.

In Japan vertraagde, ondanks de gunstige economische ontwikkeling, de investeringsgroei in het tweede kwartaal van 6,3 procent naar 2,4 procent. Dit is opmerkelijk, vooral gezien de explosieve stijging van de Japanse export.

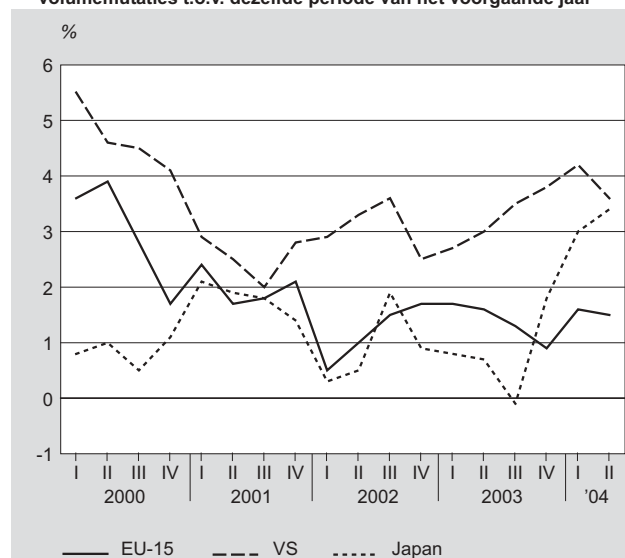
Groei huishoudensconsumptie EU-25 stabiel

De consumptiegroei van huishoudens in de EU-25 ligt al sinds eind 2000 tussen de één en twee procent. Deze gematigde groei past in het algemene economische beeld van de EU-25 in deze periode. Ook in de eerste helft van 2004 was, ondanks een voorzichtig economisch herstel, geen opvallende stijging van de huishoudensconsumptie in de EU-25 waarneembaar. In het tweede kwartaal groeide de particuliere consumptie met 1,5 procent (zie ook grafiek 7).

In Nederland en Duitsland zijn de consumenten nog steeds terughoudend in hun bestedingsgedrag. De huishoudensconsumptie in Duitsland daalde zowel in het eerste als het tweede kwartaal licht. Nederland deed het iets beter met zowel in het eerste als in het tweede kwartaal een groei van 0,4 procent.

De huishoudensconsumptie neemt in de Amerikaanse economie een zeer belangrijke plaats in. Het aandeel van de huishoudensconsumptie in de totale economie is in de VS flink hoger dan in de EU-25 en in Nederland.

7. Consumptie van huishoudens volumemutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar

In het tweede kwartaal groeide de huishoudensconsumptie in de VS fors, met 3,6 procent. Door herstel op de aandelenbeurzen en de gunstige economische vooruitzichten zien de Amerikaanse huishoudens de toekomst met vertrouwen tegemoet. Dit vertaalt zich in een hogere consumptie.

Ook in Japan heeft de verbeterende economische situatie een gunstig effect op de huishoudensconsumptie. Na jaren van economische malaise neemt het vertrouwen in de Japanse economie weer toe. Dit zorgt voor een aantrekkelijke huishoudensconsumptie. Lange tijd waren de Japanse consumenten erg terughoudend en groeide de consumptie nauwelijks. Sinds begin 2004 geeft de Japanse consument echter duidelijk meer uit. In het tweede kwartaal steeg de huishoudensconsumptie met 3,4 procent. Dit is de hoogste groei sinds begin 1997.

Hogere groei overheidsconsumptie EU-25

In het tweede kwartaal van 2004 is de overheidsconsumptie van de Europese Unie met 3 procent gegroeid. Dit is een duidelijke versnelling ten opzichte van het eerste kwartaal toen de groei ruim 2 procent bedroeg.

Nederland en Duitsland lieten in het eerste halfjaar van 2004 een heel ander beeld zien. In 2003 overschreden beide landen de EMU-tekortnorm (3 procent BBP) en ontvingen hiervoor een waarschuwing van de EU. Er zijn extra maatregelen genomen om overschrijding van de EMU-norm in de toekomst te voorkomen. Belangrijk onderdeel van de maatregelen is het terugdringen van de uitgaven (consumptie) van de overheid. In Duitsland lagen de consumptieve uitgaven van de overheid in het tweede kwartaal van 2004 op hetzelfde niveau als een jaar eerder, in Nederland lieten ze nog een lichte stijging zien.

In de VS is het groeitempo van de overheidsconsumptie de afgelopen kwartalen sterk afgenomen. In het tweede kwartaal van 2004 kwam de groei uit op 1 procent, tegen bijna 4 procent een jaar eerder. De overheidsconsumptie was, mede door uitgaven als gevolg van de oorlog in Irak, de afgelopen kwartalen erg hoog. Mogelijk dat het oplopende begrotingstekort de regering in Washington dwingt om de uitgaven te matigen.

Japan kende gedurende een aantal jaren een sterke stijgende overheidsconsumptie. De laatste kwartalen is de groei echter lager. In het tweede kwartaal bedroeg de groei van de Japanse overheidsconsumptie 2 procent.

Inflatie eurozone weer boven 2 procent

De inflatie in de Europese Unie is in het tweede kwartaal opgelopen naar 2,1 procent, tegen 1,7 procent een kwartaal eerder. Deze cijfers zijn echter niet helemaal te vergelijken door de toetreding van de 10 lidstaten per 1 mei 2004.

De inflatie van de eurozone steeg in het tweede kwartaal tot 2,3 procent. Dit is boven de inflatienorm (2 procent) die

de Europese Centrale Bank (ECB) hanteert. In het eerste kwartaal lag de inflatie in de eurozone met 1,7 procent nog duidelijk onder deze norm. Een belangrijke oorzaak voor de hogere inflatie is de sterke stijging van de olieprijs. Ook in Duitsland liep de inflatie in het tweede kwartaal snel op. De geldontwaarding bedroeg 1,8 procent tegen één procent één kwartaal eerder.

De hogere olieprijs dreven in het tweede kwartaal ook in Nederland de Europees geharmoniseerde consumentenprijsindex (HICP) wat op. Met 1,6 procent was de geldontwaarding in Nederland wel duidelijk lager dan het gemiddelde van de EU-25. De waarde van de HICP is 0,2 procent hoger dan het consumentenprijsindexcijfer (CPI) voor Nederland. Het verschil tussen de beide indices wordt onder andere veroorzaakt door de verschillende behandeling van consumptiegebonden belastingen, woonlasten en gezondheidszorg.

In de Verenigde Staten steeg de inflatie in het tweede kwartaal fors tot 2,7 procent. De snelle stijging werd veroorzaakt door een snelle economische groei in combinatie met oplopende olieprijsen. Japan kampt al sinds het vierde kwartaal van 1998 met deflatie. In het tweede kwartaal van 2004 bedroeg de deflatie 0,5 procent.

Europese werkloosheid stabiel

De werkloosheid in de EU-25 (volgens de internationaal gehanteerde ILO-definitie) was de laatste kwartalen stabiel op 9,1 procent. De Europese werkloosheid ligt echter nog steeds aanzienlijk hoger dan in de VS en Japan. Binnen de EU blijft Duitsland het slecht doen. In het tweede kwartaal steeg de Duitse werkloosheid tot bijna 10 procent.

Vergeleken met Duitsland heeft Nederland (volgens de ILO-definitie) ongeveer de helft minder werklozen. In het tweede kwartaal lag het werkloosheidspercentage van Nederland op 4,8 procent. Internationaal gezien is dat nog steeds laag, maar het verschil is de afgelopen tijd snel kleiner geworden.

Werkloosheid VS stabiel, daling in Japan

Begin 2002 begon de Amerikaanse economie zich te herstellen van de terugval in 2001. Ondanks de aantrekkelijke economische groei duurde het nog tot het derde kwartaal van 2003 voordat de werkloosheid in de VS begon te dalen. Hoewel de Amerikaanse economie in het tweede kwartaal snel groeide, bleef de werkloosheid stabiel op 5,6 procent. In Japan profiteerde de arbeidsmarkt in het tweede kwartaal volop van de economische opleving. De werkloosheid daalde van 4,9 procent naar 4,6 procent.

Loonkosten in de Verenigde Staten sterker gestegen dan in Europa

De loonkosten per (betaald) uur bij de particuliere bedrijven in de eurozone stegen in het tweede kwartaal van 2004 met 2,2 procent vergeleken met een jaar eerder. In het eerste kwartaal bedroeg de gemiddelde loonkostenstijging nog 2,7 procent. Daarmee bleef de loonstijging in de eurozone duidelijk achter bij die in de VS. In de VS stegen de loonkosten in het eerste en tweede kwartaal met respectievelijk 3,9 en 4 procent. Ook in 2003 stegen de Amerikaanse loonkosten (+3,9 procent) sterker dan in de eurozone (+2,8 procent).

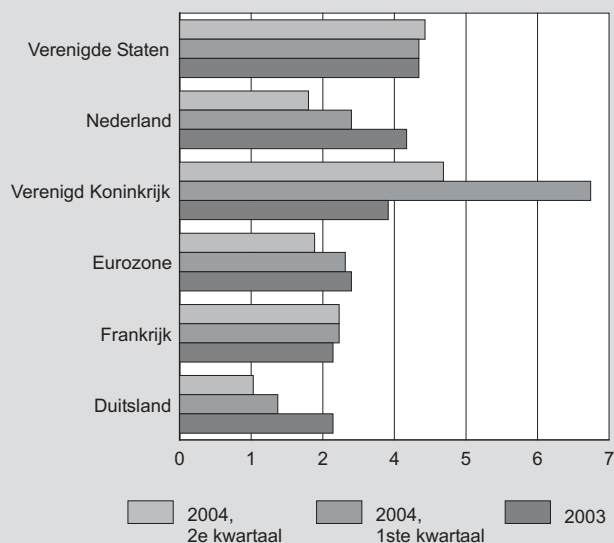
In het tweede kwartaal liep de ontwikkeling van de loonkosten binnen de eurozone nogal uiteen. De sterkste stijgers waren Portugal (+4,9 procent) en het Verenigd Koninkrijk (+4,3 procent). Het minst stegen de loonkosten in Duitsland (+1,2 procent) en Oostenrijk (-0,5 procent). De Nederlandse loonkosten stegen in het tweede kwartaal met 2,1 procent, vrijwel gelijk aan het gemiddelde van de eurozone.

Loonkosten bestaan een loondeel en een werkgeversdeel in de sociale premies. De ontwikkeling van de totale loonkosten is de resultante van de ontwikkelingen van de beide onderdelen.

De stijging van het loondeel is in de Eurozone vertraagd van 2,7 procent in het eerste kwartaal naar 2,3 procent in het tweede kwartaal. In de Verenigde Staten was de groei in beide kwartalen stabiel op 2,6 procent. In Nederland vertraagde de groei van het betaalde loon van 3,2 procent in het eerste naar 2,1 procent in het tweede kwartaal.

Het werkgeversdeel in de sociale lasten in het bedrijfsleven is in de Verenigde Staten veel sterker gestegen dan in de Eurozone. In het tweede kwartaal was de stijging 7,3 procent tegen 2,1 procent in de Eurozone. Binnen de eurozone was Italië de sterkste stijger met 2,5 procent. Duitsland (+0,7 procent) en Oostenrijk (-0,8 procent) bezetten opnieuw de onderste plaatsen. In Nederland stegen de sociale lasten van de werkgever met 2,2 procent in het tweede kwartaal, tegen 1,5 procent een kwartaal eerder. In de voorgaande jaren was de stijging van het werkgeversdeel in de sociale lasten veel hoger.

8. Ontwikkeling loonkosten
%-mutatie t.o.v. een jaar eerder

Financiële positie rijksoverheid verder in de min

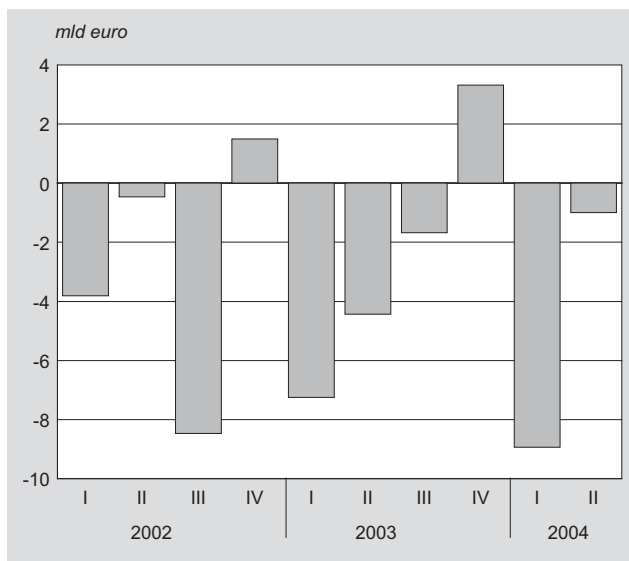
Laurens Cazander

In het eerste halfjaar van 2004 is de financiële positie van de rijksoverheid verder verzwakt. In zowel het eerste als tweede kwartaal namen de schulden meer toe dan de vorderingen. Het saldo van vorderingen en schulden van het Rijk daalde met 10 miljard euro. Deze daling volgt op een jaar waarin de financiële positie van de rijksoverheid al aanzienlijk verslechterde. De belangrijkste component van de schulden vormen de uitstaande staatsobligaties. Eind juni van dit jaar bedroeg de marktwaarde van deze langlopende effecten 195 miljard euro. De kortlopende openbare schulden stonden toen genoteerd voor bijna 26 miljard euro. Zowel bij de schulden als bij de vorderingen vertoonden de kortlopende leningen een sterke groei. De waarde van het bezit aan beursgenoteerde aandelen van de rijksoverheid is in enkele jaren fors gedaald, voornamelijk als gevolg van koersontwikkelingen.

Begrotingstekorten verzwakken financiële positie

In het eerste halfjaar van 2004 is de financiële positie van de rijksoverheid verder verslechterd. Eind juni van 2004 was de stand van de vorderingen 62 miljard euro, terwijl de schulden 248 miljard euro bedroegen. Eind december 2003 waren deze standen 57 miljard en 233 miljard. Dit betekent dus dat het saldo van vorderingen en schulden van het Rijk in de eerste helft van dit jaar met 10 miljard euro is afgenomen. In heel 2003 was dit saldo al gedaald met eenzelfde bedrag. Sinds eind juni 2002 is het saldo

1. Mutatie in saldo van vorderingen en schulden van de rijksoverheid

van de financiële balans van de rijksoverheid gedaald met 27 miljard euro.

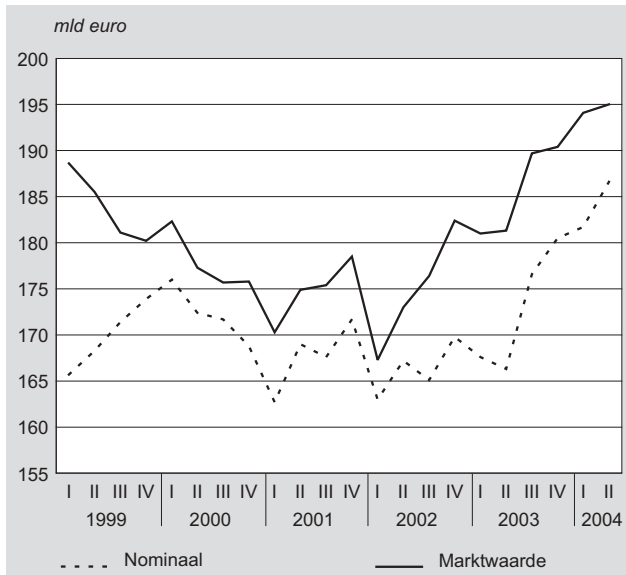
Een mutatie in het saldo van vorderingen en schulden is de weerspiegeling van het saldo van ontvangsten en uitgaven (het bestedingssaldo). Bestedingstekorten kunnen worden verkleind door het te gelde maken van vorderingen, bijvoorbeeld door het verkopen van een deel van het aandelenbezit. De overheidstekorten worden echter vaak gefinancierd door het aangaan van nieuwe schulden in de vorm van kort- of langlopende effecten. Kortlopende openbare schulden hebben een looptijd van maximaal een jaar. De transacties vinden plaats op de geldmarkt. Deze schuldvorm wordt bij het Rijk veelal schatkistpapier genoemd. Voor transacties in langlopende openbare schulden opereert de Staat op de kapitaalmarkt. Het gaat hier om Nederlandse staatsobligaties. De looptijd bij uitgifte is tegenwoordig drie, vijf of tien jaar. Het aflossen van bestaande leningen en het afsluiten van nieuwe leningen zijn taken van het Agentschap van het ministerie van Financiën. De financieringsbehoefte in een bepaalde periode wordt hoofdzakelijk bepaald door de aflossingen en het begrotingssaldo in die periode.

Staatsobligaties en schatkistpapier gestegen

De staatsobligaties en het schatkistpapier vormen de laatste jaren circa negentig procent van het totaal aan schulden van de rijksoverheid. De stand van beide schuldposten is in het eerste halfjaar van 2004 gestegen met 5 miljard euro. Vergeleken met juni 2003 was sprake van een stijging van de obligaties met 14 miljard euro en een daling van het schatkistpapier met 1 miljard euro.

Bij de interpretatie van de schuld cijfers is de methode van waardering waarmee is gerekend van groot belang. De hier gepresenteerde cijfers sluiten aan op de richtlijnen van het Europese Systeem van Rekeningen (ESR95). Het ESR95 schrijft voor dat de posten van de financiële balans en rekening zijn gewaardeerd tegen marktwaarde. In andere rapportages kan een waardering tegen nominale waarde zijn voorgeschreven. Bij de obligaties (langlopende effecten) kan er een aanzienlijk verschil zijn tussen deze twee waarden. De marktwaarde van de staatsobligaties wordt berekend door de nominale bedragen van de verschillende obligatieleningen te vermenigvuldigen met de actuele beurskoersen. Het gaat om ruim twintig soorten staatsleningen die onder meer verschillen naar rentepercentage en uitstaand volume. De marktwaarde van de obligaties kan dus per beursdag veranderen. De nominale waarde kan normaliter alleen veranderen bij aflossingen of bij nieuwe emissies.

2. Obligatieschuld rijksoverheid

De afgelopen twee jaar lag de marktwaarde van de obligaties tussen de vier en negen procent hoger dan de nominale waarde. Zo bedroeg eind juni 2004 de marktwaarde 195 miljard euro en de nominale waarde 187 miljard euro. Een jaar eerder was de marktwaarde 181 miljard en de nominale waarde 166 miljard. Dit betekent dat in een jaar tijd het verschil tussen de nominale waarde en de marktwaarde bijna is gehalveerd. Dit komt doordat de (naar volume gewogen) gemiddelde koers van de verschillende obligatieleningen sterk is gedaald. De ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt en het financieringsbeleid van het Rijk zijn factoren die van invloed zijn op de koersen van de obligaties.

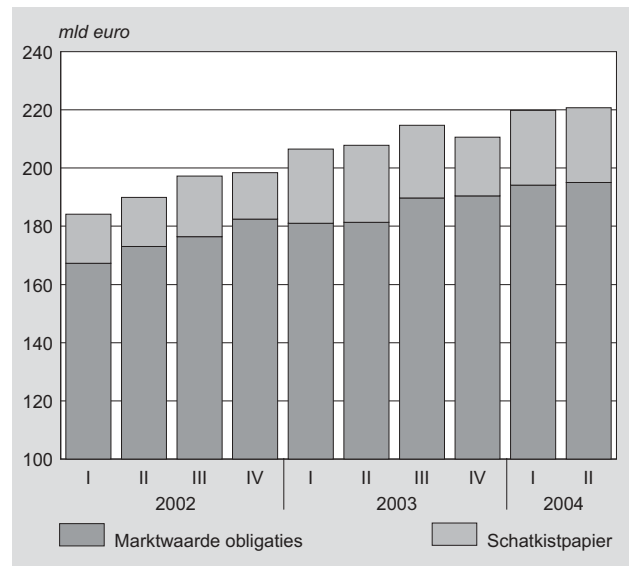
Sinds het begin van 2003 is de obligatieschuld voortdurend toegenomen. De forse daling in 2000 is inmiddels ruimschoots tenietgedaan. De recente toename van de langlopende schuld zal, bij een gelijkblijvend rentepercentage, leiden tot extra rentelasten op de reële rekening. In 2003 bedroegen de rentelasten van de obligatieleningen ruim 9 miljard euro.

Bij het schatkistpapier (kortlopende effecten) speelt de waarderingmethode slechts een zeer kleine rol. Het verschil tussen de marktwaarde en de nominale waarde wordt bepaald door de opgelopen rente tijdens de korte looptijd (drie tot twaalf maanden). Het verschil in beide waarden was in de afgelopen twee jaar steeds kleiner dan één procent. Het belang van schatkistpapier in het financieringsbeleid is de laatste paar jaar toegenomen. Deze kortlopende financiering wordt gebruikt om de wisselende financieringsbehoefte van het Rijk op te vangen. De aflossingen van langlopende leningen en het saldo van inkomsten en uitgaven verlopen binnen het jaar niet gelijkmatig. De waarde van het schatkistpapier kan daarom per kwartaal sterk fluctueren.

Overige schuldposten rijksoverheid

Naast de obligaties en het schatkistpapier bestaan de schulden van het Rijk uit chartaal geld (munten in omloop

3. Obligaties en schatkistpapier

die wettig betaalmiddel zijn) en de opgenomen kort- en langlopende leningen. Het aandeel van deze overige schuldposten in de totale schulden van het Rijk bedroeg elk kwartaal circa tien procent. Aan het einde van het tweede kwartaal van 2004 bedroegen zij gezamenlijk 27 miljard euro. Dit was ruim 3 miljard euro hoger dan een jaar eerder.

De kortlopende leningen bestaan voornamelijk uit de opgenomen kasgeldleningen en de rekening-courant tekorten bij diverse instellingen van de centrale overheid en bij de beheerders van de sociale fondsen (UWV, SVB en CvZ). Deze schuldpost groeide sterk omdat het aantal overheidsinstellingen dat via de schatkist bankiert flink toenam. Eventuele leningen aan deze instellingen leiden tot een extra beroep van het Rijk op de geld- of kapitaalmarkt.

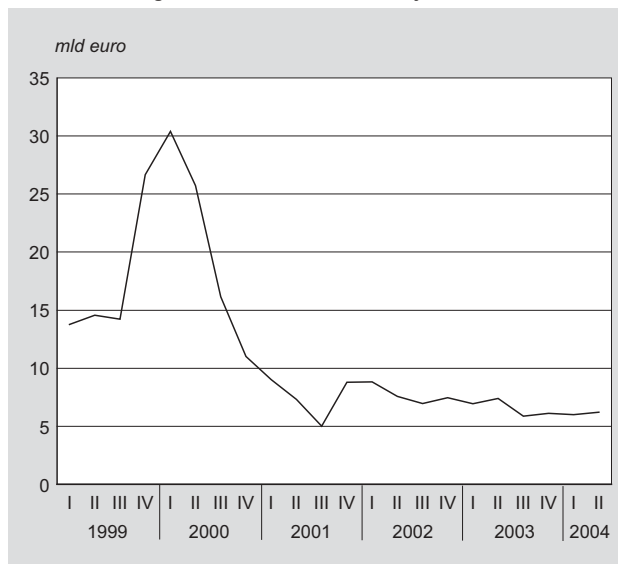
Het volume van de opgenomen langlopende leningen daalde de laatste jaren. Het beleid is dat deze onderhandse leningen normaal niet meer worden afgesloten en, zo mogelijk, vroegtijdig worden afgelost. De som van deze niet-openbare leningen en de obligatieleningen wordt ook wel de vaste of gevestigde staatsschuld genoemd.

Ontwikkeling van de vorderingen

Bij de vorderingen van de rijksoverheid vertegenwoordigt de post aandelen en overige deelnemingen de grootste waarde. Een onderdeel hiervan is het bezit van de Staat in beursgenoteerde aandelen. Dit zijn aandelen in bedrijven die voorheen volledig eigendom waren van het Rijk (staatsbedrijven), zoals KPN en TPG.

De ontwikkeling van de beurskoersen in de laatste jaren heeft het verloop van de balanswaarden van deze aandelen sterk beïnvloed. Sinds het tweede kwartaal van 1999 verkocht het Rijk per saldo voor 1,6 miljard euro beursgenoteerde aandelen. De marktwaarde van het aandelenbezit daalde in deze periode echter met 8,4 miljard euro (van 14,6 naar 6,2 miljard).

4. Waarde beursgenoteerde aandelen van het Rijk

De overige deelnemingen bestaan uit belangen in Nederlandse ondernemingen met een publieke taak (zoals DNB en de NS) en in buitenlandse ontwikkelingsbanken. De post chartaal geld en deposito's omvat de kasgelden en girale tegoeden die worden aangehouden voor het betalingsverkeer van de rijksoverheid. De kortlopende leningen aan de vorderingenkant hebben hetzelfde financiële doel en karakter als de kortlopende leningen aan de schuldenkant. De volumes van deze posten kunnen van dag tot dag sterk wisselen. De langlopende leningen bestaan voor meer dan de helft uit leningen aan huishoudens in verband met de studiefinanciering. Het overige deel van deze leningen is voornamelijk verstrekt aan instellingen van de centrale overheid, zoals de zelfstandige bestuursorganen.

De post financiële derivaten heeft betrekking op de renteswaps. Dit financiële instrument (ruilen van renteverplichtingen) wordt sinds het derde kwartaal van 2001 gebruikt om het renterisico van de schuldportefeuille bij te kunnen sturen. Swaps met een positieve waarde worden bij de vorderingen geboekt, swaps met een negatieve waarde bij de schulden.

Samenstelling financiële cijfers

De kwartaalcijfers over de financiële rekening en balans van de rijksoverheid worden samengesteld in het kader van de verplichte rapportage van de overheidsfinanciën aan de Europese Unie. Bij de samenstelling van de cijfers zijn de voorschriften van het ESR95 leidend. Een belangrijk element hiervan is dat de variabelen worden berekend naar de marktwaarde.

De schulden van de overheid bestaan voor meer dan tachtig procent uit de schulden van de rijksoverheid. Daarnaast zijn vooral de lokale overheden en de wettelijke sociale verzekeringsinstellingen van belang voor de financiële cijfers over de Nederlandse overheid.

De cijfers over de financiële rekening en balans van de rijksoverheid zijn gebaseerd op overzichten van de Rijks-hoofdboekhouding, het Agentschap van het ministerie van Financiën en De Nederlandsche Bank.

Tabel 1 geeft per einde kwartaal de balansstanden van de vorderingen (de financiële activa) en de schulden (de financiële passiva). De opstelling is exclusief de handelskredieten en transitorische posten. Rapportage hierover is nog in ontwikkeling. Tabel 2 geeft per kwartaal het saldo

Tabel 1
Stand van vorderingen en schulden van het Rijk, ultimo

	2002			2003				2004	
	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
<i>mln euro</i>									
Vorderingen									
Chartaal geld en deposito's	2 875	1 050	336	2 409	322	1 761	734	2 098	1 610
Financiële derivaten	92	233	293	374	485	394	338	466	325
Leningen, waarvan:	9 367	10 671	13 209	12 085	12 551	13 788	16 140	16 957	20 434
Kortlopende leningen	590	1 571	2 453	1 724	1 926	2 641	3 988	5 908	9 028
Langlopende leningen	8 777	9 100	10 756	10 361	10 625	11 147	12 152	11 049	11 406
Aandelen en overige deelnemingen	41 035	40 425	40 969	40 417	40 857	39 330	39 573	39 599	39 814
Beursgenoteerde aandelen	7 574	6 964	7 463	6 956	7 396	5 869	6 112	6 000	6 216
Overige deelnemingen	33 461	33 461	33 506	33 461	33 461	33 461	33 461	33 599	33 598
Totaal vorderingen ¹⁾	53 369	52 379	54 807	55 285	54 215	55 273	56 785	59 120	62 183
Schulden									
Chartaal geld	821	858	921	904	937	939	925	918	930
Effecten m.u.v. aandelen, waarvan:	189 909	197 265	198 406	206 535	207 783	214 648	210 657	219 882	220 701
Kortlopende effecten	16 884	20 827	15 982	25 527	26 518	24 950	20 239	25 746	25 668
Langlopende effecten	173 025	176 438	182 424	181 005	181 265	189 698	190 418	194 136	195 031
Financiële derivaten	—	—	—	3	—	—	—	—	2
Leningen, waarvan:	21 590	21 677	21 408	21 021	23 099	18 968	21 171	23 222	26 454
Kortlopende leningen	18 019	18 522	18 941	18 362	20 646	16 634	18 839	20 928	24 231
Langlopende leningen	3 571	3 155	2 467	2 659	2 453	2 334	2 332	2 294	2 223
Totaal schulden ¹⁾	212 320	219 800	220 735	228 460	231 819	234 555	232 753	244 022	248 085
Saldo vorderingen en schulden ¹⁾	-158 951	-167 421	-165 928	-173 175	-177 604	-179 282	-175 968	-184 902	-185 902

¹⁾ exclusief handelskredieten en transitorische posten

Tabel 2
Financiële transacties van het Rijk

	2002			2003				2004	
	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
	<i>mln euro</i>								
Vorderingen									
Chartaal geld en deposito's	2 128	-1 825	-714	2 096	-2 087	1 439	-1 027	1 365	-488
Financiële derivaten	48	49	49	49	50	51	51	53	58
Leningen, waarvan:	856	1 304	2 538	-1 124	466	1 237	2 353	817	3 477
Kortlopende leningen	574	981	882	-729	202	715	1 347	1 920	3 120
Langlopende leningen	282	323	1 656	-395	264	522	1 006	-1 103	357
Aandelen en overige deelnemingen, waarvan:	0	0	0	0	0	-2 025	0	0	0
Beursgenoteerde aandelen	0	0	0	0	0	-2 025	0	0	0
Overige deelnemingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal vorderingen ¹⁾	3 032	-472	1 873	1 021	-1 571	702	1 377	2 235	3 047
Schulden									
Chartaal geld	47	37	63	-17	33	2	-14	-7	12
Effecten m.u.v. aandelen, waarvan:	3 687	2 222	-115	7 390	-356	8 830	-883	6 768	4 831
Kortlopende effecten	65	3 943	-4 845	9 545	991	-1 567	-4 711	5 507	-78
Langlopende effecten	3 590	-1 754	4 709	-2 183	-1 372	10 375	3 807	1 235	4 876
Financiële derivaten	32	33	21	28	25	22	21	26	33
Leningen, waarvan:	-4 018	87	-269	-387	2 078	-4 131	2 203	2 051	3 231
Kortlopende leningen	-3 766	503	419	-579	2 284	-4 012	2 205	2 089	3 302
Langlopende leningen	-252	-416	-688	192	-206	-119	-2	-38	-71
Totaal schulden ¹⁾	-284	2 346	-321	6 986	1 755	4 701	1 306	8 812	8 074

¹⁾ exclusief handelskredieten en transitorische posten

van de transacties in de verschillende vorderingen en schulden. De relatie tussen standcijfers en transactiecijfers is als volgt. De stand van kwartaal t is gelijk aan de stand van kwartaal t-1 plus de transacties in kwartaal t plus de (eventuele) overige mutaties. De overige mutaties hoeven

niet afzonderlijk te worden gerapporteerd, maar zijn wel uit de cijferreeksen af te leiden. Voorbeelden zijn koerswijzigingen en herclassificaties.

Tabellen

De tabellen in deze publicatie bestaan ieder uit meerdere delen. De omschrijvingen zijn per deel afwisselend in het Nederlands en in het Engels afgedrukt.

1. Goederen- en dienstentotalen
 - 1.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 1.1.2 Volumemutaties, gecorrigeerde reeks
 - 1.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 1.2.2 Waardemutaties, gecorrigeerde reeks
 - 1.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
 - 1.3.2 Waarden, gecorrigeerde reeks
2. Bruto binnenlands product naar bedrijfstakken
 - 2.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 2.1.2 Volumemutaties, gecorrigeerde reeks
 - 2.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 2.2.2 Waardemutaties, gecorrigeerde reeks
 - 2.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
 - 2.3.2 Waarden, gecorrigeerde reeks
3. Beloning van werknemers en andere inkomensbestanddelen van het binnenlands product
 - 3.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 3.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
 - 3.4.1 Banen en arbeidsvolume werknemers
4. Consumptieve bestedingen
 - 4.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 4.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 4.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
5. Investerings in vaste activa (bruto)
 - 5.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 5.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 5.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
6. Invoer van goederen en diensten
 - 6.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 6.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 6.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
7. Uitvoer van goederen en diensten
 - 7.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 7.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 7.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks
8. Binnenlands product, nationaal product, nationaal inkomen en lopende transacties van Nederland met het buitenland
 - 8.1.1 Volumemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 8.2.1 Waardemutaties, oorspronkelijke reeks
 - 8.3.1 Waarden, oorspronkelijke reeks

Tables

The tables in this publication each consist of several parts. The descriptions are alternatingly either in English or in Dutch.

1. Supply and disposition of goods and services
 - 1.1.1 Volume changes, original series
 - 1.1.2 Volume changes, final adjusted series
 - 1.2.1 Value changes, original series
 - 1.2.2 Value changes, final adjusted series
 - 1.3.1 Values, original series
 - 1.3.2 Values, final adjusted series
2. Gross domestic product by kind of economic activity
 - 2.1.1 Volume changes, original series
 - 2.1.2 Volume changes, adjusted series
 - 2.2.1 Value changes, original series
 - 2.2.2 Value changes, adjusted series
 - 2.3.1 Values, original series
 - 2.3.2 Values, adjusted series
3. Compensation of employees and other income components of domestic product
 - 3.2.1 Value changes, original series
 - 3.3.1 Values, original series
 - 3.4.1 Jobs and labour input of employees
4. Final consumption
 - 4.1.1 Volume changes, original series
 - 4.2.1 Value changes, original series
 - 4.3.1 Values, original series
5. Fixed capital formation (gross)
 - 5.1.1 Volume changes, original series
 - 5.2.1 Value changes, original series
 - 5.3.1 Values, original series
6. Imports of goods and services
 - 6.1.1 Volume changes, original series
 - 6.2.1 Value changes, original series
 - 6.3.1 Values, original series
7. Exports of goods and services
 - 7.1.1 Volume changes, original series
 - 7.2.1 Value changes, original series
 - 7.3.1 Values, original series
8. Domestic product, national income and current transactions of the Netherlands with the rest of the world
 - 8.1.1 Volume changes, original series
 - 8.2.1 Value changes, original series
 - 8.3.1 Values, original series

Tabel / Table 1.1.1
Goederen- en dienstentotalen, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Supply and disposition of goods and services, original series (volume changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●		
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	
	%											
1	0,6	-0,9	0,4	1,0	0,5	-0,2	-1,4	-1,4	-0,5	1,2	1,3	
2	0,8	0,6	0,6	1,5	4,0	1,0	-0,2	-0,6	2,3	3,5	6,3	
3 (1+2) Beschikbaar voor finale bestedingen (bruto)	0,7	-0,3	0,5	1,2	1,8	0,2	-1,0	-1,1	0,5	2,0	3,1	
Consumptie												
4 door huishoudens incl. IZWh	1,3	-0,9	1,1	1,0	1,1	0,2	-0,8	-1,5	-1,6	0,4	0,4	
5 door de overheid	3,6	1,8	4,4	3,8	3,6	1,9	1,2	1,4	2,6	-0,1	0,4	
Bruto investeringen in vaste activa												
6 door bedrijven	-5,8	-3,7	-5,0	-5,3	-9,0	-5,5	-5,5	-4,9	1,3	4,5	1,8	
7 door de overheid	8,3	-0,4	8,4	8,7	3,0	-2,0	-1,3	0,2	1,5	4,6	-0,9	
8 Veranderingen in voorraden ¹⁾	
9 (4 t/m 8) Nationale finale bestedingen (bruto)	0,5	-0,5	0,5	0,4	0,8	-0,2	-0,9	-1,2	0,2	1,1	0,4	
10 Uitvoer van goederen en diensten	0,8	0,0	0,4	2,4	3,1	0,9	-1,2	-0,9	1,0	3,5	7,5	
11 (9+10) Totale finale bestedingen (bruto)	0,7	-0,3	0,5	1,2	1,8	0,2	-1,0	-1,1	0,5	2,0	3,1	

¹⁾ Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

Table / Tabel 1.1.2
Supply and disposition of goods and services, final adjusted series (volume changes)
Goederen- en dienstentotalen, gecorrigeerde reeks (volumemutaties)

	Changes on previous year		Changes on previous quarter									
	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●		
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	
	%											
1	0,6	-0,9	0,5	0,2	-0,3	-0,5	-0,7	0,1	0,5	0,8	-0,1	
2	0,8	0,6	2,0	1,5	-0,9	-0,6	-0,4	0,4	3,0	-0,7	3,5	
3 (1+2) Disposable for final expenditure (gross)	0,7	-0,3	1,0	0,7	-0,5	-0,5	-0,6	0,2	1,5	0,2	1,3	
Consumption												
4 by households incl. NPISH	1,3	-0,9	0,4	0,5	0,2	-0,6	-0,8	-0,4	0,2	0,6	0,1	
5 by general government	3,6	1,8	1,6	0,3	0,1	0,3	0,6	0,5	1,0	-1,1	0,0	
Gross fixed capital formation												
6 by enterprises	-5,8	-3,7	-2,7	-2,6	-2,3	-0,1	-0,5	-0,1	2,3	1,4	-1,5	
7 by general government	8,3	-0,4	-6,9	-3,7	0,2	3,4	-0,7	0,3	1,3	0,0	-1,8	
8 Changes in inventories ¹⁾	
9 (4 to 8) National final expenditure (gross)	0,5	-0,5	0,6	0,4	-0,3	-0,7	-0,3	-0,1	1,3	0,0	-1,0	
10 Exports of goods and services	0,8	0,0	1,7	1,0	-0,9	-0,4	-0,9	0,7	1,7	0,6	4,3	
11 (9+10) Total final expenditure (gross)	0,7	-0,3	1,0	0,7	-0,5	-0,5	-0,6	0,2	1,5	0,2	1,3	

¹⁾ Including acquisitions less disposals of valuables.

Tabel / Table 1.2.1

Goederen- en dienstentotalen, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)
Supply and disposition of goods and services, original series (value changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
	%										
1	3,7	2,0	3,4	4,5	3,6	3,1	2,5	0,8	1,8	2,2	2,1
2	-0,2	-0,1	-1,0	0,3	4,2	2,0	-1,7	-1,7	1,0	2,0	8,6
3 (1+2) Beschikbaar voor finale bestedingen (bruto)	2,2	1,3	1,7	2,9	3,9	2,7	0,9	-0,1	1,5	2,1	4,4
Consumptie											
4 door huishoudens incl. IZWh	4,0	1,4	3,6	3,9	3,8	3,0	1,3	0,7	0,5	1,6	1,9
5 door de overheid	8,4	5,4	9,1	8,6	8,5	4,7	8,0	3,5	5,3	2,3	1,3
Bruto investeringen in vaste activa											
6 door bedrijven	-2,6	-1,5	-1,5	-2,6	-6,4	-3,3	-3,4	-2,9	3,7	6,9	3,9
7 door de overheid	12,1	1,2	11,8	12,5	6,1	-0,3	0,2	1,5	3,2	6,0	0,8
8 Veranderingen in voorraden ¹⁾
9 (4 t/m 8) Nationale finale bestedingen (bruto)	3,9	2,1	3,9	3,7	3,9	2,5	2,6	0,8	2,5	2,7	1,7
10 Uitvoer van goederen en diensten	-0,2	0,0	-1,5	1,7	3,7	3,1	-1,7	-1,5	0,0	1,3	8,8
11 (9+10) Totale finale bestedingen (bruto)	2,2	1,3	1,7	2,9	3,9	2,7	0,9	-0,1	1,5	2,1	4,4

1) Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

Table / Tabel 1.2.2

Supply and disposition of goods and services, final adjusted series (value changes)
Goederen- en dienstentotalen, gecorrigeerde reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on previous quarter								
	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
	%										
1	3,7	2,0	1,0	1,5	0,3	0,4	0,3	-0,2	1,2	0,5	0,6
2	-0,2	-0,1	2,4	0,3	0,0	-0,6	-1,6	-0,1	4,1	-2,0	6,6
3 (1+2) Disposable for final expenditure (gross)	2,2	1,3	1,5	1,0	0,2	0,0	-0,4	-0,2	2,3	-0,4	2,7
Consumption											
4 by households incl. NPISH	4,0	1,4	0,8	1,4	0,6	0,4	-1,0	0,4	0,4	0,6	0,4
5 by general government	8,4	5,4	2,2	1,8	0,5	0,7	4,6	-2,1	1,8	-0,3	1,9
Gross fixed capital formation											
6 by enterprises	-2,6	-1,5	-1,8	-2,6	-2,0	0,8	0,6	-0,2	2,6	2,5	-0,8
7 by general government	12,1	1,2	-3,9	-0,6	-2,2	3,7	-0,3	0,9	1,5	-0,2	-1,0
8 Changes in inventories ¹⁾
9 (4 to 8) National final expenditure (gross)	3,9	2,1	1,3	0,9	0,3	-0,2	1,5	-1,1	2,8	-1,2	1,2
10 Exports of goods and services	-0,2	0,0	1,7	1,3	0,0	0,3	-3,1	1,2	1,5	0,8	5,0
11 (9+10) Total final expenditure (gross)	2,2	1,3	1,5	1,0	0,2	0,0	-0,4	-0,2	2,3	-0,4	2,7

1) Including acquisitions less disposals of valuables.

Tabel / Table 1.3.1
Goederen- en dienstentotalen, oorspronkelijke reeks
Supply and disposition of goods and services, original series

	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
<i>mld euro</i>											
1 Bruto binnenlands product (marktprijzen)	445,2	454,3	113,3	109,1	114,5	111,6	116,1	109,9	116,6	114,2	118,6
2 Invoer van goederen en diensten	256,8	256,6	65,0	62,7	66,2	64,2	63,9	61,6	66,9	65,4	69,4
3 (1+2) Beschikbaar voor finale bestedingen (bruto)	702,0	710,8	178,3	171,8	180,7	175,8	180,0	171,6	183,5	179,6	187,9
Consumptie											
4 door huishoudens incl. IZWh	221,3	224,3	56,0	54,2	57,3	55,4	56,8	54,6	57,6	56,3	57,8
5 door de overheid	109,4	115,3	29,2	26,7	27,6	27,1	31,6	27,7	29,0	27,7	32,0
Bruto investeringen in vaste activa											
6 door bedrijven	76,5	75,4	20,8	16,8	19,4	19,0	20,1	16,3	20,1	20,3	20,8
7 door de overheid	16,0	16,2	4,0	4,0	4,3	3,7	4,0	4,0	4,4	3,9	4,1
8 Veranderingen in voorraden ¹⁾	-0,8	0,1	-1,3	0,7	-0,3	0,5	-0,9	0,7	-0,1	0,2	-1,3
9 (4 t/m 8) Nationale finale bestedingen (bruto)	422,5	431,4	108,7	102,4	108,2	105,6	111,6	103,2	111,0	108,5	113,5
10 Uitvoer van goederen en diensten	279,5	279,4	69,6	69,4	72,5	70,2	68,4	68,3	72,5	71,1	74,5
11 (9+10) Totale finale bestedingen (bruto)	702,0	710,8	178,3	171,8	180,7	175,8	180,0	171,6	183,5	179,6	187,9

¹⁾ Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

Table / Tabel 1.3.2
Supply and disposition of goods and services, final adjusted series
Goederen- en dienstentotalen, gecorrigeerde reeks

	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
<i>bln euro</i>											
1 Gross domestic product (market prices)	445,2	454,3	110,7	112,3	112,6	113,0	113,4	113,2	114,6	115,2	115,9
2 Imports of goods and services	256,8	256,6	64,5	64,7	64,7	64,3	63,3	63,2	65,8	64,5	68,7
3 (1+2) Disposable for final expenditure (gross)	702,0	710,8	175,1	177,0	177,3	177,4	176,7	176,4	180,4	179,7	184,5
Consumption											
4 by households incl. NPISH	221,3	224,3	55,0	55,7	56,1	56,3	55,7	56,0	56,2	56,6	56,8
5 by general government	109,4	115,3	27,2	27,7	27,9	28,1	29,3	28,7	29,2	29,1	29,7
Gross fixed capital formation											
6 by enterprises	76,5	75,4	19,4	18,9	18,5	18,7	18,8	18,7	19,2	19,7	19,5
7 by general government	16,0	16,2	4,0	4,0	3,9	4,0	4,0	4,1	4,1	4,1	4,1
8 Changes in inventories ¹⁾	-0,8	0,1	-0,4	0,1	-0,2	0,1	0,0	0,1	0,0	-0,1	-0,4
9 (4 to 8) National final expenditure (gross)	422,5	431,4	105,4	106,3	106,7	106,5	108,1	106,9	109,9	108,6	109,9
10 Exports of goods and services	279,5	279,4	69,7	70,6	70,6	70,8	68,6	69,5	70,5	71,1	74,7
11 (9+10) Total final expenditure (gross)	702,0	710,8	175,1	177,0	177,3	177,4	176,7	176,4	180,4	179,7	184,5

¹⁾ Including acquisitions less disposals of valuables.

Tabel / Table 2.1.1
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Gross value added by kind of economic activity, original series (volume changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
	%										
BEDRIJFSTAKKEN											
Landbouw, bosbouw en visserij	-1,4	3,4	-1,6	-1,5	-2,5	4,2	10,1	-4,7	7,9	1,1	1,0
Delfstoffenwinning	1,1	-3,2	-2,0	7,5	4,8	8,8	-16,9	-16,6	0,4	5,9	19,4
Industrie	-0,8	-2,8	-1,3	0,9	-1,1	-2,3	-4,5	-2,0	-2,2	1,4	1,3
Voedings- en genotmiddelenindustrie	2,5	-3,0	3,2	3,3	0,7	-2,5	-3,9	-3,9	-1,7	-1,5	0,4
Textiel- en lederindustrie	-3,0	-5,6	-7,0	1,8	-2,7	-12,1	-3,7	-10,0	3,7	-3,3	-3,2
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	-3,3	-4,5	-2,9	-3,6	-3,1	-5,5	-7,5	0,6	-5,5	-0,3	-0,2
Aardolie-industrie	5,9	6,0	3,4	7,3	0,2	-0,2	8,0	10,4	6,0	13,6	12,8
Chemische basisproductenindustrie	4,0	5,1	8,8	3,5	6,4	8,6	4,8	2,3	4,9	3,3	4,9
Chemische eindproductenindustrie	3,5	3,2	3,9	3,9	2,3	2,0	1,3	6,0	3,3	4,6	3,3
Rubber- en kunststofindustrie	1,9	-3,7	2,0	4,0	2,6	-4,0	-6,2	-2,3	-2,1	2,5	4,6
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	-2,5	-3,1	-4,2	-1,3	-0,6	-2,5	-3,4	-2,0	-4,4	4,6	1,8
Machine-industrie	-2,6	-5,3	-6,2	0,1	-2,1	-3,0	-7,1	-3,6	-7,2	0,9	0,9
Elektrotechnische industrie	-9,6	-6,5	-11,6	-3,4	-10,2	-2,9	-8,4	-9,7	-5,1	2,7	0,9
Transportmiddelenindustrie	-0,6	-1,4	-3,5	1,5	5,6	2,0	-6,1	-0,9	-0,7	-0,8	2,6
Overige industrie	-1,4	-4,8	-2,1	0,5	-4,3	-5,4	-8,2	-2,8	-2,5	0,3	-2,4
Energie- en waterleidingbedrijven	1,5	1,6	0,9	2,3	3,5	3,9	0,8	0,4	0,8	-2,2	1,6
Bouwnijverheid	-3,2	-5,0	-3,9	-1,7	-8,0	-5,5	-3,1	-7,4	-4,3	3,5	-1,2
Handel, horeca en reparatie	-0,2	-1,4	0,0	0,7	0,1	-0,1	-2,2	-1,9	-1,2	0,9	3,0
Handel en reparatie	0,4	-0,8	0,6	1,3	0,8	0,7	-1,6	-1,3	-1,0	1,3	4,2
Horeca	-3,7	-4,9	-3,6	-3,3	-4,9	-5,2	-5,9	-5,7	-2,7	-1,7	-4,2
Vervoer, opslag en communicatie	2,5	-0,9	1,6	2,1	3,6	-0,7	-1,4	-0,3	-1,1	2,5	2,9
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	-1,1	-0,8	-1,7	-1,4	0,1	0,0	-1,4	-0,6	-1,0	1,8	3,0
Post en telecommunicatie	9,3	-1,1	7,7	8,4	10,0	-1,9	-1,4	0,2	-1,2	3,6	2,7
Financiële en zakelijke dienstverlening	-0,7	0,1	-0,5	-0,7	-1,3	0,0	-0,4	0,3	0,6	0,1	1,7
Financiële instellingen	-2,2	5,2	-1,8	-2,6	-3,6	3,6	5,3	5,2	6,7	0,7	6,7
Verhuur van en handel in onroerend goed	1,1	0,7	1,1	1,2	1,2	0,6	-0,1	1,5	0,7	0,5	0,7
Uitzendbureaus	-2,9	-7,6	-3,4	-2,4	-3,5	-7,0	-7,8	-8,3	-7,3	-6,7	-2,7
Overige zakelijke dienstverlening	-0,5	-1,6	-0,3	-0,6	-1,1	-1,1	-2,3	-1,7	-1,5	0,8	0,2
Overheid	2,2	1,2	2,3	2,3	2,6	1,4	0,8	0,9	1,6	-0,3	0,3
Zorg en overige dienstverlening	4,4	2,3	4,6	3,9	4,6	1,9	2,3	2,0	3,0	1,6	1,5
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	0,4	-0,5	0,3	0,9	0,2	0,1	-1,1	-1,0	0,1	1,1	1,8

Table / Tabel 2.1.2
Gross value added by kind of economic activity, adjusted series (volume changes)
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, gecorrigeerde reeks (volumemutaties)

	Changes on previous year		Changes on previous quarter								
	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
	%										
ECONOMIC ACTIVITIES											
Agriculture, forestry and fishing	-1,4	3,4	-2,1	6,5	-4,4	4,4	2,1	-7,2	7,6	-1,2	1,6
Mining and quarrying	1,1	-3,2	7,1	7,2	-3,9	0,9	-16,2	6,7	14,6	5,1	-6,2
Manufacturing	-0,8	-2,8	0,0	-1,1	-0,9	-0,7	-1,7	1,0	-0,4	0,3	0,4
Electricity, gas and water supply	1,5	1,6	1,7	1,0	0,8	0,5	-1,2	0,6	0,8	-2,2	2,4
Construction	-3,2	-5,0	-3,3	2,2	-3,9	-1,3	0,0	-2,3	0,2	5,0	-3,8
Trade, hotels, restaurants and repair	-0,2	-1,4	0,7	0,4	-0,7	-0,5	-1,4	0,6	0,1	1,5	0,7
Transport, storage and communication	2,5	-0,9	0,7	0,7	-0,3	-1,2	-0,5	1,0	-0,1	1,2	0,7
Financial and business service activities	-0,7	0,1	-0,2	-0,4	-0,2	0,9	-0,8	0,3	0,2	0,3	0,8
Government	2,2	1,2	1,0	0,3	0,5	-0,3	0,3	0,3	1,0	-1,7	0,7
Care and other service activities	4,4	2,3	0,5	0,4	0,4	0,6	0,8	0,4	1,0	-0,4	0,5
Value added (gross, basic prices)	0,4	-0,5	0,3	0,3	-0,4	-0,1	-0,7	0,3	0,7	0,6	0,3

Tabel / Table 2.2.1
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)
Gross value added by kind of economic activity, original series (value changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●		
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	
	%											
BEDRIJFSTAKKEN												
Landbouw, bosbouw en visserij	-4,9	1,7	-2,2	-7,0	-7,3	-4,4	2,5	4,4	2,9	-6,5	0,4	
Delfstoffenwinning	-9,9	4,3	-15,1	-2,0	3,5	21,8	-8,1	-11,0	2,7	2,0	15,6	
Industrie	0,0	0,1	-2,1	3,7	0,9	3,6	0,4	-2,7	-0,7	-1,5	-1,6	
Voedings- en genotmiddelenindustrie	13,2	2,1	9,7	17,9	10,4	6,6	7,4	-4,5	0,0	3,3	-0,4	
Textiel- en lederindustrie	-1,2	-3,4	-5,6	1,7	1,2	-12,7	0,6	-6,0	5,1	-2,0	-2,7	
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	-2,1	-2,8	-2,4	-1,2	-1,7	-3,6	-6,7	2,9	-3,6	1,2	3,3	
Aardolie-industrie	-23,5	38,6	-21,8	-20,3	-9,9	162,5	20,2	22,2	1,9	-71,6	-30,7	
Chemische basisproductenindustrie	-13,1	10,4	-12,9	-3,6	-4,6	22,4	17,2	-11,0	17,1	1,1	-3,4	
Chemische eindproductenindustrie	2,3	-9,9	1,8	2,1	-3,2	-14,9	-13,2	-4,9	-6,2	-0,5	-4,5	
Rubber- en kunststofindustrie	1,0	7,1	1,6	1,0	-1,1	0,2	3,0	12,6	13,0	4,4	1,4	
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	-1,5	-3,7	-7,0	3,3	6,8	2,3	-1,0	-5,9	-9,7	0,3	0,6	
Machine-industrie	0,0	-3,6	-3,0	3,0	-1,5	-1,9	-4,2	-1,4	-6,5	3,2	2,9	
Elektrotechnische industrie	-8,4	-4,6	-10,3	-1,6	-9,9	-1,4	-5,7	-9,3	-2,0	3,6	3,3	
Transportmiddelenindustrie	5,1	2,3	0,4	9,6	12,4	6,0	-2,5	0,1	5,4	2,4	9,4	
Overige industrie	1,5	-3,0	1,6	2,5	-3,6	-5,5	-3,1	-2,2	-1,1	1,1	-8,5	
Energie- en waterleidingbedrijven	21,7	8,4	24,1	19,3	23,0	5,5	2,1	10,8	14,6	2,9	7,1	
Bouwnijverheid	4,4	0,3	4,0	6,1	-1,7	-0,3	2,4	-3,1	1,6	9,9	2,2	
Handel, horeca en reparatie	4,3	-2,2	4,2	5,1	3,7	-1,6	0,5	-3,8	-3,8	-1,3	0,4	
Handel en reparatie	4,0	-2,3	3,8	4,9	3,7	-1,8	1,0	-3,7	-4,4	-1,4	0,6	
Horeca	6,2	-1,5	6,6	6,9	4,0	-0,2	-2,3	-4,0	0,7	-0,5	-1,2	
Vervoer, opslag en communicatie	4,9	0,8	2,4	4,8	6,1	-0,5	-1,1	2,5	2,5	4,8	4,9	
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	0,7	-1,6	-0,6	0,6	1,5	-1,5	-3,2	-0,5	-1,0	3,4	4,5	
Post en telecommunicatie	12,6	4,8	7,7	12,5	14,7	1,0	2,3	7,5	8,3	7,1	5,6	
Financiële en zakelijke dienstverlening	3,5	3,4	3,9	2,8	2,7	3,3	2,9	4,1	3,2	3,0	3,4	
Financiële instellingen	1,7	9,5	3,0	-0,6	-0,7	7,0	7,9	13,0	10,2	5,2	6,8	
Verhuur van en handel in onroerend goed	3,7	3,7	3,7	3,9	3,6	3,6	3,0	4,5	3,8	3,4	3,3	
Uitzendbureaus	1,6	-5,4	1,1	1,9	0,7	-4,5	-4,9	-6,7	-5,2	-5,7	-2,0	
Overige zakelijke dienstverlening	4,9	1,4	5,3	4,3	4,7	2,5	1,4	1,2	0,4	3,1	2,3	
Overheid	6,6	4,7	6,3	6,7	6,9	4,1	7,7	2,0	4,3	3,2	1,3	
Zorg en overige dienstverlening	11,3	7,8	11,9	11,0	11,1	8,0	7,3	7,0	8,7	4,4	4,8	
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	4,1	2,5	3,8	4,8	4,0	3,3	2,8	1,4	2,4	2,3	2,4	

Table / Tabel 2.2.2
Gross value added by kind of economic activity, adjusted series (value changes)
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, gecorrigeerde reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on previous quarter									
	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●		
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	
	%											
ECONOMIC ACTIVITIES												
Agriculture, forestry and fishing	-4,9	1,7	-4,1	2,8	-1,6	0,2	2,0	3,0	-2,6	-7,2	8,0	
Mining and quarrying	-9,9	4,3	10,2	7,1	-0,1	5,5	-14,6	3,3	13,9	3,5	-4,0	
Manufacturing	0,0	0,1	0,3	1,6	-1,1	1,8	-1,5	-0,9	-0,2	-0,1	-0,2	
Electricity, gas and water supply	21,7	8,4	5,4	-0,2	3,0	-1,0	1,8	6,1	5,1	-8,0	5,1	
Construction	4,4	0,3	-4,5	1,4	-1,2	0,6	1,3	-1,7	3,7	2,1	-1,6	
Trade, hotels, restaurants and repair	4,3	-2,2	-1,0	2,2	-1,0	-1,6	0,5	-1,8	-0,7	0,8	1,7	
Transport, storage and communication	4,9	0,8	0,7	0,7	0,2	-1,4	-0,3	3,2	0,7	0,0	1,2	
Financial and business service activities	3,5	3,4	1,1	0,0	1,1	1,1	0,6	1,2	0,4	0,8	1,0	
Government	6,6	4,7	0,9	2,1	1,8	-0,4	4,0	-2,5	2,9	-0,6	1,5	
Care and other service activities	11,3	7,8	2,8	2,1	1,9	1,8	1,5	1,3	3,5	-1,3	1,4	
Value added (gross, basic prices)	4,1	2,5	1,0	1,5	0,4	0,5	0,4	0,2	1,2	0,2	0,8	

Tabel / Table 2.3.1
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, oorspronkelijke reeks
Gross value added by kind of economic activity, original series

	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
<i>mln euro</i>											
BEDRIJFSTAKKEN											
Landbouw, bosbouw en visserij	10,1	10,2	2,3	3,3	2,3	2,1	2,3	3,4	2,4	2,0	2,3
Delfstoffenwinning	10,6	11,0	2,0	1,8	3,4	4,0	1,9	1,6	3,5	4,1	2,2
Industrie	60,5	60,6	15,3	15,1	15,6	15,0	15,4	14,7	15,5	14,8	15,1
Voedings- en genotmiddelenindustrie	13,2	13,4	3,1	3,4	3,6	3,2	3,3	3,3	3,6	3,4	3,3
Textiel- en lederindustrie	1,4	1,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	7,4	7,2	1,8	1,8	2,0	1,7	1,7	1,9	1,9	1,7	1,8
Aardolie-industrie	1,6	2,3	0,5	0,4	0,5	0,7	0,6	0,5	0,5	0,2	0,4
Chemische basisproductenindustrie	4,2	4,6	1,1	1,2	1,0	1,1	1,3	1,0	1,2	1,1	1,3
Chemische eindproductenindustrie	3,5	3,2	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Rubber- en kunststofindustrie	1,9	2,1	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Basismetalaal- en metaalproductenindustrie	6,3	6,0	1,6	1,6	1,6	1,5	1,6	1,5	1,5	1,5	1,6
Machine-industrie	4,8	4,7	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Elektrotechnische industrie	5,1	4,8	1,3	1,3	1,2	1,3	1,2	1,2	1,2	1,3	1,2
Transportmiddelenindustrie	3,0	3,1	0,8	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8
Overige industrie	8,1	7,9	2,2	1,9	2,0	1,9	2,1	1,9	1,9	1,9	1,9
Energie- en waterleidingbedrijven	7,1	7,7	1,6	1,6	1,9	2,0	1,7	1,8	2,2	2,1	1,8
Bouwnijverheid	24,2	24,3	6,4	5,4	6,1	6,3	6,6	5,3	6,2	6,9	6,7
Handel, horeca en reparatie	60,9	59,6	15,3	15,3	15,7	14,4	15,3	14,7	15,1	14,2	15,4
Handel en reparatie	52,9	51,7	13,1	13,2	13,8	12,5	13,2	12,7	13,2	12,4	13,3
Horeca	8,1	7,9	2,2	2,1	1,9	1,9	2,1	2,0	1,9	1,9	2,1
Vervoer, opslag en communicatie	29,7	30,0	7,6	7,4	7,4	7,2	7,5	7,6	7,6	7,6	7,9
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	18,5	18,2	4,7	4,6	4,6	4,4	4,6	4,6	4,6	4,6	4,8
Post en telecommunicatie	11,2	11,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,9	3,0	3,0	3,0	3,1
Financiële en zakelijke dienstverlening	108,5	112,2	27,3	26,8	28,0	27,4	28,1	27,9	28,9	28,2	29,1
Financiële instellingen	25,9	28,3	6,6	6,2	6,6	6,9	7,1	7,0	7,3	7,3	7,6
Verhuur van en handel in onroerend goed	31,9	33,1	7,9	8,1	8,1	8,1	8,1	8,4	8,5	8,4	8,4
Uitzendbureaus	9,7	9,1	2,3	2,6	2,5	2,1	2,2	2,4	2,4	2,0	2,2
Overige zakelijke dienstverlening	41,1	41,6	10,5	9,9	10,7	10,2	10,7	10,0	10,8	10,5	10,9
Overheid	47,9	50,2	13,5	11,5	11,9	11,6	14,6	11,7	12,4	11,9	14,7
Zorg en overige dienstverlening	51,0	54,9	13,2	12,9	12,8	13,0	14,2	13,8	14,0	13,6	14,8
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	410,5	420,6	104,6	101,0	105,1	103,0	107,5	102,4	107,7	105,4	110,1

Table / Tabel 2.3.2
Gross value added by kind of economic activity, adjusted series
Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstakken, gecorrigeerde reeks

	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
<i>bln euro</i>											
ECONOMIC ACTIVITIES											
Agriculture, forestry and fishing	10,1	10,2	2,5	2,5	2,5	2,5	2,6	2,6	2,6	2,4	2,6
Mining and quarrying	10,6	11,0	2,6	2,8	2,8	3,0	2,5	2,6	3,0	3,1	2,9
Manufacturing	60,5	60,6	15,1	15,3	15,1	15,4	15,2	15,0	15,0	15,0	15,0
Electricity, gas and water supply	7,1	7,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	2,0	2,1	1,9	2,0
Construction	24,2	24,3	6,0	6,0	6,0	6,0	6,1	6,0	6,2	6,3	6,2
Trade, hotels, restaurants and repair	60,9	59,6	15,1	15,4	15,2	15,0	15,1	14,8	14,7	14,8	15,1
Transport, storage and communication	29,7	30,0	7,4	7,5	7,5	7,4	7,4	7,6	7,6	7,6	7,7
Financial and business service activities	108,5	112,2	27,1	27,1	27,4	27,7	27,9	28,2	28,3	28,6	28,9
Government	47,9	50,2	11,8	12,1	12,3	12,2	12,7	12,4	12,8	12,7	12,9
Care and other service activities	51,0	54,9	12,6	12,9	13,1	13,4	13,6	13,7	14,2	14,0	14,2
Value added (gross, basic prices)	410,5	420,6	102,0	103,5	103,9	104,4	104,8	105,1	106,3	106,5	107,3

Tabel / Table 3.2.1

Beloning van werknemers naar bedrijfstakken en andere inkomensbestanddelen van het binnenlands product, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)
Compensation of employees by economic activity and other income components of domestic product, original series (value changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●		
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	
	%											
BEDRIJFSTAKKEN												
Landbouw, bosbouw en visserij	5,0	4,1	5,1	5,7	4,6	5,9	5,3	3,6	1,7	1,5	0,1	
Delfstoffenwinning	7,4	2,5	8,8	8,3	6,7	2,8	2,0	1,5	3,5	4,1	3,3	
Industrie	3,6	0,5	4,4	3,4	2,2	1,6	1,0	0,5	-1,1	-1,2	-1,9	
Voedings- en genotmiddelenindustrie	5,1	2,8	7,2	5,0	3,0	3,9	2,7	2,4	2,4	-1,7	-1,4	
Textiel- en lederindustrie	-0,8	-6,3	0,4	0,0	-1,5	-4,3	-6,1	-4,6	-10,2	-9,4	-7,7	
Papierindustrie, uitgeverijen en drukkerijen	2,9	-0,9	3,3	3,0	1,1	-0,3	-0,1	-1,8	-1,7	-1,4	-3,5	
Aardolie-industrie	6,3	2,4	5,5	4,8	5,1	3,7	2,6	1,8	1,6	1,8	0,0	
Chemische basisproductenindustrie	3,9	0,9	2,8	5,1	6,6	3,6	2,7	1,1	-4,3	0,6	-1,2	
Chemische eindproductenindustrie	8,1	3,5	9,6	6,2	5,4	5,5	2,6	3,4	2,8	2,0	0,3	
Rubber- en kunststofindustrie	5,6	2,0	5,8	5,1	7,0	0,6	2,3	0,6	4,2	0,3	0,2	
Basismetaal- en metaalproductenindustrie	2,4	0,8	4,9	1,3	2,0	1,0	1,1	2,5	-1,2	-1,8	-4,4	
Machine-industrie	4,0	-1,2	5,6	4,5	1,9	0,4	0,2	0,2	-5,6	-3,5	-3,3	
Elektrotechnische industrie	1,2	-1,5	1,3	0,1	-1,9	-0,8	-0,9	-1,5	-2,6	-0,7	1,5	
Transportmiddelenindustrie	3,0	-0,5	2,5	2,1	4,4	1,7	-0,3	0,0	-3,3	-1,5	-1,4	
Overige industrie	3,9	1,2	3,9	4,8	2,0	2,5	1,8	0,1	0,4	-0,4	-1,3	
Energie- en waterleidingbedrijven	4,2	1,9	4,0	3,0	4,3	0,5	3,7	1,0	1,9	-2,0	0,2	
Bouwnijverheid	5,4	-0,5	5,9	4,8	3,2	2,3	-0,3	-0,4	-3,6	-4,8	-3,9	
Handel, horeca en reparatie	5,5	2,2	6,9	4,8	3,6	2,8	2,2	1,8	2,2	0,7	-0,7	
Handel en reparatie	5,8	2,5	7,4	5,2	3,9	3,2	2,3	2,0	2,6	1,0	-0,5	
Horeca	2,5	0,0	3,1	1,6	1,7	-0,4	1,1	-0,1	-0,9	-2,2	-1,9	
Vervoer, opslag en communicatie	4,6	1,6	2,7	5,6	5,1	2,4	1,5	1,0	1,3	1,3	-0,5	
Vervoer en dienstverlening t.b.v. vervoer	5,5	3,3	4,8	5,2	6,8	4,0	2,8	3,0	3,3	1,5	-0,4	
Post en telecommunicatie	2,3	-2,8	-2,2	6,4	0,5	-1,4	-1,8	-3,8	-4,4	0,8	-0,7	
Financiële en zakelijke dienstverlening	6,2	1,5	6,6	4,7	4,0	2,6	1,5	1,1	0,9	0,1	0,1	
Financiële instellingen	7,6	0,5	7,3	5,5	5,1	2,6	-0,6	1,1	-1,1	1,5	1,8	
Verhuur van en handel in onroerend goed	10,6	5,2	11,0	13,8	5,8	-1,6	9,1	3,8	9,0	-0,3	-1,9	
Uitzendbureaus	2,1	-0,3	3,0	1,8	0,0	1,1	0,5	-0,7	-2,0	-3,6	-1,0	
Overige zakelijke dienstverlening	6,3	2,3	6,8	4,4	4,5	3,4	2,3	1,5	2,1	0,5	-0,3	
Overheid	7,4	5,2	7,4	8,2	6,9	5,6	5,6	3,9	5,6	2,5	2,0	
Zorg en overige dienstverlening	9,8	8,2	10,3	7,9	13,8	9,5	9,0	7,7	6,6	4,8	3,0	
Beloning van werknemers	6,1	2,9	6,6	5,6	5,4	3,8	3,2	2,4	2,1	0,8	0,1	
Exploitatie-overschot (netto)	-1,9	-1,9	-8,4	3,1	0,4	0,6	-2,3	-6,0	-0,2	4,0	9,9	
Afschrijvingen	5,4	3,4	5,5	5,4	5,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	
Belastingen op productie en invoer minus subsidies	1,0	3,6	0,9	1,0	0,5	4,7	3,4	3,3	2,8	3,6	2,0	
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	3,7	2,0	3,4	4,5	3,6	3,1	2,5	0,8	1,8	2,2	2,1	

Table / Tabel 3.3.1

Compensation of employees by economic activity and other income components of domestic product, original series

Beloning van werknemers naar bedrijfstakken en andere inkomensbestanddelen van het binnenlands product, oorspronkelijke reeks

	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
<i>bln euro</i>											
ECONOMIC ACTIVITIES											
Agriculture, forestry and fishing	2,6	2,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,8	0,7	0,7	0,6	0,8
Mining and quarrying	0,6	0,6	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2
Manufacturing	37,9	38,1	11,0	8,8	9,3	9,0	11,1	8,8	9,2	8,8	10,9
Manufacture of food products, beverages and tobacco	5,7	5,8	1,7	1,3	1,4	1,4	1,7	1,3	1,4	1,3	1,7
Manufacture of textile and leather products	0,8	0,8	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Manufacture of paper products; publishing and printing	4,8	4,7	1,4	1,1	1,2	1,1	1,4	1,1	1,1	1,1	1,4
Manufacture of petroleum products	0,5	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Manufacture of basic chemicals and man-made fibres	2,0	2,0	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6
Manufacture of chemical products	2,0	2,1	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6
Manufacture of rubber and plastic products	1,4	1,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4
Manufacture of basic metals and fabricated metal products	5,0	5,0	1,4	1,2	1,2	1,2	1,5	1,2	1,2	1,2	1,4
Manufacture of machinery and equipment n.e.c.	3,7	3,6	1,1	0,8	0,9	0,9	1,1	0,8	0,9	0,8	1,0
Manufacture of electrical and optical equipment	4,2	4,1	1,2	0,9	1,1	1,0	1,2	0,9	1,1	1,0	1,2
Manufacture of transport equipment	2,3	2,3	0,7	0,5	0,5	0,5	0,7	0,5	0,5	0,5	0,7
Other manufacturing	5,7	5,7	1,6	1,3	1,4	1,4	1,7	1,3	1,4	1,4	1,6
Electricity, gas and water supply	1,7	1,8	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5
Construction	16,3	16,2	4,7	4,0	3,8	3,8	4,7	4,0	3,7	3,6	4,6
Trade, hotels, restaurants and repair	36,2	37,0	10,6	8,5	8,7	8,7	10,8	8,6	8,9	8,7	10,8
Trade and repair	32,2	33,0	9,5	7,5	7,8	7,7	9,7	7,6	8,0	7,8	9,6
Hotels and restaurants	4,0	4,0	1,1	1,0	1,0	0,9	1,1	1,0	0,9	0,9	1,1
Transport, storage and communication	16,4	16,7	4,5	3,9	4,2	3,9	4,6	3,9	4,3	3,9	4,6
Transport and supporting transport activities	11,8	12,2	3,3	2,7	3,1	2,8	3,4	2,8	3,2	2,8	3,3
Post and telecommunications	4,6	4,5	1,3	1,1	1,1	1,1	1,3	1,1	1,1	1,1	1,2
Financial and business service activities	52,0	52,8	14,6	12,1	12,7	12,9	14,8	12,2	12,8	12,9	14,8
Financial intermediation	14,8	14,8	4,2	3,3	3,6	3,8	4,1	3,4	3,5	3,8	4,2
Real estate activities	2,5	2,6	0,7	0,6	0,6	0,6	0,8	0,6	0,6	0,6	0,8
Activities of employment agencies	8,2	8,2	2,2	2,0	2,0	2,0	2,3	2,0	2,0	1,9	2,2
Other business service activities	26,5	27,2	7,5	6,1	6,6	6,6	7,6	6,2	6,7	6,6	7,6
Government	38,1	40,1	11,1	9,0	9,3	9,2	11,7	9,4	9,8	9,4	12,0
Care and other service activities	31,9	34,6	9,3	7,5	8,0	7,8	10,2	8,1	8,5	8,2	10,5
Compensation of employees	233,9	240,6	67,3	55,0	57,3	56,3	69,5	56,3	58,5	56,8	69,5
Operating surplus (net)	91,4	89,6	15,9	24,8	26,2	24,6	15,5	23,3	26,2	25,6	17,1
Consumption of fixed capital	69,0	71,4	17,2	17,4	17,6	17,5	17,7	17,9	18,2	18,1	18,3
Taxes on production and imports less subsidies	50,8	52,7	12,9	12,0	13,4	13,2	13,4	12,4	13,7	13,6	13,6
Domestic product (gross, market prices)	445,2	454,3	113,3	109,1	114,5	111,6	116,1	109,9	116,6	114,2	118,6

Tabel / Table 3.4.1
Banen en arbeidsvolume van werknemers naar bedrijfstakken
Jobs and labour input of employees by industry

	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
<i>1000 banen</i>											
BANEN VAN WERKNEMERS											
Landbouw, bosbouw en visserij	124	123	127	129	126	116	126	128	122	113	125
Delfstoffenwinning	8	8	9	8	8	8	8	8	8	8	9
Industrie	1 031	1 000	1 038	1 026	1 016	1 013	1 009	995	982	975	972
Energie- en waterleidingbedrijven	35	35	35	36	35	35	35	35	35	34	34
Bouwnijverheid	435	420	434	442	438	417	420	424	417	395	400
Handel, horeca en reparatie	1 551	1 534	1 553	1 549	1 549	1 550	1 538	1 526	1 521	1 518	1 502
Vervoer, opslag en communicatie	463	454	464	465	460	455	455	456	451	445	445
Financiële en zakelijke dienstverlening	1 505	1 469	1 509	1 508	1 496	1 483	1 473	1 470	1 450	1 435	1 434
Overheid	964	988	957	965	980	987	986	986	994	994	988
Zorg en overige dienstverlening	1 369	1 431	1 363	1 379	1 389	1 410	1 431	1 441	1 443	1 450	1 454
Banen van werknemers	7 486	7 462	7 490	7 507	7 497	7 475	7 482	7 469	7 422	7 368	7 363
<i>1000 arbeidsjaren</i>											
ARBEIDSVOLUME VAN WERKNEMERS											
Landbouw, bosbouw en visserij	90	88	91	93	91	82	90	92	88	81	89
Delfstoffenwinning	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
Industrie	904	876	911	899	890	890	885	871	859	856	851
Energie- en waterleidingbedrijven	33	32	33	33	32	32	32	32	32	32	32
Bouwnijverheid	412	397	411	418	414	395	398	401	394	374	379
Handel, horeca en reparatie	1 075	1 060	1 083	1 072	1 061	1 070	1 073	1 052	1 044	1 046	1 047
Vervoer, opslag en communicatie	383	376	384	385	381	377	377	378	374	369	369
Financiële en zakelijke dienstverlening	1 175	1 144	1 181	1 171	1 163	1 157	1 151	1 140	1 128	1 119	1 120
Overheid	771	785	764	772	779	786	785	783	785	788	786
Zorg en overige dienstverlening	901	930	903	903	904	920	936	933	928	941	951
Arbeidsvolume van werknemers	5 751	5 695	5 768	5 754	5 723	5 717	5 736	5 691	5 638	5 613	5 632

Tabel / Table 4.1.1
Consumptieve bestedingen, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Final consumption, original series (volume changes)

	Mutaties t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2002■	2003□	2002■			2003□			2004●		
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
	%										
GOEDEREN- EN DIENSTENCATEGORIEËN											
<i>Goederen</i>	1,1	-1,9	1,4	0,7	1,1	0,9	-1,8	-3,2	-3,5	-1,0	-0,4
<i>Voedings- en genotmiddelen</i>	0,7	-0,1	0,7	1,7	-0,7	1,2	-0,2	-0,7	-0,5	0,7	0,6
<i>Voedingsmiddelen</i>	1,0	0,0	0,9	2,2	-0,5	1,3	-0,6	-1,0	0,2	2,3	1,9
<i>Genotmiddelen</i>	0,2	-0,1	0,3	0,9	-0,8	0,9	0,5	-0,3	-1,5	-2,1	-1,5
<i>Duurzame consumptiegoederen</i>	1,8	-3,7	1,8	0,3	3,1	0,3	-2,9	-5,1	-6,7	-1,4	-1,5
<i>Kleding en schoeisel</i>	-0,6	-2,5	1,9	-5,3	3,7	2,3	-1,4	-5,1	-4,9	-3,2	0,9
<i>Vervoermiddelen en onderdelen</i>	9,0	-3,2	6,3	4,3	15,5	0,2	0,1	-1,2	-11,3	0,7	-7,6
<i>Woninginrichting en overige duurzame goederen</i>	0,1	-4,7	-0,2	1,9	-1,8	-0,6	-5,3	-6,9	-5,7	-1,5	0,3
<i>Overige goederen</i>	0,4	-1,0	1,3	0,4	-0,3	1,5	-1,6	-2,7	-1,6	-2,0	0,1
<i>Energie en water</i>	-1,6	1,4	-3,0	0,1	1,1	4,8	-1,7	-0,2	0,8	-1,7	3,0
<i>Motorbrandstoffen en overige goederen</i>	1,3	-2,1	2,9	0,5	-1,0	-0,4	-1,6	-3,5	-2,8	-2,2	-1,0
<i>Diensten</i>	1,5	0,1	1,3	1,3	1,5	-0,2	-0,1	0,0	0,6	1,3	1,1
<i>Huisvesting</i>	1,0	1,5	1,0	1,0	1,0	1,9	1,6	1,2	1,4	1,4	1,5
<i>Horecadiensten</i>	-2,7	-4,6	-2,9	-2,2	-3,8	-6,0	-5,3	-4,7	-2,2	-2,7	-4,7
<i>Diensten m.b.t. recreatie en cultuur</i>	2,6	0,9	3,2	1,9	2,3	0,7	0,3	1,1	1,6	1,1	2,4
<i>Diensten m.b.t. vervoer en communicatie</i>	4,8	-0,6	3,0	3,5	7,5	-0,2	-0,9	-1,1	-0,1	2,1	2,3
<i>Medische diensten en welzijnzorg</i>	4,2	1,9	4,2	3,2	2,6	2,1	1,4	1,7	2,3	8,2	8,3
<i>Financiële en zakelijke diensten</i>	1,7	2,1	2,2	1,4	0,9	-0,3	1,9	2,7	4,0	1,1	1,5
<i>Overige diensten</i>	0,7	-2,0	0,1	0,8	0,7	-1,9	-1,6	-1,5	-3,1	-1,0	-1,8
Consumptieve bestedingen door huishoudens (incl IZWh, binnenlands)	1,3	-0,9	1,3	1,0	1,3	0,4	-0,9	-1,6	-1,5	0,2	0,4
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	-0,3	-0,7	-3,1	3,6	-1,0	-5,7	3,1	1,7	-2,9	6,0	1,7
Af: consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	0,7	0,0	-0,3	2,4	3,1	-1,5	1,9	0,3	-0,5	0,3	0,0
1 Consumptieve bestedingen door huishoudens (incl IZWh, nationaal)	1,3	-0,9	1,1	1,0	1,1	0,2	-0,8	-1,5	-1,6	0,4	0,4
2 (3+4) Consumptieve bestedingen door overheid	3,6	1,8	4,4	3,8	3,6	1,9	1,2	1,4	2,6	-0,1	0,4
3 Individuele consumptie door overheid	5,0	2,9	6,3	4,8	4,8	3,7	0,3	3,1	4,9	-0,2	0,4
4 Collectieve consumptie door overheid	2,1	0,5	2,3	2,7	2,3	-0,1	2,4	-0,6	0,0	0,1	0,4
5 (1+2) Totale consumptieve bestedingen	2,0	0,0	2,2	1,9	1,9	0,7	-0,1	-0,6	-0,2	0,2	0,4

Table / Tabel 4.2.1
Final consumption, original series (value changes)
Consumptieve bestedingen, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year								
	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
	%										
TYPE OF GOODS AND SERVICES											
<i>Goods</i>	3,3	-1,2	3,0	3,2	2,8	2,5	-1,0	-2,8	-3,1	-1,4	-0,5
<i>Food, beverages and tobacco</i>	4,0	1,7	3,7	5,0	1,6	2,2	2,1	1,8	0,8	0,2	-0,2
Food	4,5	1,2	3,9	5,4	1,5	0,7	1,2	1,5	1,5	1,5	-0,9
Confectionery, beverages and tobacco	3,2	2,6	3,4	4,2	1,8	4,8	3,6	2,4	-0,2	-2,0	1,0
<i>Durable consumer goods</i>	2,9	-4,7	2,3	2,3	2,8	-0,3	-3,6	-6,4	-8,0	-2,8	-3,1
Clothing and footwear	1,9	-5,3	1,3	0,0	3,1	-0,3	-4,5	-8,1	-7,4	-5,3	-1,3
Vehicles and parts	9,9	-1,8	7,1	5,8	16,1	2,0	1,9	-0,3	-10,5	2,0	-6,5
Home furnishing and other durable goods	0,6	-5,7	0,8	2,2	-2,3	-1,4	-5,8	-8,1	-7,3	-3,8	-2,4
<i>Other goods</i>	3,1	1,4	3,4	2,9	3,8	6,6	-0,1	-2,0	0,7	-0,9	3,2
Energy and water	2,5	7,3	2,4	2,8	5,5	11,6	3,7	3,5	7,4	2,4	6,7
Motor fuel and other goods	3,4	-1,1	3,7	2,9	3,0	3,7	-1,4	-3,7	-2,9	-3,0	2,0
<i>Services</i>	5,0	4,0	4,7	4,7	5,1	3,8	3,5	4,0	4,7	4,2	3,9
Housing	4,0	4,8	4,0	4,1	4,0	4,8	4,9	4,7	4,8	4,6	4,6
Hotels and restaurants services	4,1	-1,9	4,4	4,4	2,3	-3,1	-2,6	-2,2	0,7	-0,7	-2,6
Recreational and cultural services	7,5	4,7	8,1	6,0	8,3	5,4	3,4	5,1	5,1	5,4	5,7
Transport and communication services	8,3	1,8	6,1	6,6	11,2	0,9	0,0	2,2	4,0	3,9	3,5
Medical services and welfare	10,4	6,9	10,0	10,1	9,3	7,9	6,2	6,6	7,1	12,0	13,6
Financial and business services	-1,1	9,1	-0,6	-1,2	-1,3	7,6	9,0	9,2	10,5	3,9	4,2
Other services	6,3	2,0	5,4	6,3	6,8	2,6	2,4	2,7	0,5	1,6	0,8
Final consumption expenditure by households incl. NPISH, domestic	4,1	1,4	3,8	4,0	3,9	3,1	1,2	0,7	0,7	1,4	1,8
Final consumption by resident households in the rest of the world	2,8	1,0	-0,2	6,4	3,2	-2,5	4,8	2,8	-1,9	8,0	4,0
Minus: final consumption by non-residents in the Netherlands	6,1	2,5	4,9	8,0	7,9	1,5	3,9	2,7	1,7	1,6	1,5
1 Final consumption expenditure by households incl. NPISH, national	4,0	1,4	3,6	3,9	3,8	3,0	1,3	0,7	0,5	1,6	1,9
2 (3+4) Final consumption expenditure by general government	8,4	5,4	9,1	8,6	8,5	4,7	8,0	3,5	5,3	2,3	1,3
3 Individual final consumption of general government	10,8	7,5	12,5	10,7	10,6	7,5	7,7	7,6	7,1	1,6	1,1
4 Collective final consumption of general government	5,8	3,0	5,2	6,2	6,2	1,6	8,3	-1,4	3,1	3,2	1,6
5 (1+2) Final consumption expenditure (total)	5,4	2,7	5,4	5,4	5,2	3,5	3,6	1,6	2,1	1,9	1,7

Tabel / Table 4.3.1
Consumptieve bestedingen, oorspronkelijke reeks
Final consumption, original series

	2002 ■		2003 □			2004 ●					
	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II		
<i>mld euro</i>											
GOEDEREN- EN DIENSTENCATEGORIEËN											
<i>Goederen</i>	109,9	108,7	27,4	26,6	29,1	27,5	27,1	25,8	28,2	27,1	27,0
<i>Voedings- en genotmiddelen</i>	31,2	31,8	7,9	7,7	8,1	7,7	8,0	7,9	8,2	7,7	8,0
Voedingsmiddelen	19,5	19,7	4,9	4,8	5,0	4,8	5,0	4,9	5,0	4,9	4,9
Genotmiddelen	11,8	12,1	3,0	2,9	3,2	2,9	3,1	3,0	3,2	2,8	3,1
<i>Duurzame consumptiegoederen</i>	47,9	45,6	12,1	11,7	12,8	11,2	11,7	11,0	11,8	10,9	11,3
Kleding en schoeisel	13,1	12,4	3,4	3,3	3,6	2,9	3,2	3,0	3,3	2,7	3,2
Vervoermiddelen en onderdelen	10,8	10,6	2,8	2,5	2,8	2,7	2,9	2,5	2,5	2,7	2,7
Woninginrichting en overige duurzame goederen	23,9	22,5	5,9	5,9	6,4	5,7	5,6	5,4	5,9	5,4	5,4
<i>Overige goederen</i>	30,8	31,3	7,5	7,2	8,2	8,5	7,5	7,0	8,2	8,5	7,7
Energie en water	9,4	10,0	1,9	1,7	2,8	3,3	2,0	1,8	3,0	3,4	2,1
Motorbrandstoffen en overige goederen	21,5	21,2	5,6	5,5	5,4	5,3	5,5	5,3	5,2	5,1	5,6
<i>Diensten</i>	108,2	112,6	27,3	27,2	27,3	27,4	28,3	28,3	28,6	28,5	29,4
Huisvesting	32,5	34,1	8,0	8,3	8,3	8,4	8,4	8,7	8,7	8,8	8,7
Horecadiensten	12,4	12,1	3,4	3,2	2,9	2,8	3,3	3,1	2,9	2,8	3,2
Diensten m.b.t. recreatie en cultuur	6,3	6,6	1,6	1,7	1,6	1,6	1,7	1,8	1,7	1,7	1,8
Diensten m.b.t. vervoer en communicatie	14,9	15,2	3,8	3,9	3,8	3,5	3,8	4,0	3,9	3,6	3,9
Medische diensten en gezondheidszorg	10,5	11,3	2,6	2,6	2,7	2,8	2,8	2,8	2,9	3,1	3,2
Financiële en zakelijke diensten	15,3	16,7	3,8	3,7	4,0	4,2	4,2	4,0	4,4	4,4	4,3
Overige diensten	16,2	16,5	4,1	4,0	4,1	4,1	4,2	4,1	4,1	4,1	4,3
Consumptieve bestedingen door huishoudens (incl IZWh, binnenlands)	218,2	221,2	54,7	53,8	56,4	54,8	55,4	54,2	56,8	55,6	56,4
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	9,1	9,2	2,6	2,2	2,3	1,9	2,7	2,3	2,3	2,1	2,8
Af: consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	6,0	6,2	1,3	1,8	1,5	1,4	1,4	1,9	1,5	1,4	1,4
1 Consumptieve bestedingen door huishoudens (incl IZWh, nationaal)	221,3	224,3	56,0	54,2	57,3	55,4	56,8	54,6	57,6	56,3	57,8
2 (3+4) Consumptieve bestedingen door overheid	109,4	115,3	29,2	26,7	27,6	27,1	31,6	27,7	29,0	27,7	32,0
3 Individuele consumptie door overheid	59,0	63,4	16,1	14,6	14,7	14,6	17,4	15,7	15,7	14,9	17,6
4 Collectieve consumptie door overheid	50,4	51,9	13,1	12,2	12,9	12,5	14,2	12,0	13,3	12,9	14,4
5 (1+2) Totale consumptieve bestedingen	330,7	339,6	85,3	80,9	84,8	82,5	88,3	82,2	86,6	84,0	89,8

Tabel / Table 5.1.1
Investerings in vaste activa (bruto), oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Fixed capital formation (gross), original series (volume changes)

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2002■	2003□	2002■			2003□			2004●		
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
	%										
NAAR TYPE ACTIVA											
Woningen	-4,3	-4,3	-5,7	-2,0	-6,0	-3,3	-4,4	-5,0	-4,6	6,1	1,7
Bedrijfsgebouwen	-4,0	-9,2	-3,7	-4,1	-9,1	-12,2	-7,9	-8,5	-7,8	0,2	-7,6
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2,0	-2,0	-0,5	2,7	-3,6	-8,1	-1,2	-1,3	1,8	4,8	-2,0
Vervoermiddelen	-7,1	10,0	2,4	-9,4	-13,1	7,3	5,0	3,6	23,2	17,2	-2,5
Machines en installaties	0,5	-5,0	2,6	1,3	-5,9	-10,1	-13,4	-6,3	9,7	-0,9	16,6
Computers	-7,9	3,6	-6,0	-7,3	-10,6	2,3	-1,5	2,6	11,0	10,3	11,0
Overige materiële vaste activa	-6,8	-4,3	-7,6	-3,4	-7,0	-1,0	-2,9	-5,7	-7,5	-4,5	-2,2
Immateriële vaste activa	-6,7	-0,4	-5,5	-6,6	-7,8	3,4	-1,6	-3,1	0,1	2,3	0,7
In cultuur gebrachte activa (bv.bomen en vee)											
Overdrachtskosten op grond	-1,7	-3,8	-0,6	-0,4	0,0	-10,1	-2,5	1,4	-3,7	3,8	-1,4
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	-3,4	-3,0	-2,8	-2,6	-7,0	-4,8	-4,7	-4,2	1,5	4,5	1,3
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	5,4	-1,0	6,9	10,0	-5,3	0,0	-1,9	-12,3	8,9	2,6	-1,8
Investerings in vaste activa (bruto)	-3,6	-3,1	-3,1	-2,9	-7,0	-5,0	-4,8	-3,9	1,3	4,5	1,4
NAAR BEDRIJFSKLASSE VAN BESTEMMING											
Landbouw, bosbouw en visserij	2,4	-5,7	-0,2	3,7	7,1	-4,4	-1,9	-13,4	-5,9	-1,6	-0,2
Nijverheid (incl. energie en bouwnijverheid)	1,4	-4,3	5,2	-2,8	-6,5	-12,9	-14,2	-4,0	15,4	0,0	16,7
Handel, horeca en reparatie	-4,7	-3,0	-4,8	-2,8	-7,5	-1,4	-2,0	-4,9	-3,8	1,1	0,4
Vervoer, opslag en communicatie	-15,7	3,3	-9,6	-13,5	-21,2	-1,1	-0,8	-6,9	20,4	17,8	-5,6
Exploitatie van woningen	-5,2	-4,7	-6,3	-3,0	-7,3	-4,4	-5,7	-4,5	-4,3	5,7	1,6
Overheid	10,7	0,5	10,7	10,6	4,5	-1,5	-0,4	2,9	1,2	2,6	-4,1
Overige diensten en n.e.g.	-5,6	-5,1	-6,7	-4,7	-6,8	-5,2	-3,1	-5,9	-6,3	2,2	-0,8
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	-3,4	-3,0	-2,8	-2,6	-7,0	-4,8	-4,7	-4,2	1,5	4,5	1,3
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	5,4	-1,0	6,9	10,0	-5,3	0,0	-1,9	-12,3	8,9	2,6	-1,8
Investerings in vaste activa (bruto)	-3,6	-3,1	-3,1	-2,9	-7,0	-5,0	-4,8	-3,9	1,3	4,5	1,4

Table / Tabel 5.2.1
Fixed capital formation (gross), original series (value changes)
Investerings in vaste activa (bruto), oorspronkelijke reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year								
	2002■	2003□	2002■			2003□			2004●		
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
	%										
BY TYPE OF CAPITAL GOOD											
Dwellings	1,5	0,4	0,2	3,4	-0,8	1,9	0,6	-1,3	-0,1	10,5	4,7
Non-residential buildings	0,2	-6,9	0,6	0,0	-5,6	-9,0	-5,6	-7,0	-6,1	2,0	-5,8
Civil engineering works	6,0	-0,5	3,2	6,5	0,1	-6,6	0,1	0,3	3,4	6,5	-0,5
Transport equipment	-7,1	10,8	2,9	-9,1	-13,7	7,8	5,7	4,7	23,8	19,7	0,2
Machinery and equipment	1,5	-4,7	3,6	1,7	-5,1	-10,5	-13,3	-5,4	10,6	-1,2	16,9
Computers	-10,7	-0,5	-9,8	-10,2	-14,5	-2,8	-5,3	-1,7	7,6	5,9	9,7
Other tangible fixed assets	-5,9	-3,9	-5,5	-3,9	-6,0	-0,6	-2,4	-5,6	-6,9	-4,2	-1,8
Intangible fixed assets	-3,3	1,8	-1,5	-3,5	-4,8	4,5	0,2	-0,6	3,4	3,8	2,9
Cultivated assets (e.g. trees and livestock)											
Transfer costs of ground	4,0	-1,3	3,7	5,3	1,6	-9,3	0,3	1,4	2,2	6,8	2,7
Fixed capital formation from production and imports	-0,2	-1,0	0,6	0,3	-4,4	-2,7	-2,7	-2,4	3,7	6,5	3,2
Minus: sales of used fixed capital goods	5,1	-0,4	6,4	10,5	-5,1	1,7	0,0	-12,8	8,1	1,5	-2,5
Fixed capital formation (gross)	-0,3	-1,0	0,5	0,0	-4,4	-2,8	-2,8	-2,0	3,6	6,7	3,4
BY ECONOMIC ACTIVITY OF DESTINATION											
Agriculture, forestry and fishing	5,4	-4,5	4,8	7,2	6,8	-3,8	-2,1	-10,4	-3,6	-0,4	2,5
Industry (incl. energy and construction)	3,0	-3,4	7,0	-0,6	-5,4	-12,7	-13,6	-2,7	17,0	0,4	17,6
Trade, hotels, restaurants and repair	-3,3	-2,6	-3,5	-2,1	-6,0	-1,2	-1,5	-4,3	-3,3	2,2	1,2
Transport, storage and communication	-13,7	4,2	-7,6	-11,7	-19,5	-0,6	0,4	-5,9	21,5	19,1	-4,0
Operation of dwellings	0,5	-0,4	-0,6	2,2	-2,3	0,5	-1,1	-1,1	0,0	9,8	4,6
Government	14,5	2,1	14,1	14,1	7,6	0,4	1,2	4,3	2,8	3,8	-2,5
Other services and n.e.c.	-4,0	-4,2	-4,5	-3,8	-5,9	-4,1	-2,1	-5,2	-5,3	3,5	0,9
Fixed capital formation from production and imports	-0,2	-1,0	0,6	0,3	-4,4	-2,7	-2,7	-2,4	3,7	6,5	3,2
Minus: sales of used fixed capital goods	5,1	-0,4	6,4	10,5	-5,1	1,7	0,0	-12,8	8,1	1,5	-2,5
Fixed capital formation (gross)	-0,3	-1,0	0,5	0,0	-4,4	-2,8	-2,8	-2,0	3,6	6,7	3,4

Tabel / Table 5.3.1
Investerings in vaste activa (bruto), oorspronkelijke reeks
Fixed capital formation (gross), original series

	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
<i>mld euro</i>											
NAAR TYPE ACTIVA											
Woningen	26,6	26,7	7,1	5,7	6,8	7,2	7,1	5,7	6,8	7,9	7,4
Bedrijfsgebouwen	15,9	14,8	4,5	3,3	3,8	3,8	4,3	3,1	3,6	3,9	4,0
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	11,7	11,7	2,8	3,0	3,2	2,5	2,8	3,0	3,3	2,7	2,8
Vervoermiddelen	9,2	10,2	2,5	2,0	2,4	2,5	2,6	2,1	3,0	3,0	2,6
Machines en installaties	15,0	14,3	3,9	3,4	3,9	3,4	3,4	3,3	4,3	3,4	4,0
Computers	3,8	3,7	1,0	0,9	1,0	0,8	1,0	0,9	1,0	0,9	1,1
Overige materiële vaste activa	4,8	4,6	1,2	1,1	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	1,2
Immateriële vaste activa	6,8	6,9	1,8	1,7	1,8	1,6	1,8	1,7	1,8	1,7	1,8
In cultuur gebrachte activa (bv.bomen en vee)	0,5	0,4	0,3	0,0	0,0	0,1	0,3	0,0	0,0	0,1	0,3
Overdrachtskosten op grond	1,34	1,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	95,6	94,6	25,6	21,4	24,4	23,5	24,9	20,9	25,3	25,0	25,7
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	3,0	3,0	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,6	0,8	0,8	0,8
Investerings in vaste activa (bruto)	92,6	91,6	24,8	20,7	23,7	22,7	24,1	20,3	24,5	24,2	24,9
NAAR BEDRIJFSKLASSE VAN BESTEMMING											
Landbouw, bosbouw en visserij	3,7	3,5	1,2	0,7	0,8	0,9	1,1	0,6	0,8	0,9	1,2
Nijverheid (incl. energie en bouwnijverheid)	13,5	13,0	3,7	3,0	3,4	3,0	3,2	2,9	3,9	3,0	3,7
Handel, horeca en reparatie	6,6	6,4	1,7	1,5	1,7	1,6	1,7	1,4	1,7	1,7	1,7
Vervoer, opslag en communicatie	10,3	10,7	2,8	2,4	2,7	2,4	2,8	2,2	3,3	2,9	2,7
Exploitatie van woningen	28,6	28,5	7,6	6,2	7,3	7,6	7,6	6,1	7,3	8,3	7,9
Overheid	13,9	14,2	3,5	3,3	3,6	3,4	3,6	3,5	3,7	3,5	3,5
Overige diensten en n.e.g.	19,0	18,2	5,0	4,3	4,9	4,5	4,9	4,1	4,7	4,7	5,0
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	95,6	94,6	25,6	21,4	24,4	23,5	24,9	20,9	25,3	25,0	25,7
Af: verkoop van gebruikte vaste activa	3,0	3,0	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,6	0,8	0,8	0,8
Investerings in vaste activa (bruto)	92,6	91,6	24,8	20,7	23,7	22,7	24,1	20,3	24,5	24,2	24,9

Tabel / Table 6.1.1
Invoer van goederen en diensten, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Imports of goods and services, original series (volume changes)

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
	%										
PRODUCTGROEPEN											
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	-6,0	1,4	-7,3	-6,6	-2,8	0,7	0,3	3,4	1,4	-2,5	2,1
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	-6,1	3,3	-7,6	-9,2	-2,4	-5,4	7,6	14,3	-2,1	9,2	6,1
Voedings- en genotmiddelen	2,2	0,8	2,8	3,2	2,4	4,2	1,1	0,4	-2,1	1,5	4,6
Textiel, kleding, leder en lederwaren	0,8	-0,1	-1,8	1,6	4,5	0,9	0,8	-2,9	1,2	-0,8	1,3
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	0,3	-0,3	3,3	0,7	1,3	4,0	-3,0	-1,7	0,0	2,6	4,1
Aardolie-producten, e.d.	17,2	-4,4	20,7	11,4	15,7	-1,8	0,9	-5,6	-10,7	6,6	1,7
Chemische producten	3,0	-1,0	5,1	3,3	4,3	1,4	-0,1	-5,4	0,2	1,0	2,4
Rubber- en kunststofproducten	-0,4	-2,4	-1,0	2,1	-0,1	-1,2	-4,7	-3,6	0,0	15,0	20,1
Basismetalen en metaalproducten	-1,4	-0,8	-2,4	-0,5	0,0	-3,3	0,3	-3,4	3,3	4,2	1,0
Machines en apparaten n.e.g.	-3,1	-0,1	-3,2	-0,6	1,2	5,0	-1,2	-4,6	0,4	-0,7	10,0
Elektrotechnische machines en optische apparaten	-0,1	3,9	-2,4	2,6	8,9	4,6	0,8	1,0	8,7	6,8	18,9
Transportmiddelen	-0,6	3,5	5,3	-4,4	-1,1	6,5	-5,0	-0,3	13,2	7,0	-2,4
Overige industriële producten	1,9	-4,2	0,1	2,6	4,7	-5,5	-3,0	-3,9	-4,5	-0,2	1,0
Overige producten	6,0	-1,3	5,6	6,4	6,4	-1,2	-2,0	-1,7	-0,4	1,0	3,1
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	-0,3	-0,7	-3,1	3,6	-1,0	-5,7	3,1	1,7	-2,9	6,0	1,7
Cif/fob-correctie	-0,2	1,0	-2,0	0,0	6,9	-1,0	4,1	3,1	-1,9	5,3	4,1
Invoer van goederen en diensten (fob)	0,8	0,6	0,6	1,5	4,0	1,0	-0,2	-0,6	2,3	3,5	6,3
GOEDEREN EN DIENSTEN											
Invoer van goederen (cif)	-0,2	1,0	-0,2	0,4	3,4	1,6	-0,2	-0,6	3,0	3,9	7,1
Cif/fob-correctie en herclassificatie	-0,2	1,0	-1,1	-0,3	7,2	1,3	0,2	-0,7	2,9	4,0	7,1
Invoer van goederen (fob)	-0,2	1,0	-0,2	0,4	3,3	1,6	-0,2	-0,6	3,0	3,9	7,1
Invoer van diensten (cif)	6,2	-0,9	4,5	7,3	6,8	-1,7	-0,6	-0,4	-1,1	1,8	2,8
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	-0,3	-0,7	-3,1	3,6	-1,0	-5,7	3,1	1,7	-2,9	6,0	1,7
Overige invoer van diensten	7,9	-1,0	6,9	8,2	8,9	-0,8	-1,6	-0,9	-0,6	0,8	3,2
Cif/fob-herclassificatie	-0,2	1,0	-1,1	-0,3	7,3	1,4	0,0	-0,9	3,1	3,9	7,3
Invoer van diensten (fob)	5,2	-0,7	3,7	6,1	6,8	-1,3	-0,5	-0,5	-0,4	2,1	3,4
Invoer van goederen en diensten (fob)	0,8	0,6	0,6	1,5	4,0	1,0	-0,2	-0,6	2,3	3,5	6,3

Table / Tabel 6.2.1
Imports of goods and services, original series (value changes)
Invoer van goederen en diensten, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year								
	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
	%										
GROUPS OF PRODUCTS											
Products of agriculture, forestry and fishing	-1,6	-1,6	-0,9	-3,9	-2,2	-1,9	-3,9	-0,3	-0,2	-2,8	5,9
Crude petroleum, natural gas and other minerals	-10,9	2,2	-16,8	-12,7	7,3	10,2	-2,8	7,9	-6,4	4,0	37,1
Food products, beverages and tobacco products	2,3	0,6	2,5	2,1	3,6	2,9	-0,4	0,9	-0,7	2,8	8,3
Textiles, wearing apparel, leather and leather products	1,5	-2,8	-1,8	2,7	4,8	-1,2	-1,7	-5,9	-2,1	-3,4	0,7
Paper and products, printed matter and recorded media	-1,5	-0,9	0,6	-1,3	0,6	3,4	-2,7	-2,9	-1,0	-1,5	-0,4
Coke, refined petroleum products and nuclear fuel	8,3	0,5	1,8	3,5	28,9	23,1	2,4	-5,7	-13,7	-9,1	11,3
Chemicals, chemical products and man-made fibres	1,5	2,2	3,4	2,7	4,8	7,8	3,7	-3,6	1,3	-0,1	3,7
Rubber and plastic products	0,5	-1,7	-0,3	3,2	1,5	0,7	-3,4	-3,7	-0,4	12,9	18,6
Basic metals and metal products	-3,1	-0,3	-4,1	-2,1	0,8	-2,1	0,1	-3,0	3,7	10,2	14,3
Machinery and equipment n.e.c.	-2,8	-0,5	-2,9	-0,6	1,0	4,7	-1,8	-4,9	0,1	-2,3	9,5
Electrical machinery and optical equipment	-4,9	-1,2	-7,2	-2,8	2,3	-1,3	-4,5	-3,2	3,8	2,0	12,0
Transport equipment	0,9	3,2	6,4	-3,0	0,2	6,4	-5,4	-0,4	12,8	7,7	-1,2
Other manufactured goods n.e.c.	2,7	-6,2	2,6	2,3	4,7	-7,2	-5,4	-5,4	-6,7	-1,6	0,7
Other products	8,5	0,3	7,6	8,5	9,5	0,7	-0,8	0,1	1,4	1,9	5,1
Final consumption by resident households in the rest of the world	2,8	1,0	-0,2	6,4	3,2	-2,5	4,8	2,8	-1,9	8,0	4,0
Cif/fob-reclassification	-2,2	-2,0	-3,9	-1,0	5,1	-3,1	0,0	-1,0	-3,9	4,2	6,1
Imports of goods and services (fob)	-0,2	-0,1	-1,0	0,3	4,2	2,0	-1,7	-1,7	1,0	2,0	8,6
GOODS AND SERVICES											
Imports of goods (cif)	-1,9	-0,3	-2,7	-1,6	3,1	2,3	-2,2	-2,3	1,1	1,8	9,4
Cif/fob-adjustment and reclassification	-2,1	-1,9	-3,7	-2,3	6,7	0,4	-3,7	-3,8	-0,6	1,8	9,4
Imports of goods (fob)	-1,9	-0,2	-2,6	-1,5	3,0	2,4	-2,2	-2,2	1,2	1,8	9,4
Imports of services (cif)	9,1	0,6	7,2	9,7	10,0	0,2	0,6	1,0	0,6	2,8	4,8
Final consumption by resident households in the rest of the world	2,8	1,0	-0,2	6,4	3,2	-2,5	4,8	2,8	-1,9	8,0	4,0
Other imports of services	10,8	0,5	9,6	10,6	11,9	0,9	-0,6	0,6	1,2	1,7	5,1
Cif/fob-reclassification	-2,0	-1,9	-3,7	-2,4	6,8	0,6	-3,9	-4,0	-0,4	1,7	9,6
Imports of services (fob)	7,3	0,3	5,6	7,9	9,5	0,3	0,0	0,3	0,4	2,6	5,4
Imports of goods and services (fob)	-0,2	-0,1	-1,0	0,3	4,2	2,0	-1,7	-1,7	1,0	2,0	8,6

Tabel / Table 6.3.1
Invoer van goederen en diensten, oorspronkelijke reeks
Imports of goods and services, original series

	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
<i>mln euro</i>											
PRODUCTGROEPEN											
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	10,1	10,0	2,5	2,1	2,5	2,9	2,4	2,1	2,5	2,8	2,6
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	15,4	15,8	3,9	3,8	3,9	4,3	3,8	4,1	3,6	4,5	5,2
Voedings- en genotmiddelen	15,3	15,3	3,8	3,8	4,1	3,7	3,8	3,8	4,0	3,8	4,1
Textiel, kleding, leder en lederwaren	11,4	11,1	2,5	3,2	2,5	3,1	2,5	3,0	2,4	3,0	2,5
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	6,7	6,7	1,7	1,7	1,7	1,6	1,7	1,6	1,7	1,6	1,7
Aardolie-producten, e.d.	5,9	5,9	1,5	1,5	1,6	1,6	1,5	1,4	1,4	1,4	1,7
Chemische producten	25,8	26,4	6,7	6,4	6,7	6,5	7,0	6,2	6,8	6,4	7,2
Rubber- en kunststofproducten	5,6	5,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,4	1,6	1,7
Basismetalen en metaalproducten	13,5	13,4	3,5	3,3	3,3	3,3	3,5	3,2	3,4	3,6	4,0
Machines en apparaten n.e.g.	13,9	13,8	3,5	3,4	3,6	3,6	3,5	3,2	3,6	3,5	3,8
Elektrotechnische machines en optische apparaten	54,3	53,7	13,1	13,2	14,6	13,2	12,5	12,8	15,1	13,5	14,0
Transportmiddelen	17,5	18,1	4,9	3,9	4,4	4,5	4,7	3,9	5,0	4,9	4,6
Overige industriële producten	11,4	10,7	2,9	2,8	2,9	2,6	2,8	2,6	2,7	2,6	2,8
Overige producten	41,4	41,5	10,4	10,2	10,8	10,1	10,3	10,2	10,9	10,3	10,8
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	9,1	9,2	2,6	2,2	2,3	1,9	2,7	2,3	2,3	2,1	2,8
Cif/fob-correctie	-0,4	-0,4	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Invoer van goederen en diensten (fob)	256,8	256,6	65,0	62,7	66,2	64,2	63,9	61,6	66,9	65,4	69,4
GOEDEREN EN DIENSTEN											
Invoer van goederen (cif)	212,1	211,6	53,5	51,7	54,6	53,5	52,3	50,5	55,2	54,5	57,2
Cif/fob-correctie en herclassificatie	7,9	7,8	2,0	1,9	2,1	2,0	1,9	1,8	2,1	2,0	2,1
Invoer van goederen (fob)	204,2	203,8	51,5	49,8	52,5	51,6	50,4	48,7	53,1	52,5	55,1
Invoer van diensten (cif)	45,1	45,4	11,6	11,0	11,7	10,7	11,7	11,2	11,8	11,0	12,3
Consumptie door gezinshuishoudingen in het buitenland	9,1	9,2	2,6	2,2	2,3	1,9	2,7	2,3	2,3	2,1	2,8
Overige invoer van diensten	36,0	36,1	9,0	8,8	9,4	8,8	9,0	8,9	9,5	8,9	9,4
Cif/fob-herclassificatie	7,5	7,4	1,9	1,8	2,0	1,9	1,8	1,7	2,0	1,9	2,0
Invoer van diensten (fob)	52,6	52,8	13,5	12,9	13,7	12,6	13,5	12,9	13,7	12,9	14,2
Invoer van goederen en diensten (fob)	256,8	256,6	65,0	62,7	66,2	64,2	63,9	61,6	66,9	65,4	69,4

Tabel / Table 7.1.1
Uitvoer van goederen en diensten, originele reeks (volumemutaties)
Exports of goods and services, original series (volume changes)

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar									
	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●		
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	
	%											
PRODUCTGROEPEN												
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	-2,3	3,1	-4,0	-2,5	-0,6	1,3	4,8	2,4	4,0	3,7	2,3	
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	-0,4	-5,7	-7,3	2,7	5,5	13,3	-24,5	-21,5	-2,3	4,9	27,3	
Voedings- en genotmiddelen	-0,2	-1,5	2,7	-0,6	-2,9	0,0	-1,6	-1,3	-3,1	-1,6	2,8	
Textiel, kleding, leder en lederwaren	1,3	1,8	-2,2	4,2	5,5	4,2	-1,0	-0,9	5,0	-0,4	2,2	
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	-0,5	0,3	0,8	1,0	1,7	-0,5	-0,8	2,4	0,1	5,4	5,7	
Aardolie-producten, e.d.	4,8	3,4	1,3	5,8	-1,8	-8,8	8,3	8,9	5,4	17,0	12,5	
Chemische producten	4,1	0,9	6,7	4,5	3,6	3,3	-1,0	-0,6	2,2	3,9	6,0	
Rubber- en kunststofproducten	2,2	-2,1	0,2	5,7	6,2	-1,1	-3,4	-4,1	0,2	3,0	8,3	
Basismetalen en metaalproducten	0,7	2,2	-0,7	2,3	2,3	-0,4	1,1	1,3	7,0	8,5	4,1	
Machines en apparaten n.e.g.	-1,4	-2,9	-3,1	2,1	1,7	1,0	-2,5	-5,5	-4,3	1,5	8,4	
Elektrotechnische machines en optische apparaten	-2,0	2,1	-3,6	1,8	6,9	2,5	-1,3	-1,2	7,7	6,9	18,5	
Transportmiddelen	-0,7	-4,4	-0,3	1,7	1,6	0,7	-6,5	2,6	-12,8	-1,5	5,0	
Overige industriële producten	4,1	-5,5	3,5	5,2	6,4	-9,4	-2,0	-3,1	-7,5	0,4	2,4	
Vervoer en communicatie	2,0	-0,1	1,0	0,7	4,7	1,9	-1,7	-0,7	0,1	2,1	2,4	
Financiële en zakelijke diensten	7,6	-2,5	7,3	7,9	7,5	-0,5	-1,6	-3,5	-4,0	0,4	0,4	
Overige producten	-2,5	-0,5	-2,6	-1,6	-2,9	-1,1	0,4	0,0	-1,1	-0,1	7,1	
Consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	0,7	0,0	-0,3	2,4	3,1	-1,5	1,9	0,3	-0,5	0,3	0,0	
Uitvoer van gebruikte vaste activa	-10,2	0,5	-4,2	-6,9	-19,1	11,4	2,4	-19,8	7,7	0,0	0,0	
Cif/fob-correctie	-0,2	1,0	-2,0	0,0	6,9	-1,0	4,1	3,1	-1,9	5,3	4,1	
Uitvoer van goederen en diensten	0,8	0,0	0,4	2,4	3,1	0,9	-1,2	-0,9	1,0	3,5	7,5	
GOEDEREN EN DIENSTEN												
Uitvoer van goederen	0,2	0,3	-0,2	2,1	2,8	1,3	-1,1	-0,7	1,5	4,1	8,7	
Uitvoer van goederen uit productie	0,3	-0,9	0,4	2,2	-0,6	0,0	-2,1	-0,8	-0,5	3,3	5,7	
Wederuitvoer	0,2	1,9	-1,1	2,0	7,9	3,1	0,2	-0,3	4,3	5,4	13,4	
Uitvoer van gebruikte vaste activa	-10,2	0,5	-4,2	-6,9	-19,1	11,4	2,4	-19,8	7,7	0,0	0,0	
Uitvoer van diensten	3,7	-1,4	3,2	3,7	4,5	-0,5	-1,3	-2,0	-1,6	0,9	2,5	
Consumptie van diensten door niet-ingezetenen	0,7	0,0	-0,3	2,4	3,1	-1,5	1,9	0,3	-0,5	0,3	0,0	
Overige uitvoer van diensten	4,0	-1,5	3,6	3,8	4,7	-0,3	-1,6	-2,3	-1,7	1,0	2,8	
Cif/fob-correctie	-0,2	1,0	-2,0	0,0	6,9	-1,0	4,1	3,1	-1,9	5,3	4,1	
Uitvoer van goederen en diensten	0,8	0,0	0,4	2,4	3,1	0,9	-1,2	-0,9	1,0	3,5	7,5	

Table / Tabel 7.2.1
Exports of goods and services, original series (value changes)
Uitvoer van goederen en diensten, originele reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year								
	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
	%										
GROUPS OF PRODUCTS											
Products of agriculture, forestry and fishing	0,2	2,1	-0,7	-2,8	0,3	-2,1	3,0	5,9	2,3	2,0	2,1
Crude petroleum, natural gas and other minerals	-12,9	-2,2	-21,5	-8,5	2,5	17,6	-18,1	-15,7	-2,9	0,1	22,5
Food products, beverages and tobacco products	0,8	-0,6	2,7	0,0	-1,9	1,6	-1,4	-0,7	-1,8	-0,1	5,7
Textiles, wearing apparel, leather and leather products	1,9	0,2	-2,1	4,9	5,8	3,4	-2,6	-2,7	2,7	-2,6	2,1
Paper and products, printed matter and recorded media	-0,6	-0,4	-0,2	1,7	3,2	0,5	-0,3	0,0	-1,6	2,8	3,2
Coke, refined petroleum products and nuclear fuel	-3,7	7,3	-10,0	-1,6	9,4	26,1	-1,4	5,3	0,9	-7,1	36,6
Chemicals, chemical products and man-made fibres	0,9	3,7	1,6	3,6	4,4	10,4	2,4	-1,3	3,5	1,8	7,4
Rubber and plastic products	1,4	1,7	-0,7	4,8	5,7	3,2	0,7	-0,8	3,6	1,9	6,9
Basic metals and metal products	-0,7	1,6	-4,5	2,7	6,7	2,8	0,8	-1,4	4,1	11,9	15,6
Machinery and equipment n.e.c.	-0,3	-3,3	-2,0	2,5	2,4	0,4	-3,0	-5,3	-4,8	1,0	8,6
Electrical machinery and optical equipment	-4,8	-2,2	-6,4	-1,5	2,5	-2,2	-5,5	-4,9	3,3	2,6	12,6
Transport equipment	1,1	-3,5	0,1	3,8	4,3	2,2	-5,5	2,5	-11,8	-1,2	7,3
Other manufactured goods n.e.c.	4,2	-7,4	5,5	3,8	5,3	-10,9	-3,9	-5,4	-9,4	-1,4	1,5
Transport and communication services	-0,1	-1,7	-2,7	-1,1	3,3	0,2	-3,7	-2,0	-1,3	2,3	3,5
Financial and business services	12,7	0,1	11,9	13,2	13,6	2,9	1,2	-1,0	-2,2	2,2	2,4
Other products	0,2	1,1	0,2	1,1	-0,1	0,5	2,0	1,5	0,5	0,2	6,8
Final consumption by non-residents in the Netherlands	6,1	2,5	4,9	8,0	7,9	1,5	3,9	2,7	1,7	1,6	1,5
Exports of used fixed capital goods	-9,6	0,5	-3,3	-5,9	-19,7	11,4	2,4	-19,8	7,7	0,0	0,0
Cif/fob-adjustment	-2,2	-2,0	-3,9	-1,0	5,1	-3,1	0,0	-1,0	-3,9	4,2	6,1
Exports of goods and services	-0,2	0,0	-1,5	1,7	3,7	3,1	-1,7	-1,5	0,0	1,3	8,8
GOODS AND SERVICES											
Exports of goods	-1,5	0,0	-2,8	0,6	2,9	3,6	-2,0	-1,7	0,2	1,2	10,0
Exports of goods from production	-1,1	0,5	-2,5	1,6	1,6	5,4	-1,7	-0,8	-0,7	0,4	9,3
Re-exports	-1,9	-0,7	-3,3	-0,7	5,0	0,9	-2,5	-2,9	1,4	2,4	11,2
Exports of used fixed capital goods	-9,6	0,5	-3,3	-5,9	-19,7	11,4	2,4	-19,8	7,7	0,0	0,0
Exports of services	6,0	-0,3	4,6	6,2	7,5	0,8	-0,4	-0,8	-0,7	1,9	3,7
Final consumption by non-residents	6,1	2,5	4,9	8,0	7,9	1,5	3,9	2,7	1,7	1,6	1,5
Other exports of services	5,9	-0,6	4,5	5,9	7,5	0,7	-0,9	-1,3	-1,0	2,0	4,0
Cif/fob-adjustment	-2,2	-2,0	-3,9	-1,0	5,1	-3,1	0,0	-1,0	-3,9	4,2	6,1
Exports of goods and services	-0,2	0,0	-1,5	1,7	3,7	3,1	-1,7	-1,5	0,0	1,3	8,8

Tabel / Table 7.3.1
Uitvoer van goederen en diensten, originele reeks
Exports of goods and services, original series

	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
<i>mld euro</i>											
PRODUCTGROEPEN											
Landbouw-, bosbouw- en visserijproducten	14,6	14,9	3,8	3,4	3,5	3,8	3,9	3,6	3,6	3,9	4,0
Aardolie, aardgas en overige delfstoffen	7,2	7,0	1,5	1,3	2,2	2,6	1,2	1,1	2,1	2,6	1,5
Voedings- en genotmiddelen	30,4	30,3	7,6	7,5	7,8	7,6	7,5	7,5	7,7	7,6	7,9
Textiel, kleding, leder en lederwaren	7,6	7,6	1,6	2,2	1,8	2,1	1,6	2,1	1,8	2,0	1,6
Papier, papierwaren, drukwerk en opgenomen media	5,8	5,7	1,4	1,4	1,5	1,4	1,4	1,4	1,5	1,4	1,5
Aardolie-producten, e.d.	12,7	13,7	3,3	3,5	3,0	3,7	3,3	3,7	3,0	3,4	4,5
Chemische producten	35,9	37,2	9,4	9,1	8,8	9,6	9,6	9,0	9,1	9,7	10,3
Rubber- en kunststofproducten	5,7	5,8	1,5	1,4	1,4	1,5	1,5	1,4	1,5	1,5	1,6
Basismetalen en metaalproducten	12,6	12,8	3,3	3,1	3,2	3,1	3,3	3,1	3,3	3,5	3,8
Machines en apparaten n.e.g.	13,7	13,3	3,5	3,4	3,6	3,2	3,4	3,2	3,4	3,3	3,7
Elektrotechnische machines en optische apparaten	55,8	54,6	13,5	13,6	15,2	13,2	12,8	12,9	15,7	13,6	14,4
Transportmiddelen	12,6	12,1	3,2	2,9	3,4	3,1	3,1	3,0	3,0	3,0	3,3
Overige industriële producten	7,2	6,7	1,7	1,9	1,9	1,5	1,7	1,8	1,7	1,5	1,7
Vervoer en communicatie	17,5	17,1	4,5	4,4	4,4	4,2	4,3	4,3	4,3	4,3	4,4
Financiële en zakelijke diensten	22,6	22,7	5,4	5,6	6,4	5,4	5,4	5,6	6,3	5,5	5,6
Overige producten	11,2	11,3	2,9	2,7	2,8	2,8	3,0	2,7	2,8	2,8	3,2
Consumptie door niet-ingezetenen in Nederland	6,0	6,2	1,3	1,8	1,5	1,4	1,4	1,9	1,5	1,4	1,4
Uitvoer van gebruikte vaste activa	0,8	0,8	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Cif/fob-correctie	-0,4	-0,4	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Uitvoer van goederen en diensten	279,5	279,4	69,6	69,4	72,5	70,2	68,4	68,3	72,5	71,1	74,5
GOEDEREN EN DIENSTEN											
Uitvoer van goederen	226,9	226,9	56,6	55,9	58,7	57,6	55,5	54,9	58,8	58,3	61,1
Uitvoer van goederen uit productie	133,7	134,4	34,0	32,8	34,1	34,6	33,4	32,5	33,9	34,7	36,5
Wederuitvoer	92,4	91,7	22,4	22,9	24,4	22,8	21,9	22,3	24,7	23,4	24,3
Uitvoer van gebruikte vaste activa	0,8	0,8	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Uitvoer van diensten	52,7	52,5	13,0	13,5	13,8	12,5	12,9	13,4	13,7	12,8	13,4
Consumptie van diensten door niet-ingezetenen	6,0	6,2	1,3	1,8	1,5	1,4	1,4	1,9	1,5	1,4	1,4
Overige uitvoer van diensten	47,0	46,7	11,7	11,8	12,4	11,2	11,6	11,6	12,3	11,5	12,1
Cif/fob-correctie	-0,4	-0,4	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Uitvoer van goederen en diensten	279,5	279,4	69,6	69,4	72,5	70,2	68,4	68,3	72,5	71,1	74,5

Tabel / Table 8.1.1
Binnenlands product en nationaal inkomen, oorspronkelijke reeks (volumemutaties)
Domestic product and national income, original series (volume changes)

	Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		Mutaties t.o.v. het overeenkomstige kwartaal van het voorgaande jaar								
	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
	%										
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	0,6	-0,9	0,4	1,0	0,5	-0,2	-1,4	-1,4	-0,5	1,2	1,3
Nationaal inkomen (bruto, marktprijzen)	-0,1	-0,4	-2,3	0,1	-0,7	-2,3	0,3	-1,4	1,5	2,2	2,5

Table / Tabel 8.2.1
Domestic product and national income, original series (value changes)
Binnenlands product en nationaal inkomen, oorspronkelijke reeks (waardemutaties)

	Changes on previous year		Changes on corresponding quarter of previous year								
	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
	%										
Domestic product (gross, market prices)	3,7	2,0	3,4	4,5	3,6	3,1	2,5	0,8	1,8	2,2	2,1
National income (gross, market prices)	3,0	2,0	0,7	3,1	2,2	0,3	3,6	0,4	3,7	3,7	3,9

Tabel / Table 8.3.1

Binnenlands product, nationaal inkomen en lopende transacties met het buitenland, oorspronkelijke reeks

Domestic product, national income and current transactions of the Netherlands with the rest of the world, original series

	2002■	2003□	2002■			2003□				2004●	
			II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
	<i>mld euro</i>										
INKOMEN, BESTEDINGEN EN NATIONAAL INKOMENSOVERSCHOT											
Binnenlands product (bruto, marktprijzen) <i>Domestic product (gross, market prices)</i>	445,2	454,3	113,3	109,1	114,5	111,6	116,1	109,9	116,6	114,2	118,6
Uit het buitenland ontvangen primaire inkomens <i>Primary income received from the rest of the world</i>	44,3	46,6	10,9	10,6	11,1	9,3	11,4	12,9	13,0	10,4	13,7
Af: aan het buitenland betaalde primaire inkomens <i>Minus: primary income paid to the rest of the world</i>	50,6	53,2	16,0	11,2	12,5	11,6	15,4	13,8	12,4	11,1	15,7
Nationaal inkomen (bruto, marktprijzen) <i>National income (gross, market prices)</i>	438,9	447,7	108,2	108,5	113,0	109,4	112,1	109,0	117,2	113,4	116,5
Uit het buitenland ontvangen inkomensoverdrachten <i>Current transfers received from the rest of the world</i>	5,5	5,7	1,5	1,4	1,4	1,3	1,7	1,5	1,3	1,5	1,9
Af: aan het buitenland betaalde inkomensoverdrachten <i>Minus: current transfers paid to the rest of the world</i>	9,9	10,1	2,7	2,6	2,5	2,6	2,5	2,7	2,4	3,0	2,8
Beschikbaar nationaal inkomen (bruto) <i>Disposable national income (gross)</i>	434,5	443,3	107,0	107,3	111,9	108,1	111,4	107,7	116,1	111,9	115,5
Af: consumptieve bestedingen <i>Minus: final consumption expenditure</i>	330,7	339,6	85,3	80,9	84,8	82,5	88,3	82,2	86,6	84,0	89,8
Correctie pensioenvoorziening (saldo buitenland) <i>Adjustment for net equity in pension funds reserve (surplus of the nation)</i>	0,2	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nationale besparingen (bruto) <i>National saving (gross)</i>	104,0	103,9	21,8	26,4	27,1	25,7	23,1	25,5	29,5	28,0	25,8
Af: investeringen (bruto, incl. veranderingen in voorraden) <i>Minus: capital formation (gross, incl. change in inventories)</i>	91,8	91,8	23,5	21,5	23,4	23,2	23,2	21,0	24,4	24,5	23,7
Nationaal inkomensoverschot (= Saldo lopende transacties met het buitenland) <i>Surplus of the nation on current transactions</i>	12,3	12,1	-1,7	4,9	3,7	2,5	-0,2	4,6	5,1	3,5	2,1
LOPENDE TRANSACTIES VAN NEDERLAND MET HET BUITENLAND											
Uitvoeroverschot van goederen <i>Net exports of goods</i>	22,7	23,1	5,1	6,1	6,2	6,1	5,1	6,2	5,7	5,8	5,9
Uitvoeroverschot van diensten <i>Net exports of services</i>	0,1	-0,2	-0,5	0,7	0,1	-0,1	-0,6	0,5	-0,1	-0,2	-0,8
Saldo uit het buitenland ontvangen primaire inkomens <i>Net primary income received from the rest of the world</i>	-6,3	-6,6	-5,1	-0,6	-1,5	-2,2	-4,0	-1,0	0,6	-0,7	-2,1
Saldo uit het buitenland ontvangen inkomensoverdrachten <i>Net current transfers received from the rest of the world</i>	-4,3	-4,4	-1,2	-1,2	-1,2	-1,3	-0,8	-1,2	-1,1	-1,5	-1,0
Correctie pensioenvoorziening (saldo buitenland) <i>Adjustment for net equity in pension funds reserve (surplus of the nation)</i>	0,2	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo lopende transacties met het buitenland (= Nationaal inkomensoverschot) <i>Surplus of the nation on current transactions</i>	12,3	12,1	-1,7	4,9	3,7	2,5	-0,2	4,6	5,1	3,5	2,1

Begrippenlijst

Afschrijvingen: de berekende waardevermindering van machines, gebouwen en andere vaste activa die worden ingezet in het productieproces, voorzover die vermindering het gevolg is van normale technische slijtage, economische veroudering of verzekerbare schade.

Basisprijzen: de waardering van de toegevoegde waarde en het binnenlands product. De waardering tegen basisprijzen gaat uit van de prijs die de producent uiteindelijk overhoudt, dus exclusief handels- en vervoersmarges en exclusief het saldo van productgebonden belastingen en subsidies.

Besparingen: het deel van het beschikbaar nationaal inkomen dat niet gebruikt wordt voor consumptie.

Binnenlands product: het totale inkomen dat door middel van productie in Nederland is gevormd. Het is daarmee gelijk aan de som van de toegevoegde waarden van alle bedrijfstakken. Wordt meestal bruto gebruikt.

Bruto: inclusief afschrijvingen.

Consumptieve bestedingen: de goederen en diensten die gebruikt worden voor rechtstreekse bevrediging van individuele of collectieve behoeften.

Economische groei: de procentuele volumegroei van de toegevoegde waarde ofwel het bruto binnenlands product tegen marktprijzen in een bepaalde periode.

Exploitatie-overschot: het deel van de toegevoegde waarde tegen factorkosten dat resteert na de beloning van werknemers. Bij vennootschappen kan het worden opgevat als beloning voor de inzet van kapitaal in het productieproces. In het geval van zelfstandigen bevat het daarnaast een beloning voor de ingezette arbeid van zelfstandigen en eventueel hun meewerkende gezinsleden.

Finale bestedingen: de waarde van de geproduceerde eindproducten, dat wil zeggen de goederen en diensten die in dezelfde periode niet (geheel) in het Nederlandse productieproces worden gebruikt. Deze bestaan uit uitvoer, consumptieve bestedingen en investeringen.

Intermediair verbruik: de goederen en diensten die in het productieproces worden gebruikt voor verdere bewerking en voor de productie van andere goederen en diensten.

Investerings: de finale bestedingen die bestemd zijn voor gebruik in een Nederlands productieproces, maar die in de betreffende periode niet of slechts voor een deel daadwerkelijk zijn verbruikt.

Marktprijzen: wordt vooral gebruikt als waardering voor de toegevoegde waarde en het binnenlands product. De waardering tegen marktprijzen is gelijk aan die tegen factorkosten verhoogd met de belastingen op productie en invoer en verlaagd met de subsidies op productie en afschrijvingen

Main concepts

Consumption of fixed capital: the calculated depreciation of machinery, buildings and other fixed assets that are used in the production process, in as far as this reduction in value is caused by normal technical and economic ageing and insurable accidental damage.

Basic prices: Valuation of value added at basic prices excludes trade and transport margins as well as net taxes and subsidies on production.

Saving: the part of disposable national income that is used for consumption.

Domestic product: the total income generated through production in the Netherlands. It is equal to the sum of value added in all branches of industry. Is usually used gross.

Gross: including consumption of fixed capital.

Consumption: the goods and services used for direct satisfaction of individual or collective needs.

Economic growth: the percentage volume growth of value added, or gross domestic product at market prices over a certain period.

Operating surplus: the part of value added at factor costs that remains after deducting the compensation of employees. For corporations it can be regarded as compensation for the use of capital in the production process. In the case of family enterprises it also contains compensation for work by the owners and their family members.

Final demand: the value of produced final products, which is to say the goods and services that in the considered period are not (completely) used in the Dutch production process. It consists of exports, consumption and investment.

Intermediary use: the goods and services that are used in the production process for further processing or the production of other goods and services.

Fixed capital formation: the final demand which is put in a Dutch production process, but is not or only partly used up in the considered period.

Market prices: is used to value value added and domestic product. Valuation at market prices equals that at factorcosts plus taxes on production and imports minus subsidies on production and imports.

Invoer: bestaat uit de goederen en diensten die door het buitenland aan ingezetenen zijn verkocht.

Nationaal inkomen: alle inkomens die Nederlandse ingezetenen ontvangen op grond van hun deelname aan een (binnen- of buitenlands) productieproces, dan wel op grond van hun bezit van vermogenstitels, obligaties, leningen en spaartegoeden. Is gelijk aan de som van de primaire inkomens en gelijk aan het binnenlands product plus de per saldo uit het buitenland ontvangen lonen, rente, dividenden en dergelijke.

Netto: exclusief afschrijvingen.

Ruilvoetverandering: een indexcijfer dat de verhouding weergeeft tussen de gemiddelde ontwikkeling van de uitvoerprijzen en van de invoerprijzen. Als het prijspeil van de uitvoer sneller stijgt dan dat van de invoer, is sprake van een ruilvoetverbetering.

Saldo lopende transacties met het buitenland: het geld dat een land per saldo aan goederen-, diensten- en inkomstentransacties uit het buitenland ontvangt of daaraan moet betalen.

Toegerekende bankdiensten (rentemarge): de impliciete beloning voor banken die ontstaat uit het verschil tussen de rente, dividenden en dergelijke die banken ontvangen op uitgezette middelen en de rente die ze betalen voor het gebruik van aangetrokken middelen. Deze toegerekende bankdiensten moeten worden afgetrokken van de toegevoegde waarde van de andere bedrijfstakken, teneinde een dubbel telling in het BBP te voorkomen (de 'correctie verbruik toegerekende bankdiensten').

Vaste activa: productiemiddelen die langer dan één jaar meegaan en die een behoorlijke waarde vertegenwoordigen. Omvat materiële activa en immateriële activa. De aankopen en het zelf bouwen ervan behoren tot de investeringen. De waardevermindering komt tot uitdrukking in de afschrijvingen.

Wederuitvoer: de goederenstroom die, op weg van het ene land naar het andere, door Nederland heen vervoerd wordt en daarbij (tijdelijk) eigendom wordt van een ingezetene, zonder dat hier een industriële bewerking plaatsvindt. Dit betreft onder andere goederen die door Nederlandse distributiecentra worden ingeklaard en uitgeleverd aan andere landen. Maakt deel uit van de invoer en de uitvoer.

Imports: consist of the goods and services sold to residents by the rest of the world.

National income: the income received by Dutch residents because of their participation in a (Dutch or foreign) production process, or because of their possession of property, bonds, loans and savings accounts. Equals the sum of primary income as well as domestic product plus the wages, interest, dividends and the like received on balance from the rest of the world.

Net: excluding consumption of fixed capital.

Changes in the terms of trade: an index that expresses the ratio between the average change in exports prices and the average change in imports prices. If the level of exports prices rises faster than that of imports prices, the terms of trade improve.

Surplus of the nation on current transactions: the money from goods, services and income transactions that a nation on balance receives from or has to pay to the rest of the world.

Imputed bank services: the implicit compensation for banks that stems from the difference between the interest, dividends, etcetera that banks receive on money put out and the interest they pay for the use of deposited means. The imputed bank services have to be subtracted from the value added of the other economic activities, in order to prevent double counting in calculating GDP (the correction item 'consumption of imputed bank services').

Fixed assets: means of production in use for more than one year with a substantial value. Comprise tangible as well as intangible assets. The purchase and own-account construction of them are part of investment. The depreciation is expressed in the consumption of fixed capital.

Re-exports: the goods that, on their way from one country to another, are transported through the Netherlands and (temporarily) become property of a Dutch resident, but do not undergo industrial processing. This includes goods that Dutch distribution centres clear through customs and expedite to other countries. Re-exports are part of exports and of imports.

Verwante publicaties

De gegevens uit de Kwartaalrekeningen zijn beschikbaar in de gratis toegankelijke database StatLine van het CBS op Internet: www.cbs.nl. Hierin staan uiteraard ook cijfers uit tal van andere CBS-statistieken. Verder zijn op de website onder andere de conjunctuurpersberichten van het CBS te vinden en het wekelijkse webmagazine. Actuele gegevens over de conjunctuur zijn daarnaast beschikbaar op Teletekst, Conjunctuurpagina 506, Nieuwspagina 507.

Nationale rekeningen 2003	€ 43,60
De Nederlandse economie 2003	€ 15,00
Statistisch Jaarboek 2003	€ 25,00

Elektronisch Conjunctuurbericht

Een actueel samenvattend beeld van de conjunctuur op de website biedt het Elektronisch Conjunctuurbericht. Er wordt kort en krachtig ingegaan op de ontwikkeling van de belangrijkste conjunctuurindicatoren. Alle kerncijfers vinden bovendien handzaam een plaats in één overzichtelijke tabel. Het Conjunctuurbericht wordt vernieuwd zodra er nieuwe indicatoren beschikbaar komen. Via een gratis e-mail-abonnement kunt u daarvan op de hoogte worden gehouden. Het Elektronische Conjunctuurbericht vindt u op het Internet onder: <http://www.cbs.nl/conjunctuurbericht>

